นำเที่ยว

เมืองอยุธยา

915.931ล
ย 129 ย

และ

บางปะอิน

โดย บรรจบ

หอสมุดแห่งชาติ
๑๒ ก.พ. ๒๕๒๙
กรมศิลปากร

มอบให้ห้องสมุดศิลปากร
ตามนัยมาตรา ๑๗

นาเทียวเมืองอยุธยา

โดย

บรรจบ เทียมทัด

(ประกาศนียบัตรภัณฑารักษ์ตรีแห่งกรมศิลปากร)

หอสมุดแห่งชาติ
สำนักหอสมุดแห่งชาติ วิทยาลัยครูพระนครราชสีมา

สำนักวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขหมู่ 415.4314
ว 149ก

เลขทะเบียน ๒.๑๕๐๙๕๕

มอบให้ห้องสมุด
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ๑๔๑/๒๔๙๘ กระทรวงวัฒนธรรม

๗ กรกฎาคม ๒๔๙๘

เรื่อง ขอบใจและชมเชยในการเรียบเรียงหนังสือ.

เรียน นายบรรจบ เทียมทัด ผู้ช่วยวัฒนธรรม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อ้างถึง หนังสือลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๙๘ นำส่ง
หนังสือนำเที่ยวเมืองอยุธยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เงิน ๑,๐๐๐.๐๐ บาท

ตามที่ท่านได้เรียบเรียงหนังสือ นำเที่ยวเมือง
อยุธยาขึ้นและได้มอบแด่พณ ฯ รัฐมนตรีว่าการทระทรวง
วัฒนธรรม ๑ เล่มนั้นได้รับไว้แล้ว มีคำสั่งให้ขอบใจและ
ชมเชยในความตั้งใจดีของท่าน อนึ่ง พณ ฯ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวง วัฒนธรรมได้ กรุณา มอบเงินรางวัล ๑,๐๐๐.๐๐ บาท
(หนึ่งพันบาทถ้วน) ให้แก่ท่านด้วย ซึ่งได้ส่งมาให้พร้อมกับ
หนังสือนี้แล้ว.

เมื่อท่านได้รับเรียบร้อยแล้ว ขอได้โปรดมีหนังสือกราบเรียนให้พณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมทราบต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

สุชีพ ปุญญานุภาพ

(นายสุชีพ ปุญญานุภาพ)

เลขานุการรัฐมนตรีการกระทรวงวัฒนธรรม

สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี.

คำนำ

ในขณะนี้รัฐบาลได้บูรณะเมืองอยุธยาให้เป็นเมืองใหม่ที่น่าชม น่าศึกษาประวัติศาสตร์ มีนักทัศนาจร (Tourist) ชาวไทยชาวต่างประเทศและนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ได้พากันไปชมโบราณวัตถุสถานเป็นจำนวนมากอยู่เนือง ๆ บางท่านก็สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ข้าพเจ้าจึงลองรวบรวมเขียนพิมพ์เป็นเล่มเล็ก ๆ เป็นหนังสือนำเที่ยวขึ้น (Guide book) ด้วยทุนทรัพย์อันเล็กน้อยที่มีอยู่ เพื่อเป็นคู่มือบริการ (Service) และให้ความรู้แก่ท่านพอสมควรเท่านั้น ทั้งนี้ได้รวบรวมโดยอาศัยจากหนังสือพงศาวดาร จดหมายเหตุ หนังสืออื่น ๆ และจากผู้รู้ที่เคยเป็นครูอาจารย์ จึงขอขอบพระคุณยิ่งไว้ณโอกาสนี้ด้วย

อนึ่งตามที่ พณ ฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กรุณามอบเงินรางวัล จำนวน ๑,๐๐๐ บาท และชมเชยเมื่อคราวจัดพิมพ์ครั้งแรกนั้น ขอขอบพระคุณแด่ พณ ฯ เป็นอย่างยิ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้เพิ่มเติมแก้ไขบ้างเล็กน้อย และมีรูปภาพบางรูป เป็นภาพถ่ายเมื่อยังบูรณะไม่เสร็จและเป็น

รูปเก่า แต่ยังดีไม่ถึงขนาดเพราะเกี่ยวกับทุนทรัพย์ หาก
จะมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง หรือผิดพลาด (คงมีบ้าง) ก็ขอ
ท่านผู้อ่านได้โปรดแนะนำและแจ้งให้ทราบด้วย จะเป็นพระ
คุณยิ่ง ในที่สุดนี้

"ขอให้ผู้อ่านเที่ยวทัศนาจร
เจริญพรทุกวันจิตมั่นคง
แม้นประสงค์สิ่งใดในที่ชอบ
จงประกอบสำเร็จเสร็จประสงค์"

บรรจบ เทียมทัด

สารบาญ

	หน้า
เมืองอยุธยา	๑
ดอนเจดีย์	๕
เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล	๙
วัดเดิม	๑๐
วัดสมณโกศ วัดกุฎีดาว	๑๑
พระราชวังจันทรเกษม	๑๓
พิพิธภัณฑ์อยุธยา	๑๖
เครื่องถ้วยชามสังกโลก	๑๙
เครื่องเบญจรงค์ ตู้หนังสือ พระพิมพ์	๒๑
เครื่องไม้ลายจำหลัก กลองมโหรทึก	๒๒
รูปพระคเณศร์ หมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา	๒๓
พระที่นั่งพิสัยศัลลักษณ์ ตลาดหัวรอและป้อมมหาชัย	๒๔
ที่ว่าการอำเภอกรุงเก่า	๒๕
วัดขุนแส่น, ประตูชาวเปลือก	๒๖
วัดราชประดิษฐาน	๒๗
วัดราชบูรณะ, เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่พระยา, วัดมหาธาตุ	๒๘

รูปปั้นหน้าศาลากลางจังหวัด ฯ ๓๖
พระมงคลบพิตร ๔๖
วัดพระศรีสรรเพชญ ๔๘
พระเจดีย์สามองค์ คุ้มขุนแผน ๕๐
ถังน้ำปะปา, วิหารแกลบ, วัดพระราม, ๕๑
ศิลาแลง บึงพระราม ๕๒
พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์ พระที่นั่งวิหารสมเด็จ ๕๔
พระที่นั่งสรรเพชญประสาท พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์ ๕๕
พระทนงตรมุข พระทนงบรรยงกรตนาสน ๕๕
พระที่นั่งทรงปืน พระพรหม ๕๖
วังหลัง ๕๗
เจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดพุทไธสวรรย์ ๕๘
วัดพนัญเชิง ๖๕
วัดสุวรรณดาราราม ๖๘
วัดเสนาสนาราม วัดศาลาปูน ๗๐
วัดตูม วัดหน้าพระเมรุ วัดบรมวงศ์อิศรวราราม ๗๑
วัดวรนายกรังสรรค์ ๗๓
วัดชุมพลนิกายาราม ค่ายสี่กุก ๗๒

หน้า

ค่ายโพธิ์สามต้น ๗๓
หลวงพ่อโตวัดสะตือ วัดสามบัณฑิตย์ ๗๔
วัดโพธิ์สาวหาญ วัดพรานนก ๗๕
ตำหนักปราสาทนครหลวง พระจันทร์ลอย ๗๖
วัดภูเขาทอง วัดโคกพญา ๗๙
คลองมหานาค ศึกรับแขกเมือง ๗๙
ศึกเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ บ้านฮอลันดา ๘๐
บ้านญี่ปุ่น บ้านปอตุเกต ๘๑
วัดไชยวัฒนาราม วัดพิชัยสงคราม ๘๒
เจดีย์วัดสามปลื้ม เกาะลอย ๘๒

บางปะอิน

เกาะบางปะอิน ๘๓
พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ ๘๔
พระที่นั่งวโรภาสพิมาน, พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร ๘๕
พระที่นั่งเวหาศจำรูญ, พระที่นั่งวิฐูรทัศนา ๘๕
เทวสถานเหมมณเฑียรเทวราช ๘๕

สิ่งที่ควรรู้ และสารคดี

วันชาติของประเทศต่าง ๆ ๘๗

วันสถาปนา (วันเกิด) ของกระทรวงทบวงกรม ๙๔
วัด ๙๓
ชื่อเมืองต่าง ๆ ในสมัยโบราณ ๙๔
ความหมายของเดือนต่าง ๆ ๙๕
ปางพระประจำวันเกิด ๙๖
พาหนะของเทวดานพเคราะห์, วิธีลอกศิลาจารึก ๙๗
รายพระนามพระเจ้าแผ่นดินสมัยต่าง ๆ ของประเทศไทย ๙๙
อักษรไทย, เทียบศักราช ๑๐๓
หมวดสมัยพระพุทธรูปของไทย ๑๐๓
ปราสาท—สังฆ์ ๑๐๔
ประวัติของชาติไทย ๑๐๕
การถวายดอกไม้พระเจ้าอยู่หัว ๑๐๗
การรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากพระเจ้าอยู่หัว ๑๐๗
ถอนสายบัว ทศพิธราชธรรม ๑๐๘
วิธีจารึกอักษรบนแผ่นโลหะ ๑๐๙
หมวดสมัยโบราณวัตถุ ๆ ของอินเดีย ๑๑๐
เงินตราสมัยต่าง ๆ ของไทย ๑๑๑
พระคชาธาร เครื่องม้า ๑๑๔

อาวุธโบราณ ๑๑๖
ประเทศไทยมีเนอท ๑๑๗
หนังสือที่จัดว่าเป็นวรรณคดี ชื่อพระเครื่องต่าง ๆ ๑๑๘
สิ่งที่ไม่แน่นอนในโลก ๑๒๐
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานภาค ๑ ๑๒๑
งานอดิเรก ๑๒๒
แจ็คเควส ลาฟฟีต ๑๒๕
ประมวลคำถาม ๑๒๗
?.....ตอบ..... ๑๒๙

ภาพประกอบ

	หน้า
พระเจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล	๙
พลับพลาจตุรมุข (พิพิธภัณฑ์อยุธยา)	๑๕
วัดราชบูรณะ	๒๗
วัดมหาธาตุ	๒๙
พระสถูป (เจดีย์ ๗ ชั้น) ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ	๓๑
พระบรมสารีริกธาตุ	๓๒
วิหารพระมงคลบพิตร	๔๗
เจดีย์ศรีสรรเพชญ	๔๙
บึงพระราม	๕๓
พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย	๕๙
พระปรางค์วัดพุทไธสวรรย์	๗๐
เจดีย์วัดภูเขาทอง	๗๙
วัดไชยวัฒนาราม	๘๑
พระราชวังบางปะอิน	๘๓

๕ เมืองอยุธยา

ถ้าท่านจะไปเที่ยวชมเมืองอยุธยา หากพักอยู่ในกรุงเทพฯ อาจจะเดินทางโดยพาหนะรถยนต์ถึงอยุธยา เป็นระยะทางประมาณ ๘๖ กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ๕๐ นาที หรือทางเรือก็ได้แล้วแต่สะดวก ถ้าเดินทางโดยพาหนะรถไฟขบวนกรุงเทพ ฯ—พิษณุโลก ออกจากสถานีหัวลำโพงเวลา ๗.๐๐น. ถึงสถานีอยุธยาเวลา ๘.๔๕ น. ระยะทางประมาณ ๗๒ กิโลเมตร และเดินทางกลับในวันเดียวกันจากสถานีอยุธยาเวลา ๑๕.๓๒ น. โดยขบวนรถพิษณุโลก—กรุงเทพ ฯ หรือขบวนรถขอนแก่น-กรุงเทพ ฯ เวลา ๑๖.๑๐ น. ก็ได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมรถไฟอีก ๑๐ บาท ถ้าท่านเดินทางรถไฟจากกรุงเทพ ฯ เวลา ๗.๐๐น. โดยขบวนรถกรุงเทพ ฯ— พิษณุโลกควรนั่งทางด้านซ้ายของรถ เพราะไม่ร้อนแดด รถจะพาท่านผ่านทิวทัศน์ธรรมชาติสองข้างทางน่าชื่นชมอย่างเพลิดเพลินและผ่านสถานีต่าง ๆ มี สามเสน บางซื่อ บางเขน หลักสี่ ดอนเมือง คลองรังสิต เชียงราก (เชียงแปลว่าเมือง) เชียงรากน้อย คลองพุดซา บางปะอิน

ณ ทนก่อนจะถึงสถานีเล็กน้อย ท่านทอดสายตาผ่านหน้าต่าง
รถไฟไปเบื้องซ้าย จะแลเห็นหอสูง นั่นคือพระที่นั่งวชิร
ทัศนา ซึ่งอยู่ในบริเวณพระราชวังบางปะอิน จะขอนำไปเล่า
ให้ทราบในตอนท้าย จากสถานีบางปะอิน ผ่านสถานีบ้านโพ
มาประมาณครึ่งทาง หรือก่อนจะถึงสถานีอยุธยา ๕ กิโลเมตร
มองผ่านหน้าต่างรถออกไปทางด้านขวา เบื้องหน้าจะแลเห็น
พระเจดีย์องค์ใหญ่สูงตระหง่านอยู่นั่นคือพระ **เจดีย์วัดใหญ่**
ชัยมงคล ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรทางสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕ พระ
เจดีย์ใหญ่องค์นี้หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ได้สันนิษฐานว่า เป็น
เจดีย์แบบลังกา เข้าใจว่ามีทรวดทรงลักษณะคล้ายเจดีย์ยุทธ
หัตถีที่ดอนเจดีย์ และขอกล่าวถึงเรื่องดอนเจดีย์ยุทธหัตถี
ไว้ด้วย คือ

เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๕๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จทางสถลมารคแต่เมืองนครปฐมไป
เมืองอู่ทองและสุพรรณบุรี ในวันอังคารที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
๒๔๕๖ เสด็จจากบ้านโข้ง ประทับร้อนดอนระฆัง จากดอน
ระฆังไปประมาณ ๑๙๕ เส้น ก็ได้ทรงพบเจดีย์โบราณที่สำคัญ
ที่สุดองค์หนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า “ดอนเจดีย์” หรือเจดีย์ยุทธ

หัตถ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕ แล้วก็เลือนหายไปจากความทรงจำของคนไทย เพิ่งมาค้นพบกันในรัชกาลที่ ๖ และในขณะนี้รัฐบาลปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๕๘) ก็กำลังดำเนินการที่จะก่อสร้างบูรณะปฏิสังขรณ์ให้ดีขึ้น เหตุที่จะพบพระเจดีย์องค์นี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงบันทึกไว้ว่า

"เหตุที่จะพบพระเจดีย์ยุทธหัตถีนั้นก็อยู่ข้างแปลก ประหลาดดูเหมือนจะเป็นในปีแรกรัชกาลที่ ๖ พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาลลักษณ์) เมื่อยังเป็นหลวงประเสริฐอักษรนิติช่วยเที่ยวหาหนังสือไทยฉบับเขียนของเก่าอันกระจายอยู่ในพื้นเมืองให้หอพระสมุดสำหรับพระนคร วันหนึ่งไปเห็นยายแก่ที่บ้านแก่งคนหนึ่ง กำลังรวบรวมเอาสมุดไทยลงใส่กะชุ ถามว่าจะเอาไปไหน แกบอกว่าจะเอาไปเผาไฟทำสมุดสำหรับลงรัก พระยาปริยัติ ฯ ขออ่านดูหนังสือในสมุดเหล่านั้น เห็นเป็นหนังสือเรื่องพงศาวดารอยู่เล่มหนึ่ง จึงขอยายแก่เอามาส่งให้ฉันที่หอสมุดแห่งชาติ ฉันเห็นเป็นสมุดของเก่าเขียนด้วยบรรจงด้วยเส้นรง (มิใช่หรดาลที่ชอบใช้กันในชั้นหลัง) พอเปิดออกอ่านก็ประหลาดใจ ด้วยชื่นต้นมีบานแพนกว่า สมเด็จพระ

นารายน์มหาราชตรัสสั่งให้รวบรวมจดหมายเหตุต่าง ๆ แต่ง
หนังสือพระราชพงศาวดารฉบับนนเมื่อ ณ วันพุธ เดือน ๕ ขน
๑๒ ค่ำ ปีวอก จุลศักราช ๑๐๔๒ (พ.ศ. ๒๒๒๓) แปลก
กับ หนังสือ พระราช พงศาวดาร ฉบับอื่น ๆ ที่ มีอยู่ ใน หอ พระ
สมุด ฯ ฉันจึงให้เรียกว่า "พระราชพงศาวดารฉบับหลวง
ประเสริฐ ฯ" เพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ได้มา

ต่อมา ฉันอ่านหนังสือ พระราช พงศาวดาร ฉบับหลวงประ-
เสริฐ ฯ เทียบกับฉบับพิมพ์ ๒ เล่ม สังเกตได้ว่าฉบับหลวง
ประเสริฐ ฯ แต่งก่อน ผู้แต่งฉบับพิมพ์ ๒ เล่ม คัดเอาความ
ไปลงตรง ๆ คำกึ่ม เอาความไปแต่งเพิ่มเติมให้พิศดารขึ้นกึ่ม
แก้ศักราชคลาดเคลื่อนไปกึ่ม แต่งแซกลงไปใหม่กึ่ม บาง
แห่งเรื่องที่กล่าวในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ ฯ แตก
ต่างกันกับที่กล่าวในฉบับพิมพ์ ๒ เล่มกึ่ม เมื่อฉันอ่านไปถึง
ตอนสมเด็จพระนเรศวร ฯ ชนช้าง เห็นในฉบับหลวงประ
เสริฐ ฯ ว่า พระมหาอุปราชามาตั้งประชุมทัพอยู่ที่ตำบล
ตระพังกรุ แล้วมาชนช้างกับสมเด็จพระนเรศวร ฯ ที่ตำบล
หนองสาหร่าย เมื่อวันจันทร์เดือนยี่ แรม ๒ ค่ำ ปีมะโรง
จุลศักราช ๙๕๔ (พ.ศ. ๒๑๓๕) พอเห็นอย่างนั้นฉันนึกขึ้นว่าได้

เค้าจะค้นพระเจดีย์ยุทธหัตถอกแล้ว รอจนพระยาสุพรรณ (อีกกรรณสูตร ซึ่งภายหลังได้เป็นพระยาสุนทรบุรี ฯ สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครไชยศรี) เข้ามากรุงเทพ ฯ ฉันเล่าเรื่องพระเจดีย์ยุทธหัตถให้ฟังแล้วสั่งให้ไปสืบดูว่า ที่ตำบลช่อหนองสาหร่าย ในแขวงเมืองสุพรรณ ฯ ยังมีหรือไม่ ถ้ามีให้พระยาสุพรรณ ฯ ออกไปเองถึงตำบลนั้น สืบดูว่ามีพระเจดีย์โบราณอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่งแห่งใดบ้าง พระยาสุพรรณ ฯ ออกไปสืบอยู่ไม่ถึงเดือนก็มารายงานบอกมาว่า ตำบลหนองสาหร่ายนั้นยังมีอยู่ใกล้กับลำน้ำท่าคอย ทางทิศตะวันตกเมืองสุพรรณ (คือลำน้ำเดียวกันกับลำน้ำจรเข้สามพันที่ตรงเมืองอู่ทองนั่นเอง แต่อยู่เหนือขึ้นไปไกล) พระยาสุพรรณ ฯ ได้ออกไปที่ตำบลนั้น สืบถามถึงพระเจดีย์โบราณ พวกชาวบ้านบอกว่ามีอยู่ในป่าตรงที่เรียกกันว่า "ดอนเจดีย์" องค์หนึ่ง พระยาสุพรรณ ฯ ถามต่อไปอีกว่าเป็นเจดีย์ของใครสร้างไว้รู้หรือไม่ พวกชาวบ้านตอบว่าไม่รู้ใครสร้าง เป็นแต่ผู้หลักผู้ใหญ่เล่าสืบมาว่า "พระนเรศวร ฯ กับพระนารายณ์ชนช้างกันที่ตรงนั้น" ก็เป็นอันได้เรื่องที่สั่งให้ไปสืบ พระยาสุพรรณ ฯ จึงให้พวกชาวบ้านพาไปยังดอนเจดีย์ เมื่อแรกไปถึงไม่เห็นมีพระ

เจดีย์อยู่ที่ไหน เพราะต้นไม้ขนปกคลุมพระเจดีย์มิดหมดทั้งองค์ จนผู้นำทางเข้าไปถางเป็นช่องให้มองดู จึงแลเห็นอิฐที่ก่อฐาน รู้ว่าพระเจดีย์อยู่ตรงนั้น ถ้าไม่รู้จากชาวบ้านไปก่อน ถึงใครจะเดินผ่านไปใกล้ ๆ ก็จะไม่รู้ว่ามีพระเจดีย์อยู่ตรงนั้น ฉันนึกว่าคงเป็นเพราะเหตุนั้นเอง จึงไม่รู้กันว่าพระเจดีย์ยุทธหัตถียังมีอยู่เลยหายไปกว่า ๑๐๐ ปี พระยาสุพรรณ ฯ ระดมคนให้ช่วยกันตัดต้นไม้ที่ปกคลุมออกหมดแล้ว ให้ช่างฉายรูปพระเจดีย์ส่งมาให้ฉันด้วยกันกับรายงาน สังเกตดูเป็นพระเจดีย์มีฐานทักษิณเป็น ๔ เหลี่ยม ๓ ชั้น ขนาดฐานทักษิณชั้นล่างกว้างยาว ๘ วาแต่องค์พระเจดีย์เหนือฐานทักษิณชั้นที่ ๓ ขึ้นไปหักพังเสียหมดแล้วรูปสัณฐานจะเป็นอย่างไรรู้ไม่ได้ ประมาณขนาดสูงของพระเจดีย์เมื่อยังบริบูรณ์เห็นจะราวเท่า ๆ กับพระปรางค์ที่วัดราชบูรณะในกรุงเทพ ฯ พอฉันเห็นรายงานกับรูปฉายที่พระยาสุพรรณ ฯ ส่งมาก็สิ้นสงสัย รู้ว่าพบพระเจดีย์ยุทธหัตถีเป็นแน่แล้วมีความยินดีเทียบเนื่องเต็น รับน้ำความขึ้นกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระปีติโสมนัสตรัสว่า พระเจดีย์ยุทธหัตถีเป็นอนุสาวรีย์เฉลิมพระเกียรติของเมืองไทยสำคัญอย่างยิ่งแห่งหนึ่ง ถึงอยู่

ไกลไปลำบากก็จะเสด็จไปสักการะบูชาจึงทรงพระราชอุตสาหะเสด็จไป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖"

เจดีย์ยุทธหัตถีดอนเจดีย์ เป็นอนุสาวรีย์แห่งชัยชนะของชาติไทย อิสระภาพของไทย เริ่มมอกครั้งหนึ่งพร้อม ๆ กับเวลาที่สร้างดอนเจดีย์ ดอนเจดีย์เตือนใจให้เราชาวไทยรำลึกถึงเลือดนักรบและต้นตระกูลไทยแต่โบราณกาล เลือดนักรบของไทยนี้ได้เริ่มมีมาแล้วแต่ดึกดำบรรพ์ ผู้ที่อ่านหนังสือสามก๊ก ซึ่งเป็นเหตุการณ์เมื่อราว ๑๙๐๐ ปีมาแล้ว มีวีรบุรุษไทยผู้หนึ่ง ซึ่งมีเลือดนักรบอันร้อนแรง ท่านผู้นี้ คือ เบ้งเฮก แม้จะถูกขงเบ้งจับได้ถึงครั้งถึงตาม เบ้งเฮกก็ไม่เคยสะทกสะท้าน ขงเบ้งเคยถามเบ้งเฮกว่า เราจับได้ตัวมาดังนี้แล้ว ท่านเกรงกลัวเราหรือยัง เบ้งเฮกกลับตอบว่า หากเราแตกหนีไปซ่องเขาทางแคบจึงจับตัวได้ แม้หนีไปทางกว้างที่ไหนจะจับเราได้ เราจึงหาเกรงไม่ ทุกครั้งที่ขงเบ้งเปล่อยตัวเบ้งเฮกก็ยกทัพมาต่อสู้กับขงเบ้งอีกมิได้คิดยอมแพ้ เลือดของเบ้งเฮกนี้ยังคงสืบมาทุกวันนี้ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรามีสมเด็จพระนเรศวรมหาราชวีรกษัตริย์ผู้ไม่กลัวความตายของพระองค์และอนุสาวรีย์แห่งความกล้าหาญของชาติไทยคือ "ดอนเจดีย์"

เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา ที่ตำบลหนองสาหร่าย แขวงเมืองสุพรรณบุรี ใน พ.ศ. ๒๑๓๕ ได้ชัยชนะแล้วก็โปรดให้สร้างดอนเจดีย์ไว้เป็นที่ระลึก และให้สร้างพระเจดีย์ใหญ่ไว้ที่วัดใหญ่ชัยมงคลนองค์หนึ่งด้วย เรียกว่า "เจดีย์ไชยมงคล"

วัดใหญ่ไชยมงคล เดิมเรียกว่า วัดเจ้าพญาไท พระเจ้าอู่ทองสร้างเมื่อราว พ.ศ. ๑๙๐๖ เพื่อถวายพระสงฆ์ที่ไปบวชเรียนมาแต่สำนักสงฆ์พระวันรัตน มหาเถรในประเทศลังกาเรียกนามนิกายว่า คณะป่าแก้ว วัดนี้จึงมีชื่อเรียกอย่างว่าวัดป่าแก้ว พระภิกษุสงฆ์ในวัดนี้ปฏิบัติทางวิปัสสนาธุระถือบำเพ็ญภาวนาเป็นสำคัญ และเจริญขึ้นแพร่หลายจนมีคนเลื่อมใสบวชเรียนกันมากในครั้งนั้น สมเด็จพระราชาธิบดีจึงอธิบดีสงฆ์นิกายนี้เป็น สมเด็จพระวันรัตน มีตำแหน่งเป็นสังฆราชฝ่ายขวา คู่กับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นอธิบดีฝ่ายคันถธุระคือพวกที่เรียนพระไตรปิฎก เป็นสังฆราชฝ่ายซ้าย ต่อมาวัดนี้มีนามเรียกว่า วัดเจ้าพญาไท เพราะในสมัยนั้นเรียกพระสงฆ์ว่า "เจ้าไทย" แต่มาในสมัยนี้เรียกวัดนี้ว่า "วัดใหญ่ไชยมงคล"

เมื่อก่อนที่พระเทียรราชา หรือสมเด็จพระมหาจักพรรดิ์ จะขึ้นเสวยราชสมบัติ ได้ไปเสี่ยงเทียนอธิษฐานแข่งบารมีกับขุนวรวงศาธิราช ในพระอุโบสถวัดนี้ แต่ในขณะนั้นมีพระภิกษุสงฆ์ประจำอยู่บ้างแล้ว

เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๗ พระพิมลธรรม สังฆนายกว่าการฝ่ายปกครอง ได้มาทำพิธีเปิดสำนักวิปัสสนาขึ้นที่วัดนี้ มีพระภิกษุสามเณรและประชาชนไปร่วมเป็นจำนวนมาก

เมื่อเดินทางมาถึงสถานีรถไฟอยุธยา และลงจากรถแล้ว มองไปทางทิศเหนือ จะเห็นพระเจดีย์หลายองค์อยู่เบื้องหน้า ณ ที่บริเวณนั้น มีวัดๆ หนึ่ง เรียกว่า "วัดเดิม"

วัดเดิม หรือ วัดอโยธยา บริเวณนี้นี่เป็นที่ตั้งเมืองโบราณเมืองหนึ่ง คือ เมืองอโยธยา เป็นเมืองที่สร้างขึ้นหลังสมัยทวารวดี หลัง พ.ศ. ๑๒๐๐ ต่อมาเมื่อขอมมีอำนาจครอบครองในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เมื่อ พ.ศ. ๑๕๐๐ ขอมจัดเป็นเมืองด่านเมืองหนึ่ง เข้าใจว่าในสมัยนั้นก็แพงเมือง บ้อมปราการคงเป็นเชิงเทินดิน และปราสาทราชวังทำด้วยไม้ เมื่อถูกทอดทิ้งไว้นานก็ชำรุดทรุดโทรมหมด ทางการดำลังจะทำการบูรณะ และในบริเวณใกล้ๆ นี้ยังมีวัด คือ

วัดสมณโกศ วัดนี้เจ้าพระยาโกษาเหล็กและพระยาโกษาปาน เป็นผู้ปฏิสังขรณ์ในสมัยสมเด็จพระนารายน์มหาราช และพระเพทราชาได้เสด็จไปพระราชทานเพลิงศพเจ้าแม่วัดดุสิต มารดาของเจ้าพระยาโกษาเหล็กและพระยาโกษาปาน ซึ่งเป็นพระนมของสมเด็จพระนารายน์มหาราช เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๓

วัดกุฎีดาว สมเด็จพระเจ้าบรมโกศทรงปฏิสังขรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๒๕๔

เดินทางออกจากสถานีรถไฟอยุธยา รถจะพาข้ามสะพานปรีด—ธำรง ซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ และจะพาไปชมเมืองอยุธยาหรือพระนครศรีอยุธยาต่อไป แต่เดิมตรงแม่น้ำที่จะข้ามสะพานนี้เป็น แผ่นดินติด ต่อเป็น ผืนเดียว กันหมด เมื่อพระเจ้าอู่ทองสร้างเมืองอยุธยาแล้วจึงให้ขุดเป็นคูขึ้น ภายหลังเรียกว่า "คูขื่อหน้า" เพื่อป้องกันข้าศึกในสมัยนั้น ซึ่งเป็นยุทธวิธีอย่างหนึ่ง คูนี้ให้ขุดจากหัวรอถึงป้อมเพชร ปรากฏว่าเมื่อเสร็จครั้งแรก พระมหาธรรมราชาจึงให้ขุดคูนี้ขยายกว้างออกไปอีก ๑๐ วา ลึก ๓ วา เมื่อน้ำแปรทางเดิน จึงทำให้น้ำเซาะพังมากเข้า จึงกลายเป็นแม่น้ำกว้างใหญ่ที่เห็นอยู่ทุกวันนี้

ขณะที่ข้ามสะพานมานั้นจะแลเห็นตึกสมัยใหม่อยู่เบื้องหน้าแต่ไกลเป็นรูปตัวที (T) รถจะพาเลี้ยวไปทางขวาตามถนนอู่ทอง ซึ่งเป็นถนนรอบกรุงยาวประมาณ ๑๑ กิโลเมตร ถนนสายนี้สร้างขึ้นบนรากฐานกำแพงเมืองในสมัยนั้น สองข้างทางจะแลเห็นบ้านเรือนและอาคารหลายแห่ง ข้างสะพานมีที่ทำการของแขวงการทางพระนครศรีอยุธยา ตลาดหลังสถานีห้องแถว โรงพยาบาลบัญจมาธิราช วัดประสาท โรงเรียนพลตำรวจ กองบังคับการตำรวจภูธรภาค ๑ โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ สำนักงานที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมาถึงพระราชวังจันทรเกษมซึ่งเป็นพระราชวังหน้าในสมัยกรุงศรีอยุธยาและเป็นโบราณสถานที่สำคัญแห่งหนึ่ง

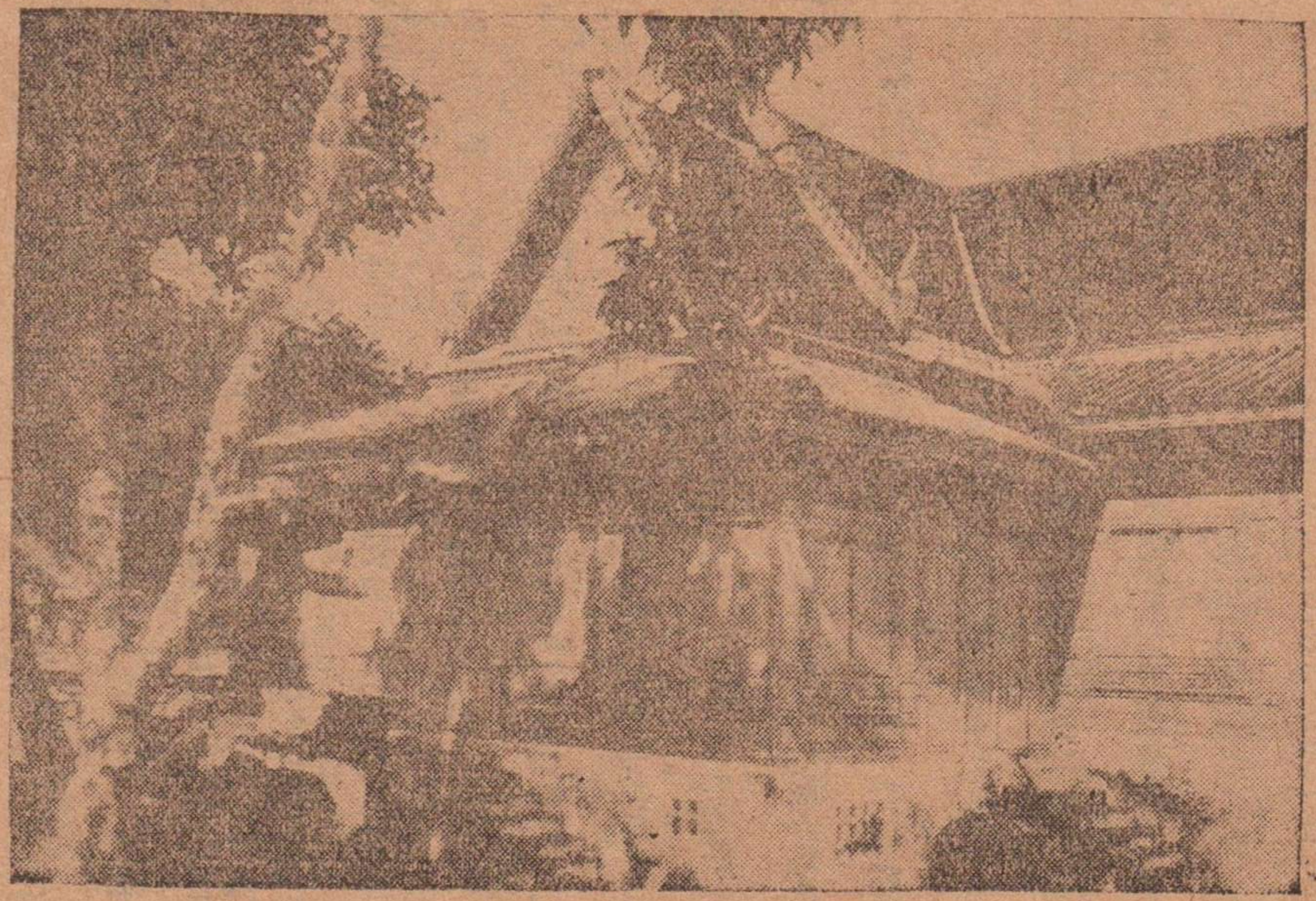
พระราชวังจันทรเกษม

พระมหาธรรมราชา (ชุนพิเรนทรเทพ) พระราชบิดาสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๒๐ ให้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ครั้งยังเป็นพระมหาอุปราชครองเมืองพิษณุโลก มีชื่อเรียกตามสามัญว่า "วังหน้า" วังหน้าคือพระราชวังอันเป็นที่ประทับของมหาอุปราชแต่ก่อนมา ตามศัพท์หมายความว่า วังที่อยู่ข้างหน้า คือ หน้าพระราชวังหลวงและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก วังหน้าอันเป็นที่ประทับของพระมหาอุปราช มิใช่เรียกเฉพาะในเมืองเราเท่านั้น ในเมืองพม่าเรียกพระมหาอุปราชของเขาว่า "อินแซะมิน" ภาษาพม่า อิน แปลว่าวัง แซะ แปลว่า หน้า มิน แปลว่า ผู้เป็นเจ้า รวมความว่า ผู้เป็นเจ้าของวังหน้า อันตรงกับวังหน้าของเมืองเรา และเมืองฝ่ายเหนือแต่โบราณเช่น เมืองเชียงใหม่ เจ้าอุปราชก็เรียกกันในพื้นเมืองว่า "เจ้าหอหน้า" คำว่าวังหน้า เข้าใจว่าจะเกิดขึ้นแต่ลักษณะการจัดขบวนทัพพยุหโยธาแต่สมัยโบราณ โดยจัดแบ่งเป็นทัพหน้า ทัพหลวง และทัพหลัง พระเจ้าแผ่นดินเสด็จเป็นทัพหลวง

ผู้ที่รองลงมาคือพระมหาอุปราช ย่อมเสด็จเป็นทัพหน้าไปก่อนทัพหลวง และผู้ที่รองพระมหาอุปราชลงมาเสด็จเป็นทัพหลังตามหลังทัพหลวง

การที่มาสร้างพระราชวังจันทรเกษมตรงนี้ ก็เพราะด้านนี้เป็นด่านสำคัญ ที่ข้าศึกยกทัพมาครั้งใดมุ่งเข้าตีด้านนี้เสมอ และอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้สมพระเกียรติยศของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่เสด็จมาจากเมืองพิษณุโลก (เมืองสองแคว) มาเฝ้าพระราชบิดาอยู่เสมอ และพระมหาอุปราชพระองค์ต่อ ๆ มา ทั้งบางคราวก็เป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน เช่น สมเด็จพระนารายน์มหาราช สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อไทยเป็นอิสระภาพแล้ว สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้เสด็จมาประทับอยู่หลายปี แล้วจึงทรงย้ายไปประทับในวังหลวง

เมื่อเสียกรุงใน พ.ศ. ๒๓๑๐ พระราชวังจันทรเกษมถูกไฟไหม้และหักพังชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก และถูกทอดทิ้งตลอดมาจนถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรด ฯ ให้ซ่อมสร้างขึ้นใหม่ มีพระที่นั่งพิมานรัถยาพลับพลาจตุรมุข ซึ่งใช้เป็นที่ประทับในเวลาเสด็จประภาสกรุง

พลับพลาจตุรมุข (พิพิธภัณฑ์อยุธยา)

กรุงศรีอยุธยา แต่เป็นที่ประทับเรื่อยมาจนถึงรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาจึงพระราชทานให้เป็นที่ว่าการมณฑลอยุธยา เมื่อยุบมณฑลแล้วกยังใช้เป็นศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และย้ายไปเมื่อสร้างศาลากลางขึ้นใหม่ที่แยกถนนศรีสรรเพชญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓

สถานที่ต่าง ๆ ที่เห็นอยู่นี้เป็นของสร้างในรัชกาลที่ ๔ โดยสร้างใหม่บ้าง สร้างขึ้นบนรากฐานเก่าบ้าง จึงโปรด ฯ ให้กรมหลวงวงศาธิราชสนิท และพระยาราชวรานุกูล (คือเจ้าพระยารัตนบดินทร์) เป็นแม่กอง กรมขนราชสีหวิกรมเป็นนายช่าง ดำเนินการซ่อมสร้าง คือ

๑. **พลับพลาจตุรมุข** สร้างในรัชกาลที่ ๔ เป็นพลับพลาเครื่องไม้ อยู่ใกล้ประตูวังด้านตะวันออก หลังคามุงกระเบื้องมีช่อฟ้าใบระกา มีหน้าบรรณ ๒ ด้าน แต่ละด้านปั้นเป็นลายพระราชลัญจกรต่าง ๆ อย่างงดงามน่าชม พลับพลาหลังนี้ใช้เป็นที่ประทับของ รัชกาลที่ ๔ ในเวลาเสด็จประพาสกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ พลับพลานี้ได้ชำรุดทรุดโทรม จึงโปรด ฯ ให้พระยาชัยวิชิตซ่อมครั้งหนึ่ง ในรัชกาลที่ ๗ ได้ โปรด ฯ ให้พระยาโบราณ ราช ธานินทร์ ซ่อมอีกครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙

ในปัจจุบันนี้ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์สถานจัดตั้งสิ่งของต่าง ๆ ไว้มากมาย เช่น พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยทวารวดี ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ฝีมือช่างนครศรีธรรมราชและฝีมือช่างอินเดีย

เครื่องสังกโลก สมัยสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๗ และ ๑๘๔๓ พระเจ้าขุนรามคำแหงมหาราชได้เสด็จประพาสประเทศจีน และนำช่างทำถ้วยชามมาทำถ้วยชามขึ้น โดยแบ่งเป็น ๕ เตา มีเตาสุโขทัย เวียงกาหลง ศรีสัชนาลัย เตาเชลียง และเตาบ้านเตาไห กล่าวคือ

เครื่องถ้วยชามสังกโลก Sankalok Wares

ด้วยความวิริยะอุตสาหะ และเห็นการณ์ไกลของพระเจ้าขุนรามคำแหงมหาราช ผู้ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินครองกรุงสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๐ ถึง พ.ศ. ๑๘๖๐ (ค.ศ. ๑๒๗๗ ถึง ๑๓๑๗) รวมเวลาที่พระองค์ครองราชสมบัติอยู่เป็นเวลา ๕๐ ปี ในระยะเวลา ๕๐ ปีนี้ พระองค์ได้ทรงสร้างสมบัติอันมีค่าไว้ให้แก่ชาติไทยเรามากมาย เป็นต้นว่าในด้านการปกครอง การช่างฝีมือ ได้ทรงคิดอักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.

๑๙๒๖ (ค.ศ. ๑๒๙๓) ได้ขยายอาณาเขตของประเทศไทยออกไปกว้างขวาง และพระองค์ยังเป็นผู้ทรงฝักใฝ่ในการอุตสาหะกรรม และพาณิชยกรรมด้วย คือ เมื่อ พ.ศ. ๑๙๓๗ และ พ.ศ. ๑๙๔๓ (ค.ศ. ๑๒๙๔ และ ๑๓๐๐) พระองค์ได้เสด็จไปประเทศจีนถึง ๒ ครั้ง เข้าใจว่าไปทางบก ถึงแม้ว่าการเดินทางครั้งกระโน้นจะแสนยากลำบากสักเพียงใดก็ตาม พระองค์ก็ยังอุตส่าห์เสด็จไปถึง ๒ ครั้ง เพื่อไปเจริญทางพระราชไมตรีแล้ว พระองค์ยังไปดูกิจการต่าง ๆ ด้วย เพื่อจะได้นำมาเผยแพร่และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศไทย ข้าพเจ้าคิดว่าในครั้งนั้นถ้ามีการคมนาคมเจริญพอที่จะไปยุโรป หรือประเทศอื่น ๆ ทางทะเล พระองค์คงจะต้องไปดูการต่าง ๆ อีกหลายประเทศ

พระองค์ได้นำเอาช่างที่ชำนาญในการทำเครื่องถ้วยชามมายังกรุงสุโขทัย พระองค์ต้องการช่างเหล่านี้มากเพื่อมาสร้างเตาทำชามสังกโลกขึ้น หลายเตาแทนที่พระองค์จะสั่งซื้อเอามาจากต่างประเทศ แต่พระองค์กลับนำเอามาสร้างขึ้นในประเทศเราเสียเอง ทั้งนี้เพื่อจะปลูกฝังให้ชาวไทยได้เรียนถ่ายทอดแบบแล้วสร้างขึ้นภายในบ้านเมืองของเรา เพื่อใช้และค้าขายเป็นสินค้าภายในประเทศ ถ้ามีมากจนเหลือใช้ก็จะได้ส่งไปขายยังประเทศอื่นต่อไป ไม่ต้องไปซื้อมาจากต่างประเทศอีก

เครื่องชามสังกโลก (ตามหนังสือเรื่องเครื่องถ้วยชามของพระยานครพระราม) แบ่งได้เป็น ๕ เตาที่สำคัญคือ

๑. **เตาชะเลี่ยง** เครื่องถ้วยชามสังกโลกที่เผาจากเตานี้มีลักษณะเผาแก่ไฟ ไม่มีน้ำยาทาผิวใส (Gaze) และน้ำยาทาพัน แต่ใช้น้ำยาชุ่นข้นทุกอย่างทุกสี มีผิวเป็นมันใส เช่น สีลาดอน (ฝรั่งเรียก) ก็มันใสด้วยความเย็มจากการเผาแก่ไฟ หรือจะทำเป็นหลายสีก็ต้องต่างแต้มลง หรือไม่เช่นนั้นก็เขียนลงกับตัวหุ่นพิมพ์นั้น

๒. **เตาสุโขทัย** เผาอย่างครั้งไฟแก่ แต่เพราะนั้นด้วยดินไม่ดีจึงต้องใช้สีทาพัน เคลือบผิวทับด้วยน้ำยาทาพัน เขียนหรือแกะเป็นดอกแต้มลายลงในพันเคลือบผิวทับ

๓. **เตาสีสัชชนาลัย** เผาแก่ไฟอย่างเตาชะเลี่ยง แต่ว่าใส่ไฟน้อยหรือเวลาเผาน้อยกว่า เพื่อให้พอสมควรแก่น้ำยา จึงทำให้น้ำยาสีดำ และเลือนเป็นสีแดง หรือชะนิดเผาอ่อนไฟ ทำให้น้ำยาเคลือบจับไม่แน่น เคลือบทาน้ำยาทาพันรูปหุ่นแล้วทาสีทับ หรือทาน้ำยาทาพันรูปหุ่นแล้วเขียนแกะเคลือบผิวใส หรือทาพันแล้วเขียนหรือแต้มเหมือนเตาสุโขทัย แต่ว่าใช้น้ำยาทาผิวกับน้ำยาสีปนกันเคลือบทับ หรือไม่ก็ทา

น้ำยาทาพื้น เต่าใช้น้ำยาสีกับน้ำยาผิวปนกันเคลือบให้บางใส แต่สีเดียว

๔. เตาเวียงกาหลง ลักษณะของชามสังกโลกเตาเผาครั้งไฟแก่กับอ่อนไฟ มีน้ำยาทาพื้น น้ำยาทาผิวใส หรือน้ำยาขุ่นข้น น้ำยาเขียนและมีลายขีดขูดเส้นลงกับพื้น ไม่มีการปั้นแปะหรือแกะลวดลายพูน

๕. **เตาบ้านเตาไห** อยู่ในตำบลเต่าหาย ในจังหวัดพิษณุโลกลักษณะของเครื่องสังกโลกเตานี้ ไม่เคลือบรมดำ

สีที่ใช้ สีที่ใช้เคลือบมีหลายสีด้วยกัน เช่น ดำ เหลือง สีสวาท สีเขียวไข่กา สีขาว สีน้ำตาลไหม้ เว้นแต่เตาสุโขทัยมีแต่สีขาวขุ่นและสีฟางอ่อน ส่วนเตาเวียงกาหลงมีสีเขียวมรกต

แต่ที่น่าเสียดายอย่างยิ่งอุตสาหกรรม ทำถ้วยชาม สังกโลก ซึ่งพระองค์ได้นำเอาวิชานี้มาด้วยความยากลำบากได้สูญสิ้นไปโดยไม่มีวัน จะกลับมา และไม่สามารถจะทำได้เหมือนอย่างนั้นอีก นับตั้งแต่พระองค์เสด็จไปต่างประเทศนำเอาช่างทำถ้วยชามสังกโลกจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา ๖๖๑ ปีมาแล้ว ดังนั้นจึงทำให้หาดูยากและมีราคาสูงมาก แต่ถ้าท่านสนใจก็อาจหาดูได้ไม่ยากนัก ณ พิพิธภัณฑสถานอยุธยา หรือที่พิพิธ

ภัณฑสถานแห่งชาติซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมโบราณวัตถุต่าง ๆ

เครื่องเบ็ญจรงค์ ใช้สีสี่ มีสีเหลือง แดง ดำ เขียว ขาว สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์

ตู้หนังสือ ลายรดน้ำ สมัยศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ การลายรดน้ำ คือ ช่างใช้น้ำยาซึ่งประกอบด้วยวัตถุที่ผสมมียางมะขวิด ผักสัมป่อย และหอระดาน น้ำยาที่ผสมแล้วนี้เรียกว่า "น้ำยาเขียนลายรดน้ำ" ผู้เขียนใช้ภู่กันเขียนหรือเรียกว่าตัดเส้นไปตามตัวอย่างลวดลายที่ต้องการด้วยน้ำยา เมื่อเขียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เช็ดด้วยรักเคยวหรือรักใส่ให้ทั่ว แล้วจึงเช็ดออกด้วยสำลี เพื่อให้ความเหนียวเหลืออยู่เพียงแต่เอามือแตะดูพอรู้สึกหนับ ๆ แล้วปิดทองเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เอาน้ำมารด น้ำยาที่เขียนลงไปเมื่อถูกน้ำก็เกิดการพองตัวละลายหลุดออกหมด คงเหลือทองติดอยู่เฉพาะส่วนที่ไม่ถูกเขียนด้วยน้ำยาส่วนที่คงเหลือติดอยู่นี้แหละคือ ลวดลายที่ต้องการ ลายรดน้ำเป็นศิลปอย่างหนึ่งที่มีชื่อถูกต้องตรงความเป็นจริงของการกระทำ คือเอาน้ำมารดลวดลายที่เขียน

พระพิมพ์ สมัยทวารวดี สมัยลพบุรี ศรีอยุธยา และฝีมือช่างอินเดีย พระพิมพ์สร้างขึ้นโดยใช้กดด้วยแม่พิมพ์ เป็น

รูปพระพุทธรูป รูปพระโพธิสัตว์ สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องราง เป็นการกุศล เป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนา และเพื่อปรมัตถประโยชน์แก่บรรพาจารย์

เครื่องไม้ลายจำหลัก ฝีมือช่างสมัยกรุงศรีอยุธยากับสมัยรัตนโกสินทร์ และมีบานประตูไม้ลายจำหลักรูปเทวดาของวัดพระศรีสรรเพชญ เป็นฝีมือช่างในสมัยแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศ เป็นลายจำหลักที่เก่าน่าชมมาก และมีเครื่องถ้วยจีน กลองมโหระทึก

กลองมโหรทึก มีกล่าวไว้ในหนังสือเรื่องของชาติไทย หน้า ๑๔๙ ว่า กลองมโหระทึกที่เราใช้อยู่ในพระราชพิธี ก็ว่าเป็นของละว้า ได้ความว่าพวกกะเหรี่ยงก็ใช้ ใน จ.ม. เหตุจนสมัยราชวงศ์จิว (ก่อน พ.ศ. ๒๗๘—๕๗๘) ก็มีกล่าวถึงชนชาติใช้กลองโลหะ พม่าเรียกกลองมโหระทึกว่า “ปะซี” แปลว่ากลองกบ เพราะมีรูปตัวกบอยู่รอบกลอง จีนเรียกว่า “จูกัดเหลียงโก” แปลว่า กลองของจูกัดเบ้ง ซึ่งน่าจะเห็นได้ว่าพวกกะเหรี่ยง ละว้า ข่า และอื่น ๆ ที่อยู่ตอนเหนือของประเทศไทย หรือถัดขึ้นไปจากตอนใต้ของประเทศจีนก็ใช้เหมือนกัน

นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุต่าง ๆ อีกมากมาย ตามระเบียงริมกำแพงวัง และตำหนักพลับพลาจตุรมุข เช่น รูปพระคเณศร์ สมัยลพบุรี พระคเณศร์ตามลัทธิพราหมณ์ หมายความว่าเป็นผู้ประสาทวิชา ๗ อย่าง มี ช่างปั้น จิตรกรรม ดุริยางคศิลป นาฏศิลป วาทะศิลป สถาปัตยกรรม และอักษรศาสตร์ กล่าวกันว่าพระคเณศร์เกิดจากเหงื่อไคลของพระอุมา ซึ่งเป็นพระมเหษีของพระอิศวร มีหัวเป็นช้าง เพราะในกาลครั้งหนึ่ง พระอิศวรจะทำการเกศากันต์พระคเณศร์ จึงให้พระวิศวกรรมไปเชิญพระนารายน์ซึ่งกำลังหลับอยู่ จึงเป่าสังข์ปลุก พอตื่นก็ทูลเชิญ พระนารายน์เผลอจึงบริภาษว่า “ลูกหัวขาดนี่แหละกวนนัก” ในทันใดนั้นพระคเณศร์ก็หัวหายไป พระอิศวรจึงให้พระวิศวกรรมไปเที่ยวหาแต่ไม่พบไปพบช้างนอนเอาหัวไปทางทิศตะวันตก จึงตัดเอามาต่อพระคเณศร์จึงมีศีรษะเป็นช้าง

๒. หมู่พระที่นั่งพิมานรัถยา สร้างเป็นตึกตรงกลางบนรากฐานของเดิม มีพระที่นั่งประทับองค์ ๑ และปรัศย์ซ้ายขวา ๒ หลัง แต่ใน ร. ๔ สร้างไม่เสร็จต่อมาสร้างเสร็จใน ร. ๕ เวลานี้ใช้เป็นที่ทำงานของอัยการจังหวัดส่วนหนึ่ง และเป็นที่เรียนของนักเรียน ร.ร. อยุธยานุสรณ์ส่วนหนึ่ง

๓. พระที่นั่งพิสัยศัลลักษณ์ เป็นหอสูงอยู่ริมกำแพงวังด้านตะวันตก สร้างครั้งสมเด็จพระนารายน์มหาราช และซ่อมสร้างใหม่ในรัชกาลที่ ๔ ตามรูปเดิม ทรงใช้เป็นที่ทอดพระเนตรดวงดาวในทางโหราศาสตร์ ที่เมืองลพบุรีมหอดูดาว ซึ่งสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายน์มหาราช แต่เหลือรากฐานเท่านั้น

มีตึกด้านข้างกำแพงใกล้พระที่นั่งพิสัยศัลลักษณ์ เวลาน้ำใช้เป็นสาขาหอสมุดแห่งชาติ

๔. ประตูและกำแพงวัง สร้างในรัชกาลที่ ๔ เดิมมีอาณาเขตกว้างกว่านี้มาก

๕. ตึกด้านใต้ เป็นของสร้างใหม่ เวลานี้เป็นที่ทำการของกรม เช่น กลังกรม สรรพสามิตกรม สรรพากรกรม สหกรณ์กรม เป็นต้น

เมื่อชมพระราชวังจันทรเกษมแล้ว จะชวนท่านชมต่อไปมีควรชม คือ

ตลาดหัวรอ ณ บริเวณทางด้านขวามือมีป้อมที่สำคัญป้อมหนึ่ง คือป้อมมหาชัย อยู่ตรงหน้าวัดสามพิหาร เมื่อคราวตะเบาะเวียกกองทัพมาประชิดติดเมือง พระยาราม

ได้นำปืนนารายน์สังหาร ลงสำเภาไม้รักแม่นางยิงขึ้นไปถูกกง
โพ้ใหญ่ ๓ กำหักตกลงมาใกล้ช้างพระที่นั่งตะเบงชะเวต และ
พร้อมกันนนทหารที่ป้อมก็พากันยิงปืนสกัดกันไว้ ทำให้ข้าศึก
ต้องถอยทัพกลับไป และครั้งเมื่อพระเพทราชาเสวยราชสมบัติ
กบฏธรรมเสถียรขึ้นช้างพาพวกเข้ามาทางด้านน ขุนหลวง
สรศักดิ์ได้ขึ้นไปบนป้อมมหาชัย และยิงปืนใหญ่ถูกช้างของ
กบฏธรรมเสถียรตาย จึงจับกบฏและพวกได้

เวลานี้ตัวป้อมไม่มีให้เห็นแล้ว เพราะถูกรื้อเอาอิฐไปสร้างพระนครครั้งรัชกาลที่ ๑

ที่เรียกว่าตลาดหัวรื้อเพราะบริเวณนี้เป็นตลาด และในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ได้ทำรื้อกันน้ำเพื่อให้กระแสน้ำไหลผ่านไปทางหน้าพระราชวังหลวง เวลานี้เรียกว่าแม่น้ำลพบุรี แต่ก่อนเรียกว่า แม่น้ำเดิม เมื่อเสียกรุงครั้งสุดท้ายแล้ว รื้อนกชำรุดใช้ไม่ได้ และแม้แต่รากฐานของเดิมก็ไม่เห็นแล้ว

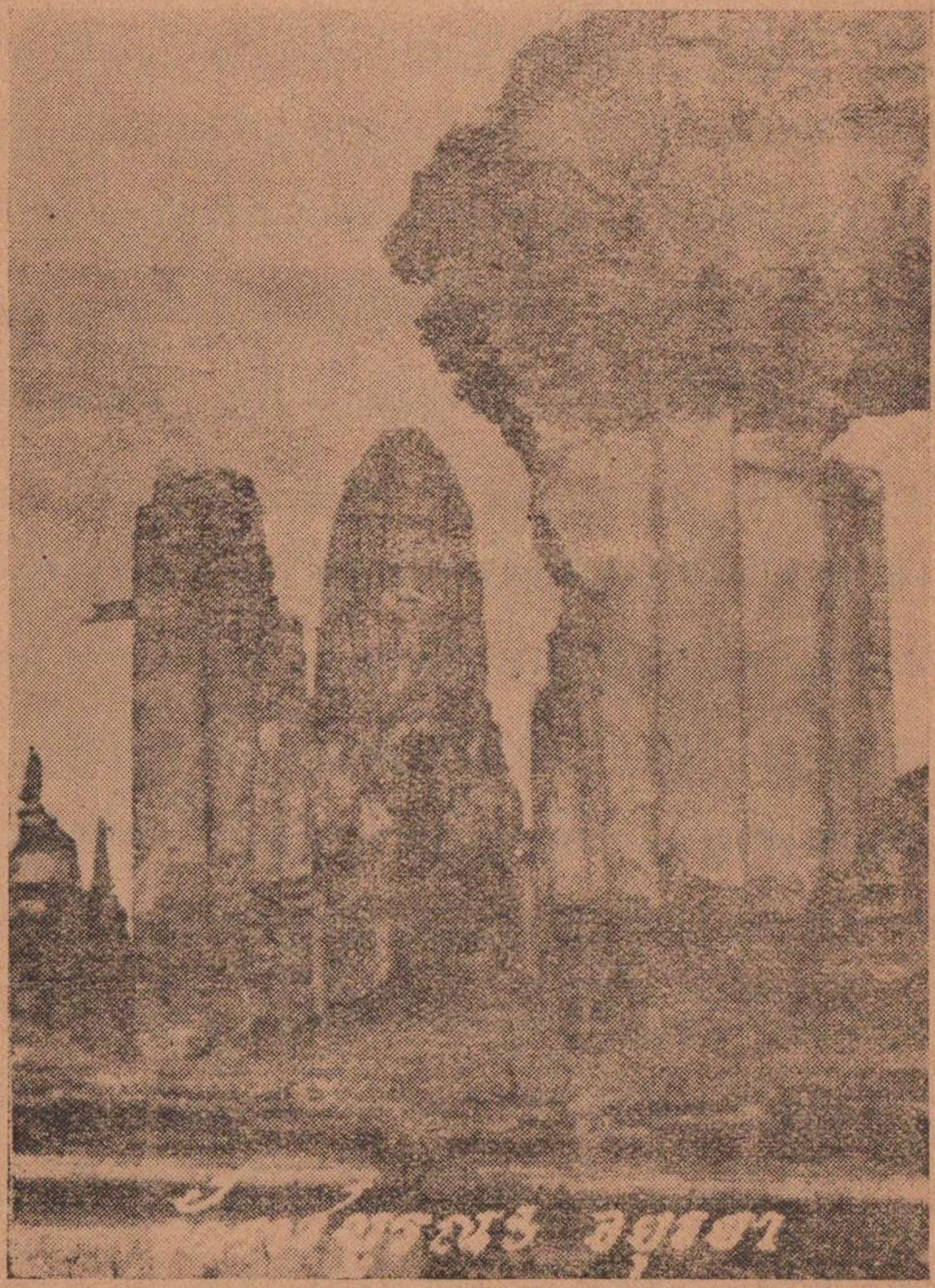
ที่ว่าการอำเภอเมืองอยุธยา แต่เดิมบริเวณนี้เรียกว่าวัดซองเป็นพะเนียดคล้องช้าง สร้างในสมัยพระมหาจักรพรรดิ เรียกว่าพะเนียดวัดซอง ภายหลังได้ย้ายไปที่ทะเลตาดหญ้า

ใกล้วัดบรมวงศ์ ฯ ครั้งสมเด็จพระมหาธรรมราชา เพราะขยายกำแพงเมืองออกมาข้างนอก และใช้เป็นที่จับช้างต่อมาจนถึงรัชกาลที่ ๕

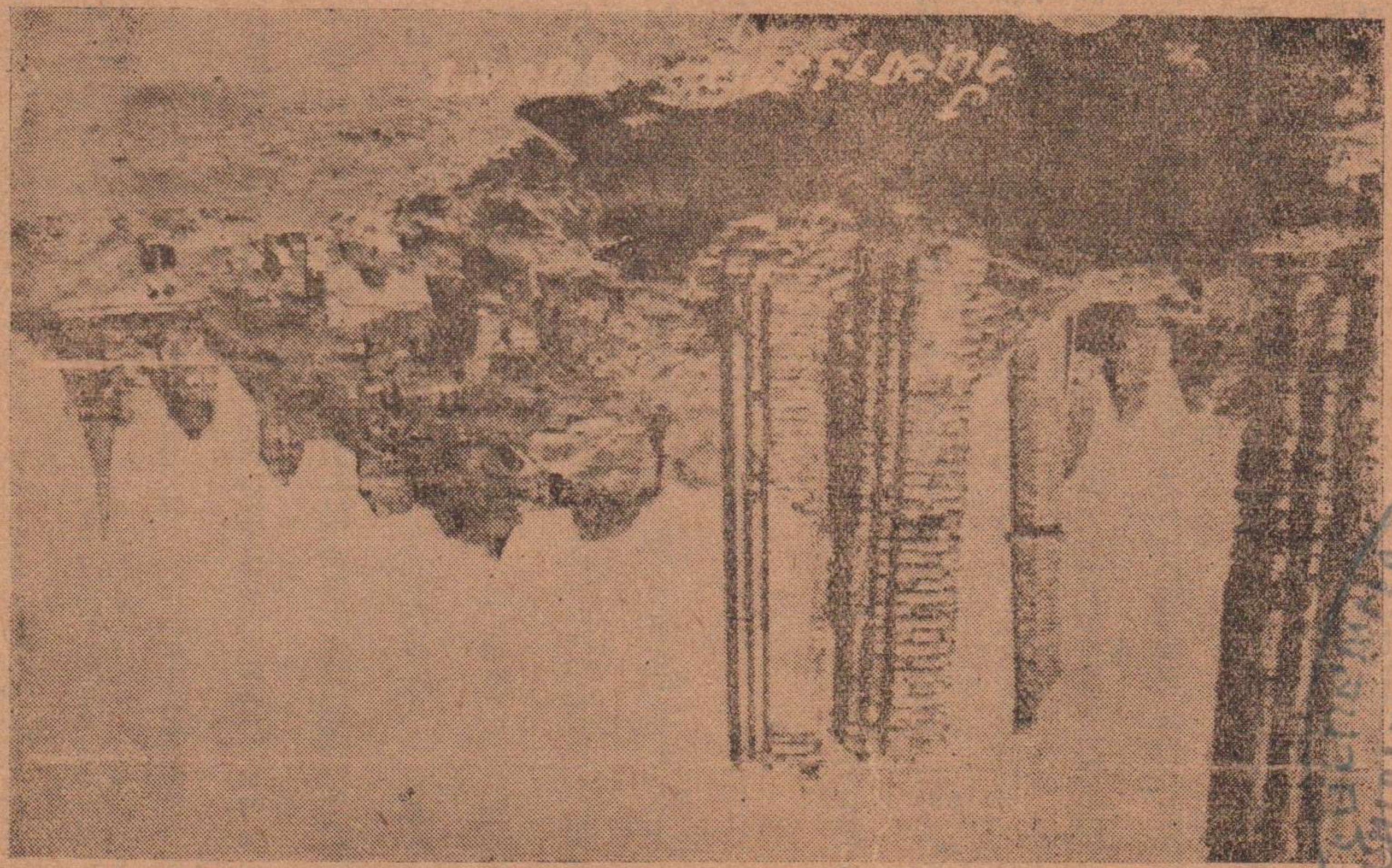
วัดขุนแสน ห่างจากตลาดหัวรอประมาณ ๑๐๐ เมตร ทางซ้ายมือจะแลเห็นพระเจดีย์องค์ใหญ่นั่น คือเจดีย์วัดขุนแสน ร้าง เดิม เป็นวัดสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ประทานให้เป็นที่อาศัยของพระยาเกียรติพระยาราม ซึ่งได้มาสวามิภักดิ์ราวประกาศอิสระภาพที่เมืองแครงเมื่อ พ.ศ. ๒๑๒๗ และได้เชิญพระมหาเถรคันฉ่องผู้เป็นอาจารย์ ของพระยาเกียรติ พระยาราม ไปจำพรรษาที่วัดมหาธาตุ จนภายหลังได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระวันรัต วัดนี้เคยซ่อมในรัชกาลที่ ๔

ประตูข้าวเปลือก บริเวณนี้มีวัดอยู่ ๒ วัด คือวัดท่าทรายและวัดราชประดิษฐาน เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา ไฟได้ไหม้จากวัดท่าทรายไปจนถึงวัดฉัตรทัน และที่ประตูเข้าเปลือกนี้ได้มีการต่อสู้กับข้าศึกครั้งเสียกรุงครั้งสุดท้าย ฝ่ายข้าศึกได้นำทหารมารายรอบล้อมอยู่ทางฝั่งตะวันออกไปถึงคลองสระบัว

วัดราชประดิษฐาน เป็นวัดสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา
แลพระมหาจักรพรรดิได้เคยทรงผนวชที่วัดนี้ เมื่อยังเป็น
พระเจ้ายรราชา

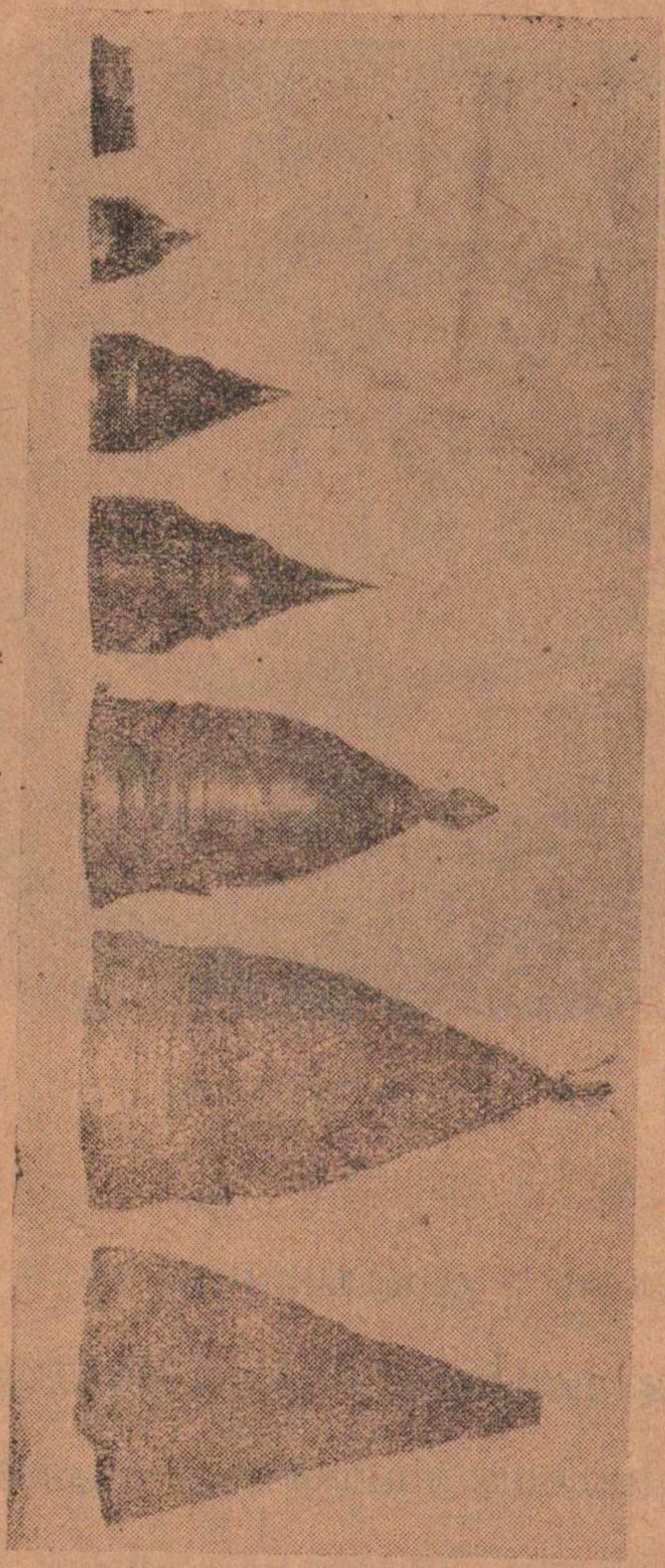

จะพาท่านเลี้ยวซ้ายเข้าถนนชีกุน (มหาราช) แต่เดิมมี
สะพานหิ่งชื่อสะพานชีกุน บริเวณนี้แต่ก่อนเป็นย่านตลาด
การค้าขาย มีโบราณสถานที่น่าชม คือ
วัดราชบูรณะ อยู่ตรงข้ามกับวัดมหาธาตุ สร้างครั้ง
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) โปรด
ให้สร้างขึ้นตรงที่ พระราชทานเพลิงศพเจ้าอ้ายพระยาและเจ้าย่
พระยาซึ่งชนช้างและสิ้นพระชนม์ด้วยกัน (ทั้ง ๓ พระองค์
เป็นพระราชโอรสสมเด็จพระนครินทราธิราช) บริเวณนี้เรียก
ว่าสะพานป่าถ่าน
เจดีย์เจ้าอ้ายพระยาเจ้าย่พระยา อยู่ทางซ้ายมือ
ห่างจากกำแพงวัดราชบูรณะประมาณ ๒๐ เมตร พระบรม
ราชาธิราชที่ ๒ โปรด ฯ ให้สร้างขึ้นตรงที่ได้ชนช้างกัน
วัดมหาธาตุ เป็นวัดที่สำคัญสำหรับเมืองที่เป็นเมือง
หลวงหรือถูกหลวงแล้ว จะสร้างวัดมหาธาตุไว้ทุกเมือง
ทางการได้ทำการขุดค้นพระปรางค์วัดมหาธาตุ โดย
พิจารณาเห็นว่าได้เคยถูกคนร้ายลักขุด เมื่อประมาณ ๕๕ ปีมา
แล้ว ได้ขุดไว้ลึกถึง ๑๘ เมตรเศษ มีคนแก่เล่าว่าได้ขนสาคร
และของมีค่าไปมากมาย คณะกรรมการจึงดำเนินการให้

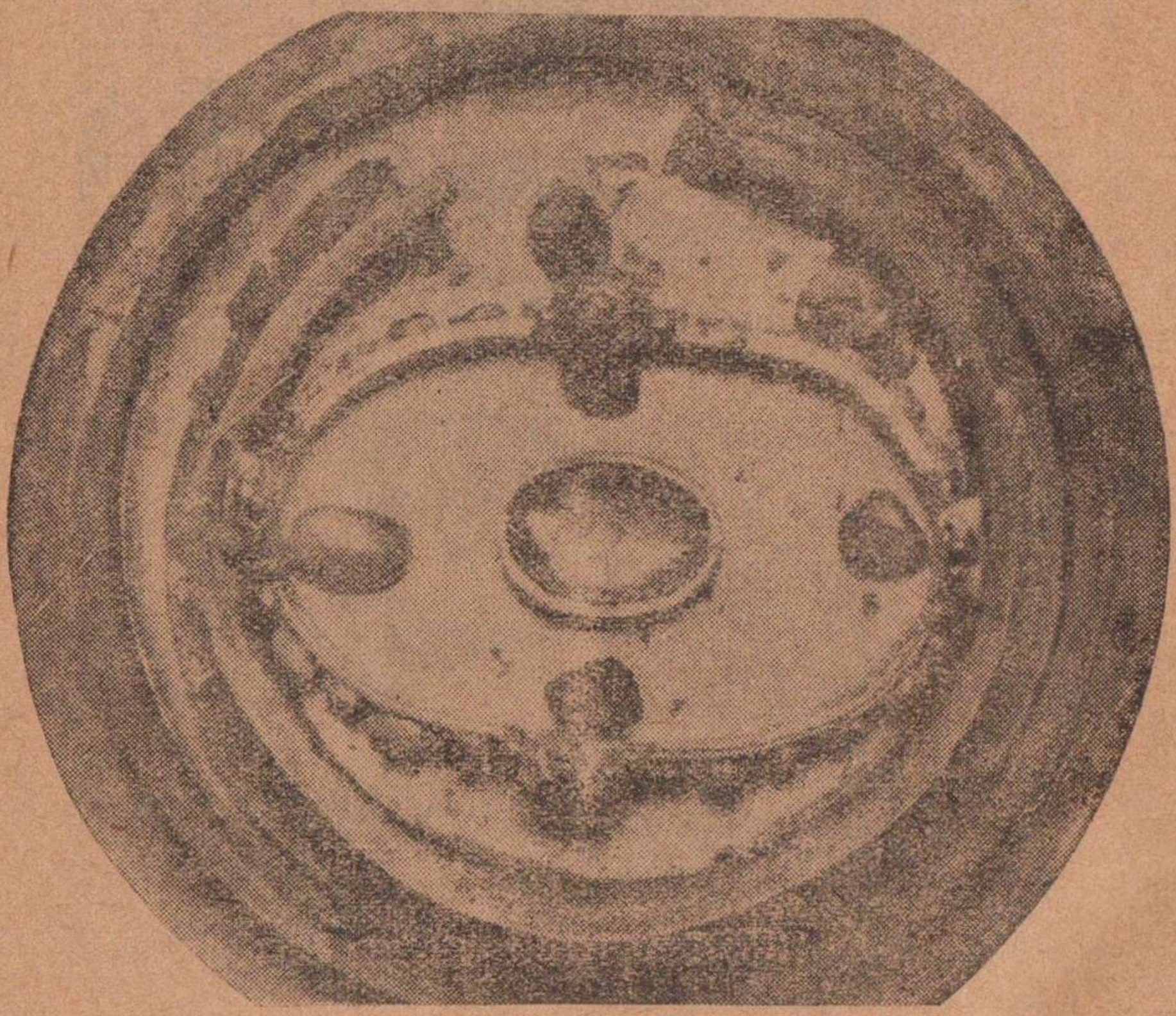
ลองขุดตรวจดูและขุดลึกต่อจากคนร้ายขุดไว้ลงไปอีก ได้พบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุจำนวนมาก เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคมเป็นต้นมา ของเหล่านี้ได้ตั้งแสดงไว้ให้ประชาชนได้ชมที่คุมขุนแผน แล้วย้ายมาที่ห้องประชุม ศาลากลางจังหวัด โบราณวัตถุและศิลปวัตถุเหล่านี้สมัยคุปตะ ลพบุรี สมัยอู่ทอง และสมัยอู่ทองผสมแบบเชียงแสนรุ่นหลัง มีพระพิมพ์ทำด้วยชิน ดินเผา ดินดิบ สมัยอู่ทอง มีสนิมสีเขียว (เขม้นขัน) จำนวนมากมาย

เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๙๙ เวลา ๑๔.๐๐ น. คณะกรรมการได้ทำการเบิดผอบศิลา มีพระสถูป (เจดีย์) ซึ่งประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ รวม ๗ ชั้น และมีเครื่องทองคำรูปพรรณต่าง ๆ อีกมาก กำไลทองคำ แหวนทองคำ พระพุทธรูปทองคำ ตลับทองคำ แผ่นทองรูปสัตว์ต่าง ๆ อีกมาก สำหรับพระสถูปเจดีย์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุนั้น ทำเป็น ๗ ชั้น ชั้นที่ ๑ เป็นเจดีย์สัมฤทธิ์ ที่ ๒ เป็นเงินมียอดนพศูล ชั้นที่ ๓ ทองสัมฤทธิ์ มียอดนพศูลหนักประมาณ ๒๓๐ กรัม ชั้นที่ ๔ เป็นเจดีย์ทำด้วยไม้ประดู่ ชั้นที่ ๕ ทำด้วยไม้จันทน์ ชั้นที่ ๖ ทำเป็นรูปพระจุฬามณี ฐานเป็นพลอยสีดอกไม้ตะแบก

ภาพที่ ๒ ใบมีดหินเหล็กไฟ (ที่มา ชิ้นที่ ๑ ถึง ๔ ศิลปากร ๒๕๒๑)

(สีม่วงอ่อน) ตอนกลางเป็นแก้วไพฑูรย์ ชั้นยอดเป็นทับทิม มีทองคำคาดเป็นเรือน ชั้นที่ ๗ เป็นตลับทองคำมีพลอยสีต่าง ๆ ล้อมรอบ พระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ในตลับทองคำ เป็นเม็ดเล็กขนาด ๑ ใน ๓ ของเมล็ดข้าวสาร มีสีขาวคล้ายเพชรหรือแก้วผลึก

พระบรมสารีริกธาตุคยุ่ตรงกลางมีองค์เดียว

พณ ฯ นายกรัฐมนตรีจึงให้จังหวัดจัดการฉลองสมโภช ณ วัดมหาธาตุเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๔๙๙ และเวลาทางการได้นำออกให้ประชาชนชม ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น.

การที่ทางการนำของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุขึ้นมาจากกรุในพระปรางค์นั้น ก็เพื่อจะได้รักษาไว้ให้ประชาชนได้ชม ได้ศึกษาความรู้ หากปล่อยทิ้งไว้มีวันใดวันหนึ่งคนร้ายอาจจะลักขุดศูนย์หายไปได้ และอีกประการหนึ่งของบางอย่างอาจศูนย์สลายตัวเองได้เพราะผึ่งทิ้งไว้เป็นเวลาหลายร้อยปี มิใช่ปัญหาว่าของเหล่านี้ใครเป็นผู้ฝังไว้ และฝังไว้แต่เมื่อใด หรือใครเป็นผู้สร้างพระปรางค์องค์นั้นและบรรจุของเหล่านี้ไว้ จะขอนำประวัติศาสตร์จากพงศาวดารมากล่าวไว้สักเล็กน้อย คือ

ในหนังสือฉบับหลวงประเสริฐ ฯ ว่าสร้างในแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ (ขุนหลวงพระงั่ว ซึ่งเป็นพี่มเหษีของพระเจ้าอู่ทอง และเป็นลุงของสมเด็จพระนเรศวร) กับพระมหาเถรธรรมกัลยาณ แรกสถาปนาพระศรีรัตน

มหาธาตุ ฝ่ายบูรพทิศหน้าบรรณชั้นสิงห์สูง ๑ เว้น ๓ วา
(๒๓ วา) เมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๗ ส่วนหนังสือประชุมพงศาวดาร
ภาคที่ ๒๔ ฉบับพันจันทนมาส่วา สมเด็จพระราเมศวร (พระ
ราชโอรสพระเจ้าอู่ทอง) ยกทัพเสด็จไปเมืองเชียงใหม่
เวลากลับได้เสด็จมายังเมืองพิษณุโลก นมัสการพระชินศรี
พระชินราช เปลื้องเครื่องต้นทำสักการะบูชาสมโภช ๗ วัน
เสด็จลงมาพระนคร แล้วเสด็จออกทรงศีลยังพระที่นั่งมังคลา
ภิเษก เพลา ๑๐ ทุ่ม ทอดพระเนตรโดยฝ่ายทิศบูรพ์เห็นพระ
สารีริกธาตุเสด็จปาฏิหาริย์ เรียกปลัดวังให้เอาพระราช
ยานทรงเสด็จออกไปให้เอาตรุยดินบักชันได้ สถาปนาพระ
มหาธาตุนั้นสูง ๑๙ วา ยอดนพศูลสูง ๓ วา ชื่อวัดมหาธาตุ
แล้วให้ทำพระราช พิธีประเวศ พระนครแล้ว เฉลิมพระราชมณ
เฑียร และในหนังสือพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาว่า
เมื่อ พ.ศ. ๑๙๖๔ สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าเสด็จไปเอา
เมืองพระนครหลวงได้ ท่านจึงให้เอาพระยาแก้ว พระยาไทย
และครัว กับทั้งรูปพระโค รูปสิงห์สัตว์ทั้งปวงมาด้วย ครั้น
ถึงพระนครศรีอยุธยา จึงให้เอารูปสิงห์สัตว์ทั้งปวงไปบูชาไว้
ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุบ้าง ไปไว้วัดพระสรรเพชญบ้าง

ฉะนั้นผู้ที่สนใจและผู้ศึกษาได้พิจารณาว่า วัดมหาธาตุพระปรางค์ และพระบรมสารีริกธาตุนั้น ได้สร้างและบรรจุไว้เมื่อใด โดยพิจารณาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุประกอบอีกด้วย และพระศรีศิลป์ได้เคยทรงผนวชที่วัดมหาธาตุนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๕ พระปรางค์ได้ซ่อมเมื่อสมัยพระเจ้าปราสาททอง เวลานี้ยังมีรากฐานพระวิหารอยู่ ด้านหน้าของพระปรางค์องค์ใหญ่ และพระอุโบสถอยู่ด้านหลัง มีพระปรางค์และเจดีย์ขนาดย่อมรายรอบทั้งมีรูปทรงต่างๆ อีกหลายองค์

ได้ทราบว่าทางการจะได้ดำริสร้างพระปรางค์ขึ้นใหม่แล้วนำพระบรมสารีริกธาตุไปบรรจุไว้ การบรรจุพระบรมธาตุไว้เหนือพนักนนมทวารณเมืองแกนค์ในลังกา โดยมีเจ้าหน้าที่รักษาอย่างแข็งแรงและเปิดให้ชมได้ด้วย

เมื่อผ่านวัดมหาธาตุมาแล้วถึงวงเวียน ทางซ้ายมือจะเห็นตึก ๒ ชั้น เป็นที่ทำการของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณวัดฉัตรทัน และต่อไปทางขวามือมีตึก ๒ ชั้น คือ ร.ร. อยุธยาวิทยาลัย ผ่านถึงสี่แยกเลี้ยวขวามือจะเห็นตึกใหญ่สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็น

รูปตัวที (T) คือ ศึกศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะแลเห็นรูปบันวรกษัตริย์และวีรสตรีรวม ๖ รูป บนหน้าศึกนับเรียงจากขวามาซ้าย คือ

๑. **รูปพระเจ้าอู่ทอง** หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ พระหัตถ์ซ้ายถือปราสาทสังข์ ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา และเป็นผู้สร้างกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓

๒. **รูปสมเด็จพระบรมไตรโลกนารถ** (พ.ศ. ๑๙๙๑—๒๐๓๑) พระหัตถ์ทั้งสองถือพระขรรค์ เป็นผู้ทรงพระปรีชาสามารถ ในทางพระพุทธศาสนาและในการฝ่ายปกครองพระองค์ได้ทรงผนวชที่วัดจุฬามณี

๓. **รูปสมเด็จพระสุริโยทัย** พระหัตถ์ขวาถือพระแสงของ้าว พระหัตถ์ซ้ายถือพระมาลา เป็นวีรสตรีแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้ออกไปสู้รบกับข้าศึก ณ บริเวณวัดโคกพญา เมื่อ พ.ศ. ๒๐๙๑ และได้เสียสละพระชนม์ชีพเพื่อพระมหาจักรพรรดิพระสวามี และประเทศชาติ

๔. **รูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช** พระหัตถ์ขวาถือพระแสงของ้าว พระหัตถ์ซ้ายถือพระมาลา ผู้กู้กรุงศรี

อยุธยาเป็นอิสระภาพและเอกราช และเสด็จออกสู้รบกับข้าศึก
ครั้งสำคัญถึง ๗ ครั้ง

๕. รูปสมเด็จพระนารายน์มหาราช พระหัตถ์ทั้ง
สองถือพระราชสาส์น ได้ทำสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ เช่น
ฝรั่งเศสครั้งพระเจ้าหลุยที่ ๑๔ และนำเอาวัฒนธรรมตะวันตก
มาเผยแพร่ไว้มากครั้งเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ เช่น การปะปาทำ
เป็นท่อดินเผา การก่อสร้างแบบโกติค

๖. รูปสมเด็จพระเจ้าตากสินแห่งกรุงธนบุรี พระ
หัตถ์ทั้งสองถือดาบ เป็นผู้ได้กอบกู้ความเป็นเอกราชไว้ได้ในคราว
เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ และย้ายเมือง
หลวงไปตั้งที่กรุงธนบุรี

และในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของไทยเรา ยังมีภาพ
เขียนที่แสดงประวัติศาสตร์ตอนสำคัญ ๆ ซึ่งเกี่ยวกับสมเด็จพระ
นเรศวรมหาราชอยู่หลายภาพ คือ ภาพตามจับจันจันตุ ภาพ
รบศึกที่เชียงใหม่ ภาพเสด็จไปเมืองตะนาวศรีและเมืองทะวาย
ภาพเสด็จเลียบเมืองละแวก และรูปถ่ายจากภาพเขียนตอน
สมเด็จพระนเรศวรชนช้างกับพระมหาอุปราชา ที่ตำบลหนอง
สาหร่าย แขวงจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕

รูปปั้นและภาพเขียนเหล่านี้ เป็นภาพของช่างปั้นกับจิตรกรไทยที่ได้ประดิษฐ์ไว้ด้วยฝีมือปราณีตบรรจง มองดูแล้วไม่เบื่อตา เป็นเครื่องเตือนจิตมิให้เฉื่อน เตือนใจไม่ให้ลืมบรรพบุรุษของเรา และทำให้หวนระลึกนึกถึงความหลังเมื่อครั้งเป็นนักเรียนยังเยาว์วัย ครูอาจารย์ได้พร่ำสอนวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์เมืองไทยว่า ผืนแผ่นดินไทยอันมีรูปร่างคล้ายขวานโบราณที่แข็งแกร่ง ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาถึงชาวไทยทุกคน และยังดำรงความเป็นเอกราชอธิปไตย อันสมบูรณ์อยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะบรรพกษัตริย์บรรพบุรุษและวีรกษัตริย์ของเราได้เอาชีวิตเลือดเนื้อเข้าแลกไว้ทั้งสิ้น ดังจะขอยกวีรกรรมของพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์หนึ่ง อันได้รับการเทอดพระเกียรติให้เป็นพระมหาราชพระองค์แรกแห่งกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์พระองค์นั้น คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งจะขออัญเชิญพระราชประวัติจากพงศาวดารมากล่าวโดยย่อพอสมควรแก่เวลา คือ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประสูติเมื่อพ.ศ. ๒๐๙๘ เป็นโอรสองค์ที่สองของสมเด็จพระมหาธรรมราชา กับพระวิสุทธิกษัตริย์ราชธิดาของสมเด็จพระสุริโยทัย ซึ่งเป็นวีรกษัตริย์

กรุงศรีอยุธยาของไทย นับว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ได้สืบเชื้อสายมาจากนักรบโดยแท้ พอพระชนม์ได้ ๙ พรรษา
พระองค์ก็ต้องจากเมืองไทยไปอยู่กรุงหงสาวดี เพื่อไปเป็น
ประกัน ต้องจากเมืองไทยไปด้วยความจำเป็น ทิ้งความอาลัย
รักและเป็นห่วงใยไว้เบื้องหลัง ชาวไทยเราเฝ้าคอยอยู่ถึง ๖ ปี
จึงได้เสด็จกลับคืนมาเมืองไทย โดยสมเด็จพระมหาธรรม
ราชา ต้องส่งพระสุพรรณ เทวีราชธิดาไป กรุงหงสาวดี เพื่อเป็น
ประกันแทนสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อเสด็จกลับมาถึง
กรุงศรีอยุธยาแล้ว สมเด็จพระมหาธรรมราชาจึงสถาปนาให้
เป็นพระมหาอุปราช เวลานั้นมีพระชนมายุ ๑๖ พรรษา ให้
ไปครองเมืองพิษณุโลกหรือเมืองสองแคว ระหว่างที่พระองค์
ประทับอยู่ที่เมืองนั้น ก็ได้พยายามฝึกอาวุธและยุทธวิธีให้แก่
ทหารอยู่เสมอ เพื่อให้ชำนาญไว้สู้รบกับข้าศึกที่จะมารุกราน
ประเทศไทยต่อไปภายหน้า ส่วนพระเอกาทศรถซึ่งเป็น
พระอนุชาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เสด็จประทับอยู่
ในกรุงศรีอยุธยา

เมื่อสมเด็จพระมหาธรรมราชาเสด็จสวรรคต สมเด็จ
พระนเรศวร ก็ขึ้นครองราชสมบัติเมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๓ เวลานั้น

พระชนมายุได้ ๓๔ พรรษา นับเป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์ที่ ๑๘ แลเป็นมหาราชองค์ที่ ๑ แห่งกรุงศรีอยุธยาราชธานี พระองค์ทรงสืบพระทัยในการสงครามมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ครั้งไปอยู่กรุงหงสาวดีได้ทรงพยายามจดจำยุทธศาสตร์ และศึกษาภาษาต่างชาติไว้ได้เป็นอย่างดี ทรงนเพื่อเป็นลู่ทางในการกู้เอกราชของชาติไทยในเมื่อโอกาสมาถึง

เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เสวยราชสมบัติแล้ว ก็ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เข้มแข็ง ฝึกทหารให้ชำนาญการสงครามมากยิ่งขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง พระองค์ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อประเทศชาติ ข้าราชการและทหารประพฤติปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด และประพฤติมิให้เป็นที่เสื่อมเสียศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ในสมัยนั้นทุกคนเกรงกลัวพระบรมเดชานุภาพของ พระองค์มากยิ่งกว่ากลัวความตายที่จะเกิดแก่ตนเอง ฉะนั้นเวลาออกรบศึกสงครามจึงไม่เกรงกลัวข้าศึก ทหารทุกคนยอมสละชีพเป็นชาติพลีเพื่อประเทศชาติ เพราะมีผู้นำที่ดีอย่างยอดเยี่ยม

มีหลักฐานประจักษ์พยานแห่งการสงครามยุทธหัตถีครั้งที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ยังปรากฏอยู่จน

ทุกวันนี้ ก็คือ ตอนเจดีย์หรือเจดีย์ยุทธหัตถี เจดีย์องค์ใหญ่ทวัดเข้าใจว่าเป็นเจดีย์แบบลังกา คงคล้ายกับเจดีย์ใหญ่ทวัดใหญ่ชัยมงคล ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น มีลักษณะก่อด้วยอิฐถือปูน เรียงลำดับกันเป็นชั้น ๆ ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม วัดได้ยาวประมาณด้านละ ๑๕ วา สูงถึงยอด ๒๐ วา ตั้งอยู่ในตำบลบ้านดอนหรือบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ห่างจากหนองสาหร่ายไปประมาณ ๑๐๐ เส้นเศษ พระเจดียองค์น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชโปรด ๆ ให้สร้าง เพื่อเป็นที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติยศ เมื่อทรงทำสงครามยุทธหัตถี ชนะพระมหาอุปราชาเมืองหงสาวดี กู้อิสระภาพและเอกราชของไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕ จนถึงบัดนี้มีอายุ ๓๖๕ ปี และสันนิษฐานว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชคงจะได้บรรจุอัฐิของทหารที่เสียชีวิตเมื่อสงครามนั้นไว้ในตอนเจดียนด้วย ส่วนอัฐิของพระมหาอุปราชาคงไม่ได้บรรจุในเจดียน เข้าใจว่าคงจะนำไปกรุงหงสาวดี ตอนเจดียนได้ค้นพบเมื่อรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จไปทรงสังเวยและสักการะ และเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๙๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินี ได้เสด็จไปสักการะ ดอนเจดีย์ ซึ่งมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ และเป็นเครื่องยืนยันข้อเท็จจริงที่แตกต่างกับทางพงศาวดารกล่าวคือ ในพงศาวดารพม่าว่า เข้ามาสู้รบกันถึงชานกรุงศรีอยุธยา ที่ทุ่งลุมพลี แต่ในพงศาวดารไทยว่าไปรบกันที่แขวงเมืองสุพรรณบุรี เช่นนี้มีปัญหาว่าการสงครามยุทธหัตถีครั้งนี้ได้รบกันตรงไหนแน่ จึงต้องอาศัยโบราณสถาน คือ ดอนเจดีย์ เป็นเครื่องพิสูจน์ให้ความจริงว่า ได้สู้รบกันที่แขวงเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งตรงกับพงศาดารของไทยแน่ไม่มีที่สงสัย เพราะเจดีย์ที่สร้างขึ้น ณ บริเวณที่ชนช้างยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ โดยที่ดอนเจดีย์เป็นหลักฐานที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทย รัฐบาลจึงได้ทำการบูรณะขึ้นในขณะนี้

ถึงแม้ว่า พระเจดียองค์นี้จะเหลืออยู่น้อยและมีรูปร่างลักษณะไม่งดงามเหมือนกับเจดีย์แห่งอื่น ๆ ในเมืองไทยด้วยกัน แต่ก็มีความหมายและความสำคัญในทางประวัติศาสตร์และเป็นหลักฐานทางโบราณคดีว่า ครั้งหนึ่ง เมื่อ ๓๖๕ ปี

มาแต่ณบริเวณนี้เคยเป็นดินแดนมหาสงครามยุทธหัตถี คือ
การชนช้างและสู้รบกันบนหลังช้าง วันนั้นเป็นวันจันทร์เดือน
ยี่ แรม ๒ ค่ำ พ.ศ. ๒๑๓๕ เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. สมเด็จ
พระนเรศวรมหาราชทรงช้างชื่อ เจ้าพระยาไชยานุภาพ พระ
เอกาทศรถทรงช้างชื่อ เจ้าพระยาปราบไตรจักร ช้างพระที่
นั่งทั้ง ๒ เชือก เป็นช้างชนะงามากำลังตกมัน พอเห็นข้าศึกซึ่ง
ยกทัพมามากมาย ก็วิ่งเข้าใส่โดยเมามัน พาพระมหากษัตริย์
ทั้ง ๒ พระองค์ กับจตุรงคบาททหารรักษาเท้าช้าง และทหาร
รักษาพระองค์ไม่ทันคนไปจนถึงท่ามกลางทัพหลวงข้าศึก พวก
แม่ทัพนายกองของไทยตามไปไม่ทัน สมเด็จพระนเรศวรทอด
พระเนตรเห็นพระมหาอุปราชา ทรงช้างยืนอยู่ในร่มไม้ พร้อม
ด้วยแม่ทัพนายกองคอยระวังอยู่ พระองค์ทรงใช้ไหวพริบและ
ตัดสินพระทัยโดยเด็ดเดี่ยวด้วยความกล้าหาญ ทรงขับช้างตรง
ไปยังพระมหาอุปราชาและร้องตรัสไปโดยฐานที่ทรงคุ้นเคยกัน
มาแต่ทรงพระเยาว์เมื่อคราวไปอยู่ที่กรุงหงสาวดีว่า

“เจ้าพี่ จะยืนช้างอยู่ในร่มไม้ทำไม เชิญเสด็จมาทำ
ยุทธหัตถีกันให้เป็นเกียรติยศเถิด กษัตริย์ภายหน้าจะชนช้าง
ได้อย่างเราจะไม่มีแล้ว” พระมหาอุปราชาเมื่อได้ยินเช่นนั้น

ก็จำต้องเสด็จออกมาสู้รบเพราะอยู่ต่อหน้าแม่ทัพนาย กองแล ทหารทั้งหลาย ถึงแม้จะทรงทราบว่าสู้ผีมือสมเด็จพระนเรศวร ไม่ได้ก็จำต้องสู้เพื่อรักษาเกียรติยศชื่อเสียง ประกอบด้วย พระองค์ก็มีพระหฤทัยเป็นนักรบที่แท้จริงเหมือนกัน ซึ่งสมควรได้รับความสรรเสริญ พระเกียรติยศใน ความกล้าหาญของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าพระองค์ไม่รับคำท้า กลับสั่งให้แม่ทัพนายกองแลทหารทั้งหลายเข้ารบรุมล้อมสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระเอกาทศรถก็อาจจะมีชัยชนะ แต่ความมีชัยแบบนี้จะสมเกียรติแห่งนักรบหรือ เข้าใจว่าพระองค์คงคิดว่าไม่สมพระเกียรติอย่างแน่นอน ฉวยแพ้ฉวยกันจะต้องได้รับความอัปยศยิ่งขึ้น พระมหาอุปราชาจึงตัดสินพระทัยขับช้างชื่อพลายพัทธออกมาสู้รบด้วย ในที่สุดถูกสมเด็จพระนเรศวรมหาราชฟันด้วยพระแสงของ้าวสิ้นพระชนม์

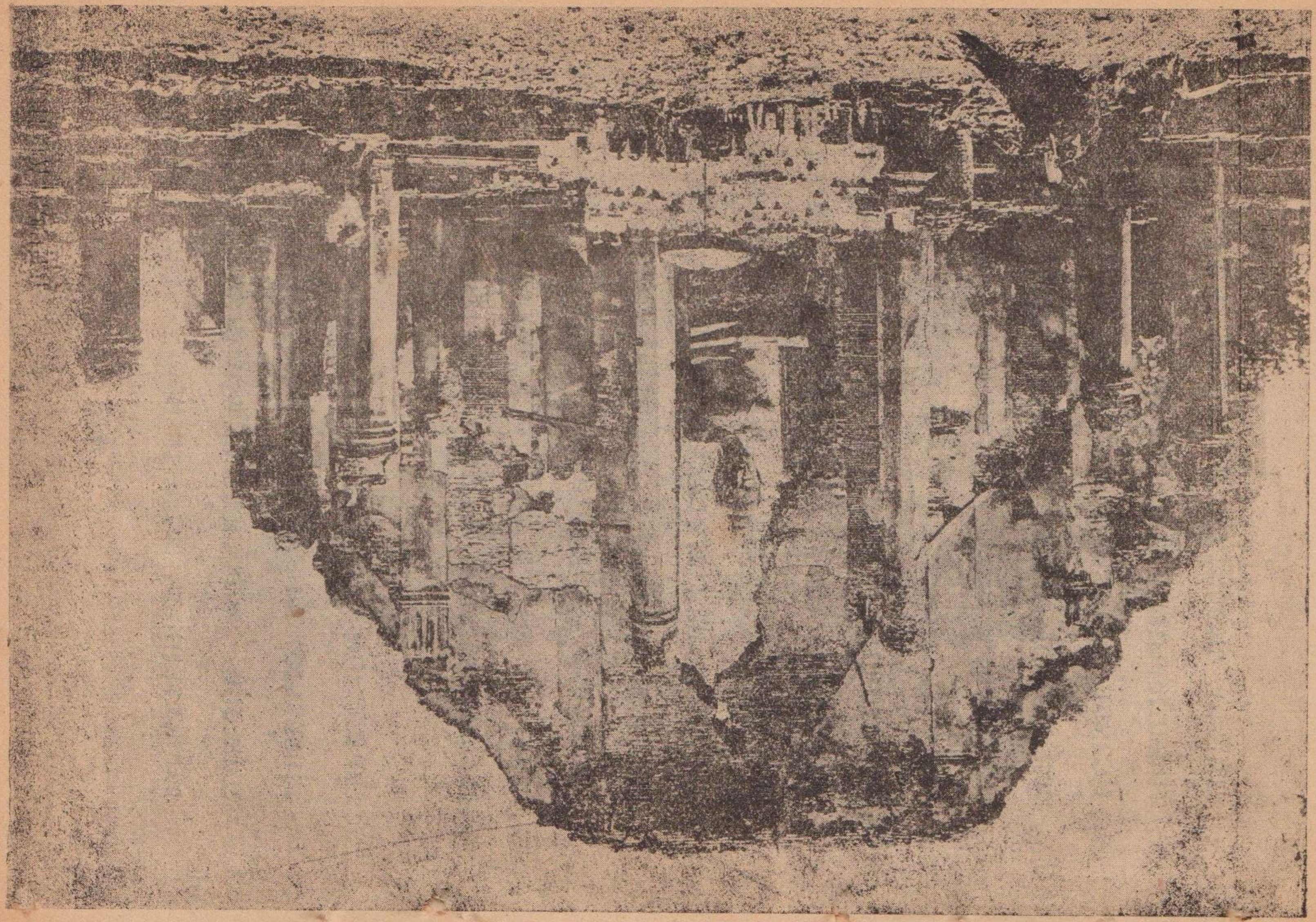
ตั้งแต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีชัยชนะสงครามยุทธหัตถีในครั้งนั้นแล้ว ก็มิได้มีสงครามยุทธหัตถีใหญ่ยิ่งเช่นนี้อีกเลย พระเกียรติยศจึงปรากฏแพร่หลายทั่วไป เพราะถือกันว่าการชนช้างรบกันตัวต่อตัว เป็นยอดยุทธวิธีของนักรบในสมัยนั้น ซึ่งจะต้องใช้ไหวพริบและความกล้าหาญอันเด็ด

เดียว เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทำสงครามยุทธหัตถีชนะ
แล้วจึงสร้างเจดียชน ณ บริเวณดินแดนที่ชนช้างไว้เป็น
อนุสาวรีย์เพื่อเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติยศ ซึ่งปรากฏเรียก
ว่า "ดอนเจดีย์ หรือเจดียยุทธหัตถี" อยู่ตราบเท่าทุกวันนี้
และเป็นการสมพระเกียรติยศอย่างยิ่ง ที่ได้เทอดทูลให้สมเด็จ
พระนเรศวรมหาราชเป็น "มหาราชองค์แรกแห่งกรุงศรีอยุธยา"

พฤษภกาสร อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติผิว่างวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา
จากหนังสือกฤษณาสอนน้อง

รูปบันทึง ๖ รูปช่างกรมศิลปากรเป็นผู้บันเมื่อคราวสร้าง
คกหลวง จะพาท่านเลยชวาผ่านสถานตำรวจ วังโบราณ
ศาลพระกาฬ พระเสื้อเมือง ทรงเมือง และหลักเมือง แต่
ยังหารากฐานไม่พบ และหอกลอง ตะแลงแกงวัดเกตุทาง
ซ้ายมือ แล้วไปยังวิหารพระมงคลบพิตร

พระมงคลบพิตร เป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ที่สำคัญและใหญ่ที่สุดองค์หนึ่งของไทย กล่าวกันว่าใหญ่กว่าพระพุทธรูปไตมุตสุของญี่ปุ่น ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ ๘.๗๕ เมตร สูงประมาณ ๑๖ เมตรเศษสมัยอยุธยาตอนต้น ยังไม่พบหลักฐานว่าใครเป็นผู้สร้าง แต่ผู้รู้สันนิษฐานว่ามีลักษณะผสมแบบสุโขทัย คงจะเกิดขึ้นในราวแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เพราะพระองค์ไปได้แบบอย่างในการสร้างพระพุทธรูปจากอาณาจักรสุโขทัย เดิมอยู่ทางทิศตะวันออกนอกพระราชวัง ต่อมาพระเจ้าทรงธรรมให้ชอมามาไว้ทางด้านตะวันตก ตรงที่ประดิษฐานอยู่เดี๋ยวนี้ เมื่อพ.ศ. ๒๑๖๔ และโปรด ฯ ให้ก่อมณฑปครอบ เข้าใจว่าหลังคายอดอย่างมณฑปพระพุทธบาทจังหวัดสระบุรี ต่อมาในแผ่นดินพระเจ้าเสือ ราว พ.ศ. ๒๒๔๖ ถูกอสุนีบาตตกลงมาโดนยอดมณฑป เกิดไฟไหม้เครื่องบนพังมาถูกพระศอพระมงคลบพิตรตกลงมายังพื้น พระเจ้าเสือจึงโปรด ฯ ให้ซ่อมใหม่ และต่อมาในรัชกาลพระเจ้าบรมโกศซ่อมหลังคามณฑปเหมือนอย่างวิหาร เมื่อคราวเสียกรุงครั้งสุดท้ายได้ถูกไฟเผาไหม้เครื่องบน หักลงมาต้องพระเมาฬีและพระกร

ข้างขวาไปข้างหนึ่ง ต่อมาครั้งพระยาโบราณราชธานินทร์ได้ซ่อมพระเมาฬีและพระกรข้างขวาด้วยปูนบั้น เวลานี้ทางราชการกำลังก่อสร้างซ่อมใหม่ให้มั่นคงเกือบเสร็จแล้วแต่ซ่อมพระเมาฬีกับพระกรพระมงคลบพิตรด้วย มีประชาชนพากันไปนมัสการมากเสมอ

วัดพระศรีสรรเพชญ เดิมในบริเวณนี้เป็นพระราชวังหลวง ซึ่งพระเจ้าอู่ทองทรงสร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ ได้ทรงสร้างปราสาท ๓ หลัง คือไพฑูรย์มหาปราสาท ไอสวรรย์มหาปราสาท ไพชยนตร์มหาปราสาท ในครั้งนั้นสร้างด้วยไม้จึงไม่เหลือให้เห็นในครั้งนี้เพราะชำรุดทรุดโทรมหักพังหมด ต่อมาครั้งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้อุทิศพระราชวังหลวงให้เป็นพุทธาวาส (วัดที่ไม่มีพระสงฆ์) ในบริเวณวัดนี้มีวิหารหลังหนึ่งสร้างครั้งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ซึ่งเป็นพระโอรสพระบรมไตรโลกนาถ ได้โปรด ฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๐๔๒ และในปี ๒๐๔๓ ทรงหล่อพระพุทธรูปยืนองค์หนึ่งสูง ๘ วาหุ้มทองคำหนัก ๒๘๖ ชั่ง ถวายนามว่า พระศรสรรเพชญ และประดิษฐานไว้ในวิหารนี้ จึงเรียกกันเรื่อยมาว่า “วัดพระศรีสรรเพชญ” เมื่อเสียกรุงครั้งสุดท้ายได้ถูกไฟเผาและเอาทองไปหมด ส่วนองค์พระนั้นเวลานี้อยู่ที่วัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์)

162. N. 180490 915.9314
N 1446

พระเจดีย์สามองค์ เจดีย์องค์แรกด้านตะวันออก และองค์ที่ ๒ องค์กลาง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๕ ครั้งสมเด็จพระราเมาธิบดีที่ ๒ องค์แรกบรรจุพระอัฐิพระบรมไตรโลกนาถ พระราชบิดา องค์ที่ ๒ บรรจุอัฐิพระเชฏฐาธิราช (บรมราชาที่ ๓)

ส่วนองค์ที่ ๓ ทางตะวันตกนั้น สมเด็จพระบรมราชาหน่อพุทธางกูร โปรด ฯ ให้สร้างขึ้นแล้วบรรจุพระอัฐิของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ พระเจดีย์ทั้ง ๓ องค์นี้ได้บูรณะซ่อมแซมใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ราชบัณฑิตยสภาได้ขุดค้นที่ฐานเจดีย์องค์แรกโดยขุดต่อจากคนร้ายลักขุดไว้ ได้พบเจดีย์องค์เล็กอยู่ภายในซ้อนกันอยู่หลายชั้น มีเจดีย์ศิลา เบ้าเหล็ก เจดีย์สัมฤทธิ์ เจดีย์เงิน เจดีย์ทอง และเจดีย์แก้วผลึก ภายในเจดีย์แก้วผลึกมี พระบรมสารีริกธาตุ เป็นเม็ดเล็ก ๆ หลายเม็ด คล้ายเมล็ดพันธุ์ผักกาด อันเป็นของมีค่าและสวยงามมาก เวลานี้เก็บรักษาไว้ในห้องมหัคฆภัณฑ์ในพิพิธภัณฑ สถานแห่งชาติ ผู้ใดประสงค์จะชมก็ได้

คุ้มขุนแผน ตั้งอยู่บนเกาะเล็ก ๆ อยู่ทางขวาเดินไปไม่ไกลนัก บ้านหลังนี้เป็นบ้านแบบไทยโบราณ เพื่อรักษาวัฒนธรรมทางวัตถุธรรมไว้ดูเป็นแบบอย่าง เป็นเรือนไม้สัก หลัง

คามุงจาก เอาชื่อขุนแผนมาตั้งชื่อบ้านว่า "คุ้มขุนแผน" เกาะเล็ก ๆ นี้เดิมเข้าใจว่าเป็นคุก ในวรรณคดีอมตะของไทยเรา ขุนแผนแสนสะท้านซึ่งเคยถูกจองจำที่นี่ สันนิษฐานว่าเป็นสมัยพระเจ้าแผ่นดินรามาธิบดีที่ ๒ ภายในคุ้มขุนแผนมีภาพเขียนเรื่องขุนช้างขุนแผน และฝั่งแผ่นดินเกาะเมืองอยุธยา วรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้เป็นประโยชน์ในการค้นคว้าในทางโบราณคดีมาก

ถังน้ำประปา อยู่ใกล้วิหารพระมงคลบพิตร เข้าใจว่าคงมีขึ้นครั้งสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยเจ้าพระยาวิชาเยนทร์เป็นผู้สร้างขึ้นโดยใช้ท่อดินเผา ถังน้ำประปานี้พระนารายณ์ราชนิเวศน์จังหวัดลพบุรี ก็มีเช่นเดียวกัน

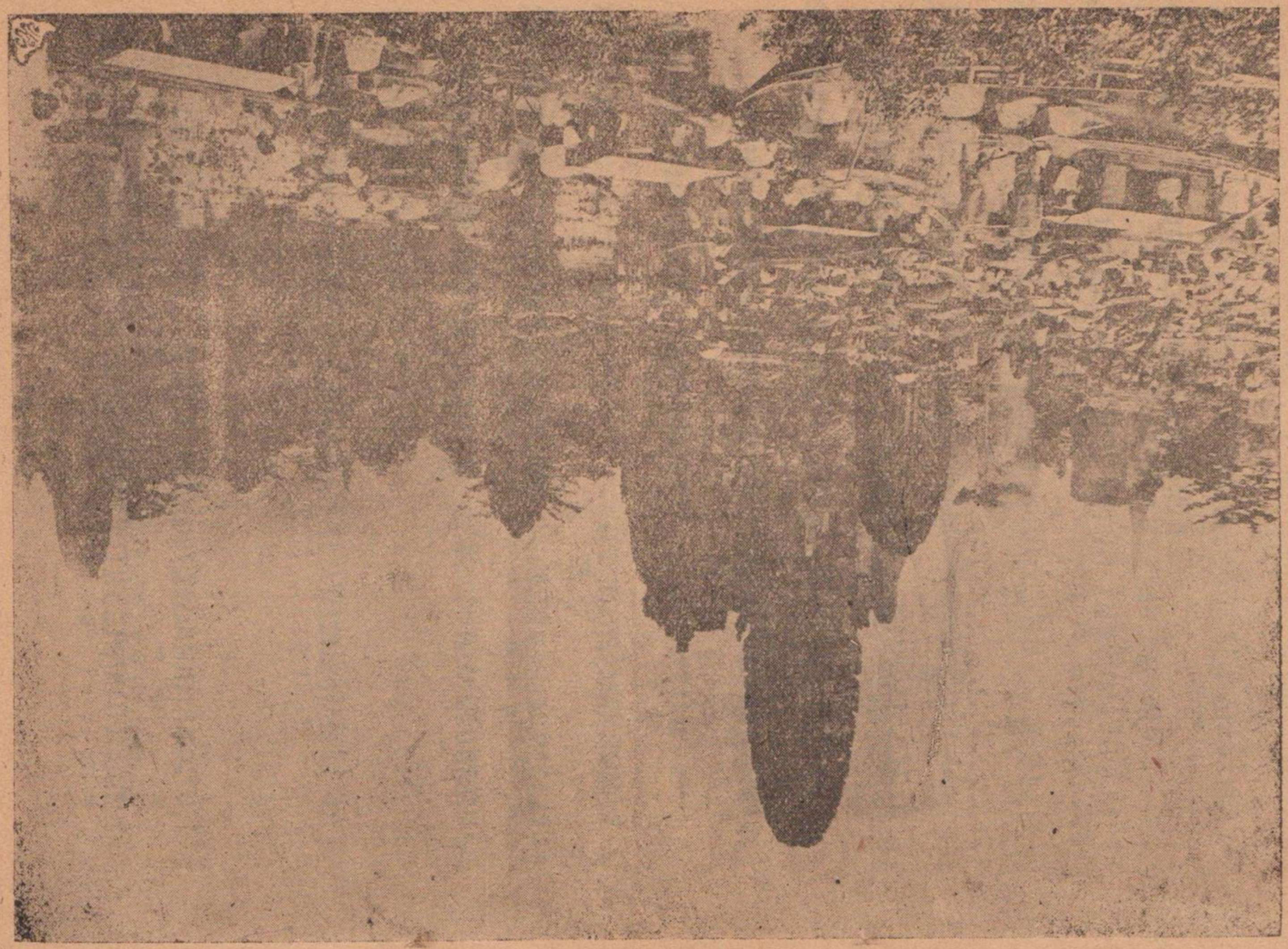
วิหารแกลบ สร้างในสมัยอยุธยา

วัดพระราม อยู่หน้าคุ้มขุนแผน นอกเขตพระราชวังด้านตะวันออก สมเด็จพระราเมศวรทรงสร้างตรงที่ถวายพระเพลิงพระศพพระเจ้าอู่ทองพระราชบิดา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๒ และได้ซ่อมในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และในแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศ มีเจดีย์และปรางค์ใหญ่องค์หนึ่งที่น่าดูมาก สันนิษฐานว่าสมเด็จพระราเมศวรคราวไปประทับอยู่

เมืองลพบุรี คงเอาแบบอย่างปรางค์ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุหรือปรางค์สามยอด เป็นแบบมาสร้างปรางค์นครวัด มีศิลาแลงเรียงซ้อนกันมากมาย

ศิลาแลง (Laterite) หรือเรียกกันว่าหินแดง มีสีน้ำตาลแก่แกมเหลือง ทนทานต่อการผุพังได้ดีมาก มีส่วนประกอบคือดินเหนียวและออกไซด์ของเหล็ก บางแห่งมีหินแดงหนา ๔๐ ฟุต ในประเทศไทยพบมากทางภาคเหนือ ลพบุรี อีสาณ ชลบุรี ปราจีนบุรี ในต่างประเทศก็มีเช่นอินเดีย บราซิล ซูดัน ในสมัยโบราณนิยมนำมาใช้ในการก่อสร้าง เช่นกำแพง ปรางค์ เจดีย์ เสาประตู สถูปเป็นต้น ทางการกำลังทำการขุดแต่งปราบพื้นให้เรียบร้อย และตัดถนนใหม่อ้อมไปด้านหลัง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจกันที่บริเวณพระที่นั่งเย็น (ยังไม่พบหลักฐาน)

บึงพระราม อยู่หน้าวัดพระราม เป็นบึงใหญ่ เข้าใจว่ามีมาก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยา เดิมเรียกว่าหนองโสน ต่อมาเมื่อสร้างกรุง คงขุดเอาดินในหนองนี้ขึ้นมาถมพื้นวัดพระรามวังหลวง วัดมหาธาตุ มีชื่อออกอย่างหนึ่งว่า บึงชีขัน ทางราชการได้ตกเอาสระ บัว หญ้าขึ้นเพื่อให้นักทัศนาจรพายุ

เรือเล่นกันได้สะดวก และยังได้สร้างเรือนจันบนเกาะดินกลาง
และเกาะทองแดง ซึ่งเป็นเกาะที่ทำกระสุนดินปืนและเก็บ
รักษาในสมัยโบราณ

ต่อไปจะพาท่านชมโบราณสถาน พระที่นั่งต่าง ๆ ในบริเวณวังหลวง คือ

พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์ อยู่ตรงมุมด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นมูลดินสูงที่เห็นอยู่ เดิมสร้างครั้งพระเจ้าปราสาททอง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๗๕ เพื่อเป็นที่ประทับทอดพระเนตรขบวนแห่และการฝึกซ้อมทหารบก

ผ่านถนนตัดใหม่เข้าไป ยังบริเวณวัง ข้างกำแพงวัดพระศรีสรรเพชญด้านเหนือประมาณ ๒๐๐ เมตร จะพบ

พระที่นั่งวิหารสมเด็จ พระเจ้าปราสาททองโปรด ฯ ให้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๘๖ เป็นปราสาทองค์แรกที่บีดทองทั้งองค์ และสร้างบนฐานของพระที่นั่งมังคลาภิเษก ซึ่งสร้างครั้งสมเด็จพระบรมโลกนาถ แต่ถูกไฟไหม้ เหลือแต่รากฐาน มีรากฐานโรงช้างเผือกข้างพระที่นั่งหลังน

พระที่นั่งสรรเพชญปราสาท สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรด ฯ ให้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๑ เป็นที่เสด็จออกรับแขกเมือง

พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์ อยู่เหนือสุด สมเด็จพระนารายน์มหาราชโปรด ฯ ให้สร้างขึ้นเป็นที่ประทับเพื่อทอดพระเนตรแห่ขบวนทางชลมารค และพระเจ้าเอกทัศองค์สุดท้ายก็ประทับ ณ พระที่นั่งหลังนี้ มีตำหนักเย็นใกล้บริเวณนี้ แต่ยังไม่พบรากฐาน

พระทนงตรมุข ตงอยู่ข้างหลังพระทนงสรรเพชญปราสาทที่เห็นอยู่เดียวนี้สร้างใน รัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ สร้างบนฐานเดิม เข้าใจว่าเป็นพระที่นั่งตรีมุขเหมือนกัน แต่ยังไม่พบหลักฐานว่าเดิมสร้างเมื่อใด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ กรมศิลปากรได้มาทำการซ่อมใหม่ เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรง ประกอบ พระราชพิธีบวงสรวงอดตมหาราช เช่นเดียวกับครั้งรัชกาลที่ ๕—๖—๗

พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ หรือเรียกกันว่าพระที่นั่งท้ายสระ พระเพทราชาโปรด ฯ ให้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑

สำหรับเป็นที่ประทับสำราญพระหฤทัย และได้ก่อแท่นสูงไว้แห่งหนึ่ง สำหรับวันไปประทับทอดพระเนตรปลาที่ทรงเลี้ยงไว้ในสระ มีปลาหน้าคน ปลากะโห้ ปลาตะเพียน และเลี้ยงปลาเงินปลาทองในอ่างแก้ว

พระที่นั่งทรงปืน ใกล้พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ อยู่ริมขอบสระด้านตะวันตก เดิมเข้าใจว่าเป็นที่ผึกอาวุธ เมื่อพระเพทราชาเสด็จไป ประทับที่พระนั่งบรรยงก์รัตนาสน์แล้ว จึงใช้เป็นท้องพระโรง

ในบริเวณใกล้ๆ นี้มีสระแก้ว สระโอ (คงเป็นรูปโอ) และอ่างแก้ว

พระพรหม ประดิษฐานอยู่ตรงกลางสนามที่เห็นอยู่นี้ เป็นพระพรหมสมัยอยุธยา หรือเรียกว่าพรหมพักตร์สี่ ปรางค์ เดิมอยู่บนยอดประตูพระราชวังชั้นในด้านหน้าวิหาร สมเด็จ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ นางเปง นางสงวน ผดุงสัตย์วงศ์ บ้านตำบลหัวรอ อำเภอเมือง ได้มีจิตศรัทธามาสร้างศาลาไทยขนาดเล็กไว้อย่างน่าชม

พระพรหมตามลัทธิพราหมณ์ หมายความว่าเป็นผู้สร้างสิ่งทั้งปวง มีสี่หน้า พระกรถือคัมภีร์ หม้อน้ำ ดอกบัว เป็น

ต้น แลหมายถึงเป็นผู้ประสาทวิทยาการทางวัฒนธรรมต่าง ๆ (ผู้สร้างโลก. พวกคริสตังแลยิวว่าพระยะโฮวาสร้าง พวกอิสลามว่าพระอาหล่ำ จีนว่าในไคเพก เรื่องซำฮองโจว เว้าว่าพระเซ็กเกียมองนี่ฮุดโจ้ว ได้ใช้ให้คุนต่อเปงซาน้ำไป จัดการสร้างโลก)

เมื่อชมบริเวณวังหลวงแล้ว จะพาเลี้ยวไปทางซ้ายไป ตามถนนอู่ทอง ระยะทางประมาณ ๑ ก.ม. จะถึงบริเวณ หัวแหลม ทางขวาจะมีตลาดหนึ่งเรียกว่าตลาดหัวแหลม ในบริเวณนี้มีบ้อมหนึ่งชื่อบ้อมชัดกบ. เวลานี้ไม่มีราก ฐานให้ดูแล้ว ทางซ้ายมือเป็นบริเวณวังหลัง ในตลาด หัวแหลมมีร้านขายก๋วยเตี๋ยวมชออยู่ร้านหนึ่ง จะลองชอ รับทานดูก็ได้ รสอร่อย (เข้มข้น) ดีเหมือนกัน

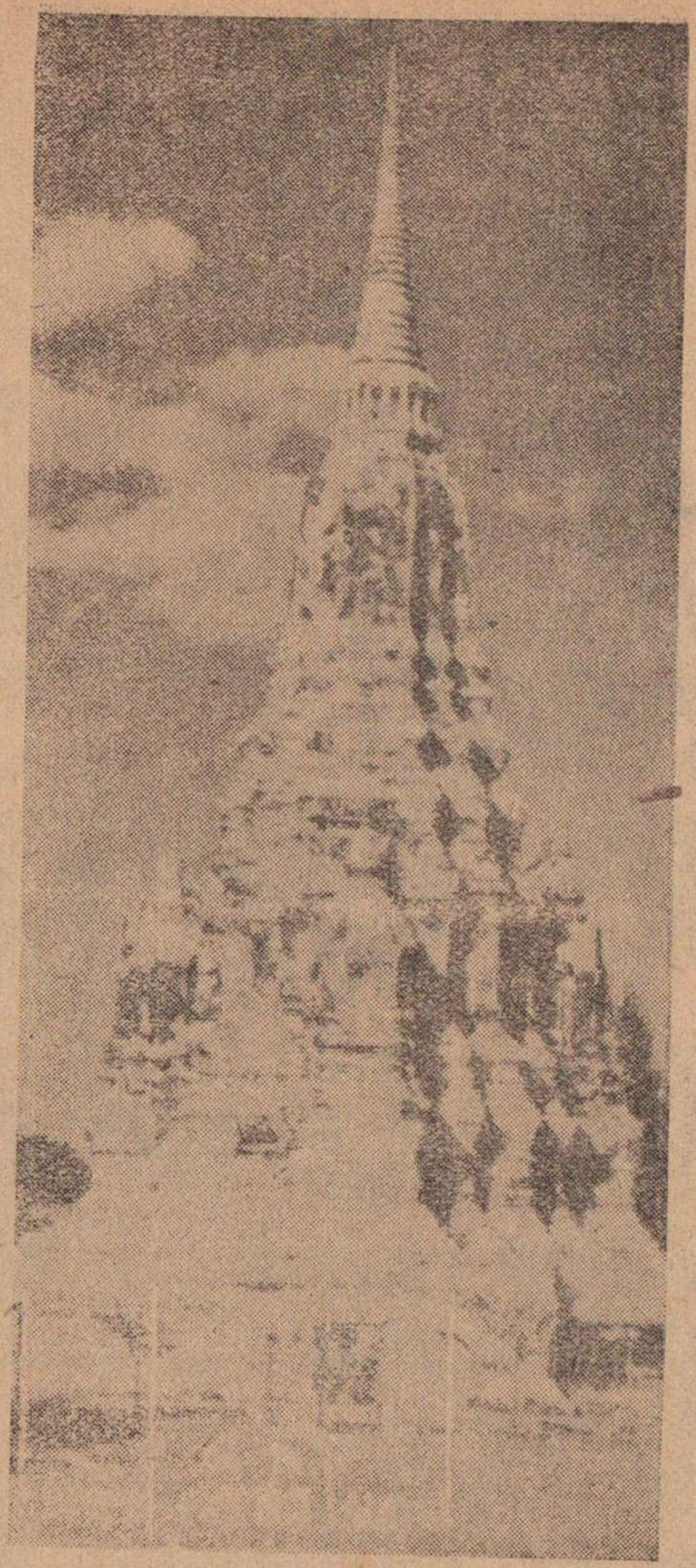
วังหลัง เข้าใจว่าเดิมคงมีตำหนักทำเป็นเรือนไม้เป็นที่ ประทับเมื่อพระเจ้าแผ่นดินเสด็จประพาส มาสร้างเป็นวังใน แผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชา พร้อมกับสร้างพระราช วังจันทร์เกษม วังหลังนี้เคยเป็นที่ประทับของพระ เอกาทศรถ ในบริเวณนี้มีวัดชื่อวัดโลกยสุทธา มีพระนอน ใหญ่องค์หนึ่งก่อด้วยอิฐถือปูนสมัยอยุธยา บริเวณนี้ใช้

เป็นกรมทหารและโรงงานแอดกอฮอล์กับโรงงานสุรา

เจดีย์ศรีสุริโยทัย ตั้งอยู่ในเขตวัดสวนหลวงสบสวรรค์ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดฯ ให้สร้างเป็นอนุสรณ์ แด่สมเด็จพระสุริโยทัยผู้เป็นมเหษีวรสตรีของไทยที่ได้ทรงฉลองพระองค์เป็นชายเสด็จออกสู้รบกับข้าศึกใกล้วัดโคกพญาจนสิ้นพระชนม์ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๙๑

ต่อจากนี้จะพาท่านข้ามไปตามถนนอู่ทองระยะทางประมาณ ๑ ก.ม. ทางขวามือจะแลเห็นพระปรางค์สูงใหญ่อยู่ฝั่งข้ามแม่น้ำนั่นคือ

วัดพุทไธสวรรย์ ซึ่งเป็นพระราชวังเดิมของพระเจ้าอู่ทอง ก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยา ภายหลังพระองค์อุทิศให้เป็นวัด เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๖ มีวิหาร พระปรางค์ และภาพเขียนเก่าน่าชม มีนิทานเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวกับวัดนี้ คือเรื่อง "อาจารย์คง วัดพุทไธสวรรย์" อาจารย์คงท่านมีดีทางเสกคาถาอาคม มีลูกศิษย์อยู่สองคน ชื่อนายสิงห์กับนายชัย อยู่มาวันหนึ่งมีสุนัขไปกัดกระต่ายที่ท่านอาจารย์เลี้ยงไว้ตาย นายสิงห์กลับมาบอกอาจารย์ว่า สุนัขกัดกระต่ายตาย ท่านอาจารย์ก็ร้องอ๊อย "มันตายไปแล้วก็

พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย

พระปรางค์วัดพุทไธสวรรย์

เอามันย่างทากระเทียมพริกไทยเสียซิ ข้าก็อยากจะฉันดูบ้าง"
นายสิงห์ก็เอากระต่ายไปย่างทากระเทียมพริกไทย ขณะย่าง
ไฟก็หอมฟุ้งชวนกิน นายสิงห์จึงฉีกเอาไปกินเสีย ๑ ขา แล้ว
ก็เก็บเอาไว้ถวายอาจารย์ พอถึงเพลาเพลนายสิงห์ก็นำเอา
กระต่ายย่างตัวนั้นเข้าไปประเคนท่านอาจารย์คง อาจารย์คง
เห็นกระต่ายหายไป ๑ ขา จึงถามว่า "เจ้าสิงห์กระต่ายมันมี่
กี่ขา" เจ้าสิงห์ก็ตอบยืนยันว่า "มี ๓ ขาครับ" ถึงแม้อาจารย์จะ
ซักถามเท่าใด นายสิงห์ก็ตอบยืนยันกระต่าย ๓ ขาอยู่นั่นเอง
ท่านอาจารย์ก็ไม่ว่ากระไร

เช้าวันหนึ่งอาจารย์ไปบิณฑบาต นายชัยก็ถือบีนโต
ตามอาจารย์ไปคอยรับใช้อย่างดี พออาจารย์กลับมาถึงกุฏิ
เจ้าสิงห์ก็คอยอยู่แล้วเหมือนกัน แต่เอาแบ้งอาจารย์คง
เสกไว้มาทาตัวเสีย แล้วยืนอยู่ข้างหัวบันได อาจารย์คง
มองไม่เห็น เรียกหาว่า "เจ้าสิงห์ๆ ไปไหนวะไม่เห็นออกมา
รับถูเลย หายหัวไปไหนไม่รู้ สู้เจ้าชัยไม่ได้คอยรับใช้อยู่
เสมอ" เจ้าสิงห์ยืนเฉย พออาจารย์ขึ้นกุฏิ เจ้าสิงห์รีบ
วิ่งไปอาบน้ำลบแบ้งที่ทาหน้าทาตัวออกหมดแล้วก็รีบเสนอหน้า
เข้าไปหาอาจารย์ๆ ก็สอนว่า "เองควรหมั่นคอยรับใช้บ้าง

ต่อไปภายหน้าหากเองไปอยู่บ้านใครละก็อย่านั่งดูดาย จงบั้นวัวบั้นควายให้ลูกเขาเล่น และให้คอยอุตส่าห์เล่าเรียนหนังสือ อย่าเกียจคร้านจงขยันหมั่นเพียร โตไปจะได้ดมความรู้เป็นใหญ่เป็นโตเป็นเจ้านายหรือขุนนางได้ เสวยอาหารร่วมกับพระเจ้าแผ่นดินมีของกินดี ๆ เมื่อเจ้าสิงห์ได้ยินเช่นนั้นก็คอยหาโอกาส เอาแบ้งเสกของอาจารย์มาทาตัวแล้วก็ลอบแอบเข้าไปในกำแพงพระราชวังถึงห้องเสวยโดยผ่าน เข้าไปได้ไม่มีใครเห็นเพราะแบ้งเสกอาคมของอาจารย์ พอได้โอกาสก็เริ่มแอบเข้าไปชะโมยกินอาหารเสวยของพระเจ้าแผ่นดินหมด

ครั้นพอถึงเวลาเสวย พระเจ้าแผ่นดินก็เสด็จออกประทับทอดพระเนตรเห็นอาหารหมด และทรงทราบว่ามีชะโมยแอบเข้าไปลักกินก็ทรงกริ้วมาก สั่งให้ค้นหาตัวชะโมยก็ไม่พบ จึงหาอุบายสั่งให้ทำอาหารดี ๆ ไว้ใหม่โดยสั่งให้คนทำอาหารแกงเผ็ด ๆ ใส่พริกมาก ๆ จะได้เอร็ดอร่อยไว้ให้ชะโมยกินอีก อย่างโอชารส พอถึงเวลาอาหารเจ้าสิงห์ได้ใจก็แอบมาชะโมยกินอีก ครานี้เจ้าสิงห์กินอาหารอร่อยมากเลยกินใหญ่มันช่างอร่อยเสียนี่กระไร ยิ่งกินไป ๆ เหงื่อก็ยิ่งออกมากเข้า ๆ เหงื่อก็เลอะไหลพาเอาแบ้งเสกของท่านอาจารย์คงไหลออกมา

หมด พอเจ้าสิงห์กินอิ่มแข้งเสกก็ไหลไปหมด จึงหนีไม่
พ้นถูกทหารคุมตัวจับไว้ได้ พระเจ้าแผ่นดินจึงสั่งให้นำไป
ประหารชีวิต

พอถึงเวลาประหารชีวิต เพชฆาตก็นำตัวเจ้าสิงห์ผูกตา
มัดกับเสาไว้ อาจารย์คงรู้เข้าก็ส่งสารเจ้าสิงห์ศิษย์ของท่าน
จึงเข้าไปช่วย อาจารย์คงจึงเสกหมากพลูม้วนแล้วท่านก็หาย
ตัว เอาหมากพลูที่ม้วนไปมัดไว้ที่เสาเจ้าสิงห์ถูกผูกมัดอยู่นั้น
ก่อนจะแก้มัดพาเจ้าสิงห์ไปท่านก็ถามว่า "เฮ้ยเจ้าสิงห์กระต่าย
มันมีกขาแน่กันวะ" เจ้าสิงห์ตอบว่า "มี ๓ ขาครับ"
อาจารย์นึกในใจว่าเจ้าสิงห์นึกดีเหมือนกัน มันพูดอย่างไร
ก็พูดอย่างนั้น ถึงจะตายก็ยังยืนกระต่าย ๓ ขาอยู่นั่นเอง
แล้วอาจารย์ก็อุ้มเจ้าสิงห์หายตัวไป

ฝ่าย เพชฆาต กลับแลเห็นพลูจับที่ อาจารย์ คงมัดกับเสาไว้
นั้นเป็นรูปเจ้าสิงห์ไป ถึงเวลาประหารก็ลงดาบกัน พอ
ฟันขาดกลายเป็นพลูไป เพชฆาตจึงรีบเข้าไปกราบทูล พระเจ้า
แผ่นดินจึงสั่งให้ทหารล้อมกุฏิอาจารย์คง เอาจากที่มุงหลังคา
มัดละ ๑๐ ตับ ไปมัดกันล้อมกุฏิไว้โดยรอบเพื่อไม่ให้เจ้าสิงห์
หนีไปได้ พอพวกทหารขึ้นค้นบนกุฏิแล้วถามอาจารย์คงว่า

"เจ้าสิงห์อยู่ที่ไหน" อาจารย์คงก็บอกว่า "ไม่มี" อาจารย์เห็นท่าไม่ดีก็รีบเสกให้เจ้าสิงห์เป็นปลาสร้อยอยู่ในขันน้ำ ส่วนอาจารย์คงเองเสกตัวท่านเป็นนกยาง แล้วรีบคาบปลาสร้อยพาเหาะไปยังเมืองนนทบุรี เอาไปปล่อยไว้ยังบ่อสิงห์ จังหวัดนนทบุรี แล้วก็เสกให้เจ้าสิงห์เป็นคน แต่เจ้าสิงห์เป็นคนประพฤติชั่วไม่รักดี ทำตัวเป็นนักเลงเกเร ถูกลงโทษเสมอ ๆ ภายหลังก็ได้ตายจากไปโดยไม่มีความดีอะไรติดตัวไว้เลย ส่วนเจ้าชัยนั้นประพฤติตนเป็นคนดีและประกอบอาชีพร่ำรวย ได้ภรรยาที่ดีเป็นหลักฐานมีเคหะสถานอยู่ในตำบลหอรัตนชัย อันเป็นชื่อของเจ้าชัยอยู่จนทุกวันนี้

ทางซ้ายมือก่อนถึงถนนแยก จะแลเห็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในบริเวณตำบลประตูชัย ระยะทางประมาณ ๑ ก.ม. จะถึงป้อมเพชรอยู่ทางขวามือ เป็นป้อมที่สำคัญป้อมหนึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา ยังมีรากฐานให้เห็นอยู่

ป้อม ทั้งหมดมี ๑๖ ป้อมรอบกำแพงเกาะเมืองเหลือ ๒ ป้อมเท่านั้น คือ ป้อมเพชร และป้อมประตูข้าวเปลือก

วัดพนัญเชิง อยู่ฝั่งตรงข้าม เป็นวัดที่ใหญ่และสำคัญวัดหนึ่ง มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่เรียกว่า "พระพุทธรัตนไตรนายก" (หลวงพ่อโต) สูง ๙ วา ๒ ศอก หน้าตักกว้าง ๗ วา ๑๐ นิ้ว ใครสร้างยังไม่ทราบ มีหลักฐานบอกว่าสร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๗ ก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยา ๒๖ ปี และมีศาลเจ้าแม่อยู่ริมแม่น้ำ มีประชาชนพากันมานมัสการมากมายเสมอ มีเรื่องราวเกี่ยวกับวัดพนัญเชิง ซึ่งกล่าวไว้ในพงศาวดารเหนือหน้า ๔๗ ตอนหนึ่งว่า "ขณะนั้นพระเจ้ากรุงจีนได้บุตรบุญธรรมในจันหมาก เอามาเลี้ยงไว้ให้นามชื่อว่า นางสร้อยดอกหมาก ครั้นวัฒนาเจริญขึ้นจึงให้หาโหรมาให้ทำนายว่า ลูกคนนี้จะควรคู่ด้วยกษัตริย์เมืองใด โหรพิเคราะห์ดูหาเห็นว่าจะอยู่แห่งใดไม่ เห็นอยู่แต่ทิศตะวันตกกรุงไทย มีบุญญาภิสังขารมากนักเห็นจะควรกับพระราชธิดา จึงกราบทูลว่าจะได้กับพระเจ้ากรุงไทยเป็นแน่ พระเจ้ากรุงจีนให้แต่งพระราชสาส์น จึงสั่งให้เบิกทูตานุทูตเข้าไปเฝ้า ในพระราชสาส์นนั้นว่า พระเจ้ากรุงจีนให้มาเป็นทางพระราชไมตรีถึงพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ด้วยเราจะยก

พระราชธิดาให้เป็นพระอัครมเหษี ให้เสด็จออกมารับโดยเร็ว ครั้นได้แจ้งในพระราชสาส์นดังนั้นก็ดีพระทัย จึงตรัสว่า เดือน ๑๒ จะยกออกไปให้ตอบแทนเข้าของไปเป็นอันมาก ทูตทูลลากลับไป จึงสั่งให้จัดเรือเอกไชยเป็นกระบวนพยุห.

จุลศักราช ๓๙๕ ปีมะเมียเบญจศก ครั้นวันเดือน ๒ แรม ๑๓ ค่ำ ได้ศุภวารฤกษ์ดี จึงยกพยุหไปทางชลมารค พร้อมด้วยเสนาบดีเสด็จมาถึงแหลมวัดปากคลองพอน้ำขึ้น จึงประทับพระที่นั่งอยู่หน้าวัด จึงทอดพระเนตรเห็นผงจับอยู่ที่อกไก่ใต้ช่อฟ้าหน้าบรรณ จึงทรงพระดำริว่า จะขอนมัสการพระพุทธปฏิมากร เดชะบุญญาภิสังขารของเรา ๆ จะได้ครองไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์ด้วยกันเสร็จ ขอให้น้ำผงย้อยหยดลงมากลัวเอาเรือรับขึ้นไป ประทับแรมแทบกำแพงแก้วนั้นเถิด พอตกพระโอษฐ์ลงดังนั้น น้ำผงก็ย้อยลงมากลัวเอาเรือพระที่นั่งรอขึ้นไปถึงที่ ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยเห็นประจักษ์แก่ตาแล้วเสด็จขึ้นมสการ จึงเปลื้องเอาพระภูษาทรงสักการะบูชาพระพุทธปฏิมากรนั้นเสร็จแล้ว เสด็จลงเรือพระที่นั่งกถอยลงมาตามเดิม พระสงฆ์สมภารลงมากวายชัยมงคลว่า มหาบพิตรพระราชสมภารจะสำเร็จความปรารถนา จะครอง

ไพร่พ้าอยู่เย็นเป็นสุขทั่วทิศ จึงถวายพระนามว่า พระเจ้าสายน่าผง ครั้นจะหยุดลง พระองค์ก็สั่งให้ท้าวพระยาพฤฒามาตย์ ทั้งหลายและเสนาบดี กลับ ชัน ไป รักษาพระ นครแต่พระองค์เสด็จไปทรงเรือนั่งเอกไชยล่าเดียว ด้วยอำนาจพระราชกุศลที่ได้สร้างมาแต่ปางหลัง ยังผลให้มีสนองก็เสด็จไปโดยสะดวกจนถึงเชาไพ่ พอจีนทั้งหลายเที่ยวอยู่ในท้องทะเลนั้นเห็นเป็นอัศจรรย์นัก จึงนำเอาเนื้อความกราบทูลพระเจ้ากรุงจีน ๆ ก็สดุ้งตกใจนัก จึงสั่งให้เสนาผู้ใหญ่ไปดูว่าจะมีจริงหรือประการใด ให้ประทับอยู่สองแห่ง ที่อ่าวนาคดิน ๑ ครั้นเพลาค่ำจีนใช้คนสอดแนมดูว่าจะเป็นประการใด ครั้นไปฟังดูได้ยินเสียงดุริยางค์ดนตรีครึกครื้นไป จึงเอาเนื้อความดังนั้นกราบทูล จึงสั่งให้เชิญมาอยู่อ่าวเสือดิน ๑ จึงแต่งการรับ ครั้นเพลาราตรีกาล เทพยดาบันดาลดุริยางค์ดนตรี ครั้นรุ่งขึ้นจึงพระเจ้ากรุงจีนแต่งการกระบวนแห่รับพระเจ้าสายน่าผงเข้ามาพระราชวง จนทั่วประเทศสรรเสริญบุญทั่วไป พระเจ้ากรุงจีนให้ราชาภิเษกนางสร้อยดอกหมากเป็นพระอัครมเหษีพระเจ้าสายน่าผง พระเจ้ากรุงจีนแต่งสำเภา ๕ ลำ กับเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นอันมาก ให้จีน

มีชอ ๕๐๐ คนเข้ามาด้วย จึงพระเจ้ากรุงจีนให้เชิญพระเจ้าสายน้ำผึ้งไปเฝ้าตรัสว่าบ้านเมืองหามีผู้ใดรักษาไม่ และกลัวจะมีศึกมาย่ำยี ให้พากันกลับไปพระนครเถิด พระเจ้าสายน้ำผึ้งก็ถวายบังคมลาพานางลงสำเภา ๑๕ วัน มาถึงแดนพระนคร ขุนนางผู้ใหญ่กับพระราชาคณะราษฎรเทพนิกรก็โสมนัสยินดีทั่วไป จึงแต่งการรับเสด็จพระราชาคณะฐานานุกรรม ๑๕๐ ไปรับที่เกาะ จึงเรียกเกาะพระแต่นั้นมา ครั้นแล้วก็เชิญเสด็จมาท้ายเมืองที่ปากน้ำแม่เบย และเสนาบดีราชาคณะจึงเชิญเสด็จเข้าพระราชวัง สั่งให้จัดที่ตำหนักซ้ายขวาสำเร็จแล้ว จึงให้เฒ่าแก่กับเรือพระที่นั่งลงมารับนาง ๆ จึงตอบว่า มาด้วยพระองค์โดยยาก มาถึงพระราชวังแล้วเป็นไฉน จึงไม่มารับ ถ้าพระองค์ไม่ลงมารับแล้วไม่ไป เฒ่าแก่เอาเนื้อความกราบทูลทุกประการ พระองค์แจ้งดังนั้นก็ว่าเป็นหยอกเล่น มาถึงนแล้วจะอยู่ทนนกตามเถิด นางรู้ความดงนนสาคญวาจรงยงเศราพระทยนก ครนถงเสดจไปบนสำเภารับนาง ๆ ตัดพ้อว่าไม่ไป พระเจ้าสายน้ำผึ้งจึงสัพยอกว่าไม่ไปแล้วก็อยู่นี่ พอตกพระโอษฐลงนางก็กลั้นใจตาย พวกจีนไทยร่ำรักแซ่ไป จุลศักราช ๕๐๖ ปีมะโรง ฉศก

จึงเชิญศพมาพระราชทานเพลิงที่แหลมบางกะจะ สถาปนาเป็นพระอาราม ให้นามชื่อวัดพระเจ้าพระนางเชิง แต่นั้นมา”

นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุสถานที่สำคัญ ๆ ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ควรรู้อีก คือ

๑. **วัดสุวรรณดาราราม** เป็นพระอารามหลวง อยู่ในตำบลหอรัตนชัยใกล้ป้อมเพชร และใกล้สะพานปรีดี—ธำรงสมเด็จพระปฐมบรมมหาไปยกาธิบดีทรงสร้าง และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกรัชกาลที่ ๑ ทรงปฏิสังขรณ์พระอุโบสถและเสนาสนะ และกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาททรงปฏิสังขรณ์ด้วย พระบาทสมเด็จ ฯ พระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ ๒ ทำการเปรียญไม่สำเร็จ มาสำเร็จในรัชกาลที่ ๓ ต่อมารัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระเจดีย์และพระวิหารไม่สำเร็จ มาสำเร็จในรัชกาลที่ ๕ และยังได้ทรงปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ พระอุโบสถกุฏิทั้งหมดและมีภาพเขียนที่น่าชมในพระอุโบสถคือเป็นภาพเขียนสีประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

๒. วัดเสนาสนาราม เป็นวัดธรรมยุติและเป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่หลังพระราชวังจันทรเกษม เดิมชื่อวัดเสือ เป็นวัดโบราณแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าปราสาททองทรงปฏิสังขรณ์ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงสถาปนาใหม่ทั่วทั้งพระอาราม และรัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิสังขรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ ทางวัดได้ทำการสร้างศาลาการเปรียญหลังใหญ่สวยงามโดยได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลให้ทนบรณะวัด และประชาชนผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันสร้างขึ้นไว้

๓. วัดศาลาปูน เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ริมคลองเมือง (แม่น้ำเดิม) ตรงข้ามวัดตึก เป็นวัดโบราณ พระบาทสมเด็จ ฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา และรัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิสังขรณ์มีโบราณสถานที่น่าชมแห่งหนึ่ง คือ หอไตร (เป็นที่เก็บหนังสือธรรม) มีหน้าบรรณด้านตะวันตกทำเป็นรูปพระนารายน์ทรงครุฑปูนปั้น และด้านตะวันออกทำรูปพระนารายน์ทรงครุฑ และครุฑยุดพระยานาค ๓ เศียรซ้อนกันกับมรูปหนุมาน ๒ ข้าง รูปปั้นชำรุดเกือบหน้าต่างถางบานมีลวดลายรดน้ำชำรุดบ้าง ที่ผนังตึก หอไตรมี ลวดลายแต่เดือน

ไปมาก และเสามีบัวหัวเสา ฐานของหอไตรมีขอบบัวเป็นเชิงชั้นน่าชม สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือช่างสร้างครั้งรัชกาลที่ ๓ หากมีเงินงบประมาณ จัดการซ่อมรักษาไว้ก็จะเป็นการดีมาก เพราะเวลานี้หาดูได้ยาก

๔. **วัดตูม** เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ริมถนนสายอยุธยา—อ่างทอง ทางทิศตะวันออกเป็นวัดโบราณครั้งกรุงศรีอยุธยา มีชื่อทางดงเครื่องในสมัยโบราณ

๕. **วัดหน้าพระเมรุ** ตั้งอยู่ริมคลองสระบัวห่างจากพระราชวังโบราณประมาณ ๒๐๐ เมตร เป็นวัดโบราณ ได้ปฏิสังขรณ์มากในรัชกาลที่ ๓ มีพระพุทธรูปใหญ่ศิลานั่งห้อยพระบาทสมัยทวารวดี อยู่ในวิหาร ในบริเวณวัดนี้เคยเป็นที่ทำสัญญาส่งบรรณาการครั้งพระมหาจักรพรรดิ

๖. **วัดบรมวงศ์อิศรวราราม** เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ในตำบลสวนพริก ใกล้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครเหนือ เป็นวัดโบราณ เดิมชื่อว่าทะเลหญ้า สมเด็จกรมพระบำราบปรปักษ์ทรงสถาปนาทั้งพระอาราม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ กองสลากกินแบ่งได้รับพระราชทานไปทอดผ้าพระกฐินและได้มอบเงินให้แก่วัดจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อบูรณะพระอุโบสถ

๗. วัดวรนายกรังสวรรค์ เป็นพระอารามหลวงตั้งอยู่ในตำบลเขาดิน อำเภอบางปะหัน เดิมชื่อว่าวัดเขาดิน เป็นวัดโบราณ เจ้าพระยาภูธราภัย (นุช) สถาปนาใหม่ แลรัชกาลที่ ๕ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดวรนายกรังสวรรค์

๘. วัดชุมพลนิกายาราม เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ใกล้พระราชวังบางปะอิน สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงสร้าง เดิมชื่อวัดชุมพล รัชกาลที่ ๔ ทรงสถาปนาตามรูปทรงเดิม และพระราชทานนามเดิมว่า "วัดชุมพลนิกายาราม" แลรัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิสังขรณ์ด้วย

๙. ค่ายสี่กุก อยู่ในตำบลน้ำเต้า หมู่ที่ ๒ ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางบาลประมาณ ๑๕ ก.ม. เวลานี้สภาพเป็นค่ายรอบบริเวณแต่ขาดไปบ้างบางตอน

มีโคกสำหรับพักช้างเรียกว่า "โคกช้าง" เวลานี้อย่บ้างเป็นเค้าโคก เพราะบางตอนได้ถูกทำลายเป็นที่ทำนา ที่เกบดินปืน บัดนี้ทางวัดได้ทำเป็นที่ปลูกเมรุเผาศพ

ค่ายใหญ่ที่พักของแม่ทัพหายไป เพราะทางวัดได้เกลี่ยเป็นที่ตั้งของวัดสี่กุก

ถนนเดินยามตรวจค่ายยังมีอยู่บ้างบางตอน

ประวัติ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๗ ข้าศึกยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาเป็น ๒ ทาง คือยกมาทางเมืองเชียงใหม่ตามลำน้ำเจ้าพระยาผ่านเมืองนครสวรรค์ชัยนาท อ่างทอง อีกด้านหนึ่งยกมาทางด่านเจดีย์สามองค์แม่ทัพชื่อ "มังมหานรธา" ล่องเข้าเมืองกาญจนบุรี พระพิเรนทรเทพผู้รักษาเมืองกาญจนบุรี ได้ออกทำการต่อสู้รบในที่สุดพ่ายแพ้เมื่อสองกองทัพได้บุกถึงมาถึงกรุงศรีอยุธยา ต่างตั้งค่ายอยู่ห่าง ๆ ก่อนกองทัพของมังมหานรธาได้ยกมาตั้งค่ายอยู่ที่ "สุกุก" ริมแม่น้ำประสบ (คำว่าแม่น้ำประสบนี้ตามสันนิษฐานว่าแม่น้ำเจ้าพระยาเดียวนี้ เพราะสุกุกเป็นสามแยกมีแม่น้ำไหลมาบรรจบกันจึงให้ชื่อว่า "ประสบ") ขณะที่ค่ายมังมหานรธาได้ตั้งทัพอยู่ที่สุกุกนั้น "พระยาตาก" คุมทัพมาสู้รบกับข้าศึกได้ถูกกดอุบายแพ้ไป ครั้นย่างเข้าฤดูฝนมังมหานรธาได้เกิดป่วยถึงแก่กรรมที่ค่ายสุกุก

๑๐. **ค่ายโพธิ์สามต้น** (ค่ายสุกินายกอง) อยู่ในตำบลหัวไผ่ เมืองอ่างทอง ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางปะหันประมาณ ๓ ก.ม. เวลานี้ไม่มีสภาพที่ให้เห็นอยู่เลย ราษฎรปลูกบ้านเรือนอาศัยและเป็นนาไร่ของราษฎรไปหมดแล้ว

ประวัติ ค่ายโพธิ์สามต้นและค่ายสุกนายกองทั้งสองชื่อนี้เข้าใจว่าเป็นที่ผืนเดียวกัน และอาจจะสร้างเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาเมื่อสมัยพระเจ้าเอกทัศ สุกนายกองหัวหน้าควบคุมกวาดต้อนและเก็บทรัพย์สมบัติส่งไปหงสาวดี

๑๑. หลวงพ่อโตวัดสะตือ อยู่ในตำบลไก่จันหมู่ ๒ ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าเรือประมาณ ๔ ก.ม. เวลานี้ชำรุดมีรอยแตกร้าวอยู่หลายแห่ง

ประวัติ เป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์ก่ออิฐถือปูนทั้งองค์ยาว ๑ เส้น ๕ วา สูงตอนพระเศียร ๑๐ วาเศษ สร้างในรัชกาลที่ ๔ โดยสมเด็จพระพุทธาจารย์ (โต) วัดระฆังกรุงเทพฯ สร้างพร้อมกันกับหลวงพ่อโตวัดเกตไชยโย ในจังหวัดอ่างทอง ในเวลาพระองค์เสด็จขึ้นไปนมัสการพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรีเป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สักการะเคารพของปวงชนในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี มาก มิงานนมัสการหลวงพ่อโตเป็นประจำทุก ๆ ปี กำหนดในวันเพ็ญเดือน ๑๒ สืบมาแต่กาลก่อนจวบจนปัจจุบันนี้

๑๒. วัดสามบัณฑิตย์ อยู่หมู่ ๖ ตำบลสามบัณฑิตย์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ ๙ ก.ม. มีสภาพทรุดโทรม

มากแต่ในขณะนั้นได้สร้างสำนักสงฆ์ขึ้น

ประวัติ เมื่อปี ๒๓๑๐ เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา และสมเด็จพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรีได้รวบรวมไพร่พลตีหักออกจากที่ล้อมหนีมาได้ไปพักแรมที่วัดนี้

๑๓. **วัดโพธิ์สาวหาญ** อยู่ในหมู่ที่ ๓ ตำบลสาวหาญ ห่างจากที่ว่าการอำเภออุทัยประมาณ ๑๕ ก.ม. เมื่อปี ๒๓๑๐ เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าตากสินรวบรวมไพร่พลยกกองทัพหนีมาพักอยู่ที่วัดนี้ ๑ คืน กองทัพม้าของข้าศึกตามไปทันเกิดรบกันขึ้น กองทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินหนีไปได้ ขณะนั้นมีหญิงที่กล้าหาญไทยผู้หนึ่งยังไม่พบหลักฐานว่าชื่อไร หนีไปกับกองทัพไม่ทัน จึงวิ่งหนีเข้าไปในพระอุโบสถของวัดนี้พร้อมด้วยดาบคู่มือ และต่อสู้จนเสียชีวิต วัดนี้จึงได้นามว่า "วัดโพธิ์สาวหาญ"

๑๔. **วัดพรานนก** อยู่ในหมู่ที่ ๒ ตำบลโพธิ์สาวหาญ ห่างจากที่ว่าการอำเภออุทัยประมาณ ๑๘ ก.ม. สภาพเดิมทรุดโทรมมาก ขณะนี้ได้ผูกพัทธสีมาใหม่เป็นวัดมีพระสงฆ์ขึ้น

ประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินได้เดินทางไปพักนอนที่วัดนี้นอก ๑ คืน

๑๕. ตำหนักพระนครหลวง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนครหลวงประมาณ ๕.๐ เมตร ยังค้นหลักฐานประวัติไม่พบ เวลานี้เป็นพื้นที่ดินรวมไปหมดแล้ว

๑๖. ประสาทนครหลวง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนครหลวงประมาณ ๕๐๐ เมตรอยู่ทางทิศตะวันออกของตำหนักพระนครหลวง ซึ่งขณะนี้ใช้เป็นที่ประดิษฐ์รอยพระพุทธบาทจำลองห่างจากแม่น้ำป่าสักไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๓๐๐ เมตร ได้สร้างขึ้นในแผ่นดินพระเจ้าปราสาททองโดยสันนิษฐานว่าถ่ายแบบประสาทศิลาที่เรียกว่า "พระนครหลวง" ในกรุงกัมพูชามาแต่ยังสร้างไม่สำเร็จ ต่อมาจึงมีผู้สร้างมณฑปและรอยพระพุทธบาทจำลองขึ้นบนปราสาทนี้ เป็นพระบาทศิลารอยใหญ่ ทำซ้อนกันสี่รอยลึกลงในเนื้อหิน รอยพระบาทนี้กว้าง ๒ เมตรครึ่ง ยาวประมาณ ๕ เมตรครึ่ง ประชาชนถือว่าเป็นปูชนียวัตถุอันศักดิ์สิทธิ์ ได้มาชมนมัสการปีละ ๓ ครั้ง คือวันเพ็ญกลางเดือน ๓ กลางเดือน ๕ กับวันสิ้นเดือน ๕

๑๗. พระจันทร์ลอย อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนครหลวงประมาณ ๕๐๐ เมตร ทำด้วยหิน (ศิลา) เป็นรูปวงกลมมีแท่นสี่เหลี่ยมรองรับเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒ เมตร หนา

ประมาณ ๒๕ ซม. สันนิษฐานว่าเป็นรูปธรรมจักรที่ทำยังไม่เสร็จ ปูชนียวัตถุนมเรืองเล่ากันว่า พระจันทร์ลอยได้ลอยน้ำลงมาจากทิศเหนือตาม ลำน้ำป่าสักจะมาจากแห่งใดไม่ปรากฏครั้งแรกพบที่ตำบลศาลาลอยในท้องที่ตำบลท่าเรือซึ่งเดียวนเรียกเพี้ยนมาว่า “ศาลาลอย” พระจันทร์ลอยได้ลอยเรื่อยลงมาตามกระแสน้ำผ่านท้องที่หลายแห่ง แต่ละแห่งประชาชนพยายามจะฉุดรั้งเอาไว้ แต่ไม่สามารถจะรั้งไว้ได้ เมื่อได้ลอยเรื่อยลงมาจนถึงหน้าวัดนครหลวง กลับลอยเข้าไปในคลองเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ข้างใต้วัดนครหลวงทางทิศตะวันออกของแม่น้ำป่าสัก ลอยเข้าไปจนถึงวัดหนึ่ง ซึ่งอยู่ปลายคลองพอดี ประชาชนเห็นว่าเป็นอัศจรรย์ จึงได้นำขนประดิษฐานไว้เพื่อเป็นที่สักการะบูชาและได้กระทำพิธีอัญเชิญขึ้นไว้ ณ วัดนั้น และเนื่องด้วยพระจันทร์ลอยเป็นศุภนิมิตรมงคล จึงได้ขนานนามวัดนั้นว่า “วัดเทพพระจันทร์ลอย” มาจนทุกวันนี้ ครั้นกาลต่อมาได้มีผู้อัญเชิญมาไว้ที่วัดนครหลวง ประชาชนถือว่าเป็นปูชนียวัตถุอันศักดิ์สิทธิ์ได้มาประชุมสักการะปีละ ๓ ครั้งคือ วันเพ็ญกลางเดือน ๓ กลางเดือน ๕ กับวันสิ้นเดือน ๑๑

เจดีย์วัดภูเขาทอง

๑๘. วัดภูเขาทอง สมเด็จพระราเมศวรทรงสร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๙๓๐ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒ แม่ทัพฝ่ายข้าศึกได้ให้สร้างพระเจดีย์เข้าใจว่าเป็นแบบมอญ ต่อมาได้ซ่อมสร้างแก้ไขเป็นแบบไทย เป็นเจดีย์เหลี่ยมซึ่งซ่อมในสมัยพระเจ้าบรมโกศ สูงประมาณ ๒ เส้น ๕ วา ต่ำกว่าเจดีย์ไชยมงคล ๑ วา ยอดพระเจดีย์หักแต่ยอดปล้องไฉน เมื่อยังไม่เป็นวัดร้างมีงานเทศกาลในเดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ สุนทรภู่เคยผ่านมาและแต่งนิราศภูเขาทอง

๑๙. วัดโคกพญา อยู่ใกล้ๆ วัดภูเขาทอง เป็นที่ประหารชีวิตในสมัยโบราณ ได้ถูกประหารชีวิตหลายพระองค์

๒๐. คลองมหานาค ขุดครั้งสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ มหานาคเดิมบวชเป็นพระภิกษุแล้วสึกออกมาชักชวนราษฎรช่วยกันขุดคลอง เพื่อเป็นสนามเพาะสู้ข้าศึก

๑. ตึกรับแขกเมืองฝรั่งเศส อยู่ในบริเวณบ้านพักครูโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ตำบลประตูชัย เหลือแต่รากฐานเป็นอิฐสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายน์มหาราช เพื่อรับรองแขกเมือง เวลานี้ทางการได้สร้างเป็นเรือนรับรองขึ้น ๔ ด้านหน้ามีถนนตัดเข้าไปและมีกำแพงทำใหม่

๒๒. ตึกเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตึกรับแขกเมือง ห่างกันเล็กน้อย เวลาเหลือแต่รากฐานเป็นอิฐ เดิมเป็นที่อยู่ของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ที่เมืองลพบุรีก็มีเช่นเดียวกัน สร้างในสมัยสมเด็จพระนารายน์มหาราช

๒๓. บ้านฮอลันดา อยู่หลังวัดพนัญเชิง ไปเรือจ้างสะดวกดี เหลือแต่รากฐาน เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ ฮอลันดาได้ให้ช่างสร้างอนุสาวรีย์เป็นรูปเรือสำเภาขึ้น ชาวฮอลันดาได้ติดต่อกับไทย ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชาเป็นครั้งแรก และในแผ่นดินพระเจ้าปราสาททอง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๗๗

๒๔. บ้านญี่ปุ่น อยู่ถัดไปจากบ้านฮอลันดาไม่มากนัก มีประตูและศาลเจ้าแบบญี่ปุ่นทำด้วยไม้ไว้ เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

๒๕. บ้านปอตุเกต อยู่ฝั่งตรงข้ามกับบ้านญี่ปุ่น เยื้องกันเล็กน้อย เหลือแต่รากฐานเป็นอิฐ

๒๖. วัดไชยวัฒนาราม อยู่ฝั่งตรงข้ามหัวแหลม ไปเรือจ้างสะดวก สร้างครั้งพระเจ้าปราสาททอง เมื่อ พ.ศ.

วัดไชยวัฒนาราม

๒๑๗๓ มีพระปรางค์งดงามน่าชมมาก

๒๗. วัดพิชัยสงคราม อยู่ใกล้สถานีรถไฟ เมื่อเสีย กรุงครั้งสุดท้ายสมเด็จพระเจ้าตากสิน ได้รวบรวมกำลัง ข้ามแม่น้ำหน้าวัดนี้และตีฝ่าข้าศึกออกไปได้

๒๘. เจดีย์วัดสามปลื้ม อยู่กลางถนนเกือบถึงสะพาน ข้ามแม่น้ำ เป็นเจดีย์เก่ามากก่ออิฐโดยใช้ปูนสอ เข้าใจว่าสร้างครั้งขอมเป็นใหญ่ที่เมืองอโยธยา

๒๙. เกาะลอย อยู่ตรงข้ามพระราชวังจันทรเกษม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ รัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จมาประทับพลับพลาบนเกาะนี้ และให้มีมหรสพ โขน ๒ โรง ละคอน ๒ โรง มอญรำ โรง ๑ เทพทองโรง ๑ และมีระเบง โมงครุ่ม คุลาตีไม้ ไม้ลอย ญวนหก นอนหอก นอนดาบ ไต่ลวด กระตั้วแทงควายแทงวิไสย กับสรรพกิพา มีแข่งระแหะ วิ่งวัวคน ชกมวย ขี่ช้างไล่ม้า ๓ วัน ห้ามดอกไม้ไฟ

เมื่อท่านชมโบราณวัตถุสถานและอื่น ๆ มาพอสมควรแล้ว จะเดินทางกลับหรือ หากมีเวลา ประสงค์จะไปชมโบราณวัตถุสถานที่บางปะอินโดยทางเรือหรือรถก็ได้แล้วแต่จะสะดวก

บางปะอิน

พระราชวังบางปะอิน

เกาะบางปะอิน เป็นเกาะอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา มีชื่อเรียกในสมัยก่อนว่าเกาะบ้านเดนหรือเกาะบางนางอิน มีเรื่องเล่ากันว่า เมื่อสมเด็จพระเอกาทศรถยังเป็นพระมหาอุปราช

อยู่นั้น วันหนึ่งเสด็จประพาสทางชลมารค เรือพระที่นั่ง
ถูกพายุลมลง จึงทรงว่ายน้ำไปขึ้นที่เกาะนั้น และไปอาศัย
ชาวบ้านอยู่และได้หญิงสาวสวยชาวเกาะเป็นบาทบริจาริกา จน
มีครรภ์ คลอด บุตร ออกมา เป็นชาย จะรับ เป็น พระโอรสก็ทรง
ละอายพระทัย จึงมอบให้พระศรีธรรมาธิราชซึ่งเป็นพระญาติ
เอาไปชุบเลี้ยงไว้จนโตเป็นหนุ่ม และโปรดให้รับราชการ
เป็นมหาดเล็ก จนได้รับยศเป็นจมื่นศรีสรรักษ์ ต่อมาใน
สมัยแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรมได้เลื่อนเป็นพระยาศรีวรวงษ์ และ
เป็นคนสนิทของพระองค์ สันนิษฐานกันว่า คือ พระเจ้า
ปราสาททอง เมื่อพระเจ้าปราสาททองได้ครองราชสมบัติ
เมื่อ พ.ศ. ๒๑๗๕ จึงทรงถวายบ้านเดิมให้เป็นพุทธบูชา พระ
ราชทานนามว่า “วัดชุมพลนิกายาราม” และโปรดฯ ให้
ขุดสระสร้างตำหนักขนกลางสระสำหรับเสด็จประพาส นอก
จากนี้ยังมีโบราณสถานที่น่าชม คือ

๑. พระที่นั่งไอสวรรย์ทิพยอาสน์ สร้างครั้งรัชกาล
ที่ ๕ เป็นปราสาทที่สวยงามมาก อยู่กลางสระแทนปราสาทเดิม
ของพระเจ้าปราสาททอง

๒. พระที่นั่งวโรภาสพิมาน อยู่ข้างเหนือท่าฉนวนชัน วังสร้างตรงพลับพลาครั้งรัชกาลที่ ๔ เดิมเป็น ๒ ชั้น ภายหลังชำรุดจึงสร้างใหม่เป็นชั้นเดียว ใช้เป็นท้องพระโรงสำหรับทำพระราชพิธี

๓. พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร อยู่ตรงข้ามกับสระสร้างด้วยไม้ รัชกาลที่ ๕ มักเสด็จประทับเสมอ แต่ถูกไฟไหม้หมดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ เพราะผู้รับเหมาเดินเล่อ

๔. พระที่นั่งเวหาศจำรูญ สร้างเป็นรูปแบบเก๋งจีน รัชกาลที่ ๕ มักเสด็จประทับในฤดูหนาว

๕. พระที่นั่งวิธูรทัศนา เป็นหอสูงสำหรับเสด็จขึ้นทอดพระเนตรภูมิประเทศ

๖. เทวสถานเหมมณเฑียรเทวราช เป็นเทวสถานอยู่ตรงริมขอบสระ แต่เดิมมีศาลน้อย ประชาชนสร้างไว้ที่ใต้ต้นโพธิ์ใหญ่ อุทิศถวายพระเจ้าปราสาททอง ในรัชกาลที่ ๔ ทรงสร้างพระรูปหล่อพระเจ้าปราสาททอง และสร้างปรางค์ศิลาไว้พระรูปตรงศาลเดิม

๗. วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ เป็นพระอารามหลวงฝ่ายธรรมยุติ อยู่บนเกาะลอยสร้างอย่างแบบโคธิกของ

ฝรั่งเศส รัชกาลที่ ๕ มีพระราชประสงค์ให้แปลกกว่าวัดอื่น
สร้างสำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑ และทำการฉลองในปีนั้น

"รู้วิชาให้รู้เป็นครูเขา
จึงจะเบาแรงตนเร่งขวนขวาย
มีข้าไทใช้สอยค่อยสบาย
ตัวเป็นนายโง่เง่าบ่าวไม่เกรง"

จากสุนทรภู่

"โง่ไม่เป็น เป็นใหญ่ยาก"

ของสมเด็จพระมหาวิรวงศ์

สิ่งที่ควรรู้และสารคดี

วันชาติของประเทศต่างๆ (National Day)

วันที่	๒๔ มิถุนายน	วันชาติของประเทศ	ไทย
,,	๔ มกราคม	,,	พม่า
,,	๒๖ ,,	,,	ออสเตรเลีย
,,	๒๖ ,,	,,	อินเดีย
,,	๘ มีนาคม	,,	เวียตนาม
,,	๒๗ เมษายน	,,	อิสราเอล
,,	๑๗ พฤษภาคม	,,	นอรเวย์
,,	๒ มิถุนายน	,,	อิตาลี
,,	๑๐ ,,	,,	โปรตุเกต
,,	๑๘ ,,	,,	อียิปต์
,,	๔ กรกฎาคม	,,	อเมริกา
,,	๔ ,,	,,	ฟลิปปินส์
,,	๑๔ ,,	,,	ฝรั่งเศส
,,	๑๘ ,,	,,	เสปญ
,,	๒๓ ,,	,,	เบลเยียม

วันที่ ๓ สิงหาคม วันชาติของประเทศ สวิตเซอร์แลนด์

,, ๑๐ ,, ,, จีน

,, ๑๕ สิงหาคม ,, ปากีสถาน

,, ๑๗ ,, ,, อินโดนีเซีย

วันสถาปนา (วันเกิด) ของกระทรวง ทบวงกรมต่าง ๆ คือ:—

๑ มกราคม ทบวงคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง

๑ ,, กรมสารบรรณ คณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง

๑ มกราคม กรมตรวจราชการแผ่นดิน

๑ มกราคม กรมประมวลราชการแผ่นดิน
สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี ว่าการทบวง

๑ มกราคม กรมโลหกิจ

๗ มกราคม การพลังงานแห่งชาติ

๑๖ มกราคม กรมทะเบียนการค้า

๒๕ มกราคม กองทัพบก

๒. กุมภาพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๐ กุมภาพันธ์ กรมประกันสังคม

๑๕ กุมภาพันธ์ สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

๑๗ กุมภาพันธ์ กรมทหารบก

๑๗ กุมภาพันธ์ กรมสรรพสามิต

๒๓ กุมภาพันธ์ สำนักงาน ก.พ.

๑๐ มีนาคม กระทรวงสาธารณสุข

๑๐ มีนาคม กรมการแพทย์

๑๐ มีนาคม กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

๑๐ มีนาคม กรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร

๑๒ มีนาคม กรมโรงงานโลหกรรม

๑๒ มีนาคม กรมวิชาการ

๑๒ มีนาคม กระทรวงสหกรณ์

๑๒ มีนาคม กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

๑๒ มีนาคม กรมสหกรณ์ที่ดิน

๑๒ มีนาคม กรมสหกรณ์นิคม

๑๒ มีนาคม กรมสหกรณ์พาณิชย์

๑๒ มีนาคม กระทรวงวัฒนธรรม

๑๒ มีนาคม กรมการวัฒนธรรม

๑๒ มีนาคม กรมเศรษฐสัมพันธ์

๑๒ มีนาคม กรมป้องกันสาธารณภัย

๑๒ มีนาคม กรมโยธาธิการ

๑๒ มีนาคม กรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒๕ มีนาคม กระทรวงยุติธรรม

๒๖ มีนาคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๗ มีนาคม กองทัพอากาศ

๑ เมษายน กระทรวงศึกษาธิการ

๑ เมษายน กระทรวงมหาดไทย

๑ เมษายน กรมอัยการ

๑ เมษายน กรมมหาดไทย

๑ เมษายน กรมวิทยาศาสตร์

๑ เมษายน กระทรวงเกษตร

๑ เมษายน กระทรวงคมนาคม

๑ เมษายน กรมทางหลวงแผ่นดิน

๑ เมษายน สำนักพระราชวัง

๕ เมษายน กรมการศาสนา

๗ เมษายน กระทรวงกลาโหม

๑๕ เมษายน กระทรวงการคลัง

๑๕ เมษายน กรมชนารักษ์

๑๕ เมษายน กระทรวงการต่างประเทศ

๓ พฤษภาคม กรมศิลปากร

๓ พฤษภาคม กรมประชาสัมพันธ์

๕ พฤษภาคม กระทรวงอุตสาหกรรม

๕ พฤษภาคม กรมโรงงานอุตสาหกรรม

๕ พฤษภาคม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

๕ พฤษภาคม กรมการค้าต่างประเทศ

๕ พฤษภาคม กรมปศุสัตว์

๕ พฤษภาคม กรมการค้าภายใน

๕ พฤษภาคม กรมการขนส่ง

๖ พฤษภาคม กรมวิสามัญศึกษา

๑๙ พฤษภาคม กรมการรักษาดินแดน

๑๒ มิถุนายน สำนักราชเลขาธิการ

๑๓ มิถุนายน กรมสามัญศึกษา

๒๗ มิถุนายน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๙ มิถุนายน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๒๙ มิถุนายน กรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร
๒๙ มิถุนายน สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
๒๙ มิถุนายน สำนักคณะรัฐมนตรี
๔ กรกฎาคม กรมศุลกากร
๔ สิงหาคม กรมไปรษณีย์โทรเลข
๑๙ สิงหาคม กรมอาชีวศึกษา
๒๐ สิงหาคม กระทรวงเศรษฐการ
๑ กันยายน กรมประชาสงเคราะห์
๒ กันยายน กรมสรรพากร
๑๖ กันยายน กรมการข้าว
๑๙ กันยายน กรมบัญชีกลาง
๑๙ กันยายน สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
๑๙ กันยายน กรมป่าไม้
๒๑ กันยายน กรมประมง
๓๐ กันยายน กรมชลประทาน
๓๐ กันยายน กรมกสิกรรม
๑๓ ตุลาคม กรมตำรวจ
๑๓ ตุลาคม กรมราชทัณฑ์

๑๕ ศุลากร กรมการขนส่ง

๒๐ พฤศจิกายน กองทัพเรือ

๒๗ พฤศจิกายน กรมอนามัย

๓ ธันวาคม กรมโยธาเทศบาล

๙ ธันวาคม กรมพลศึกษา

๙ ธันวาคม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒๙ ธันวาคม กรมเจ้าท่า

วัด

วัด วัดในพระพุทธศาสนามีมากที่สุดใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ

วัดราษฎร์ (พระอารามราษฎร์) มี ๕๕๑ วัด

วัดหลวง (พระอารามหลวง) มี ๑๒ วัด

วัดร้าง มี ๓๙๙ วัด

และในประเทศไทยมีวัดในพระพุทธศาสนาทั้งหมดในขณะนี้รวม ๒๐,๙๕๕ วัด

ชื่อเมืองต่างๆในสมัยโบราณ

เมืองโอฆบุรี	คือ	จังหวัดพิษณุโลก
เมืองสองแคว	คือ	,, ,,
เมืองสม	คือ	หล่มเก่าอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์
เมืองบาจาย	คือ	ศรีเทพ ,, ,,
เมืองสระคา	คือ	จังหวัดสกลนคร
เมืองคณฑี	คือ	จังหวังพิจิตร
เมืองพระบาง	คือ	สวรรคโลกอยู่ในจังหวัดสุโขทัย
เมืองแพรก	คือ	สรรคบุรีอยู่ในจังหวัดชัยนาท
เมืองสุพรรณภูมิ	คือ	อู่ทองอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี
เมืองอู่ทอง	คือ	,, ,,
เมืองนครเชลางค์	คือ	จังหวัดลำปาง
เมืองหริภุญไชย	คือ	จังหวัดลำพูน
เมืองนครเงนยาง	คือ	เชียงแสนอยู่ในจงหวดเชียงราย
เมืองนครพิงค์	คือ	จังหวัดเชียงใหม่
เมืองนครชัยศรี		(ตั้งครั้งสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ) อยู่ในจังหวัดนครปฐม

เมืองครหิ (ไชยา) คือ สุราษฎร์ธานี
เมืองพิชัย คือ จังหวัดอุตรดิตถ์
เมืองทุ่งยั้ง คือ จังหวัดอุตรดิตถ์
เมืองชากังราว คือ จังหวัดกำแพงเพชร
เมืองแปบ คือ อยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร
เมืองไตรตรึงษ์ คือ ,, ,,
เมืองละโว้ คือ จังหวัดลพบุรี
เมืองวัดตะกวน คือ อยู่ในเขตจังหวัดสุโขทัย
เมืองหนองหาร คือ อยู่ในเขตจังหวัดสกลนคร
เมืองอโยธยา คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(พระเจ้าอู่ทอง โปรดฯ สร้างกรุงศรีอยุธยา เมื่อเดือน ๕ ขึ้น ๖ ค่ำ พ.ศ. ๑๘๙๓ ตรงกับวันที่ ๔ มีนาคม)

ความหมายของเดือนต่าง ๆ

มกราคม	หมายถึง	มังกร
กุมภาพันธ์	,,	คนกับหม้อน้ำ
มีนาคม	,,	ปลา

เมษายน	หมายถึง	แกะ
พฤษภาคม	,,	วัว
มิถุนายน	,,	คนคู่ (หญิง—ชาย)
กรกฎาคม	,,	ปู
สิงหาคม	,,	สิงห์
กันยายน	,,	หญิงสาวพรหมจารีย์
ตุลาคม	,,	คาชั่ง
พฤศจิกายน	,,	แมลงป่อง
ธนวาคม	,,	คนถือธนู

ปางพระประจำวันเกิด

วันจันทร์	พระปาง	ห้ามญาติ
วันอังคาร	,,	ไสยาสน์
วันพุธ	,,	อุ้มบาตร
วันพฤหัสบดี	,,	สมาธิ
วันศุกร์	,,	รำพึง
วันเสาร์	,,	นาคปรก
วันอาทิตย์	,,	ถวายเนตร

พาหนะของเทวดานพเคราะห์

พระอาทิตย์	ขี่ราชสีห์
พระจันทร์	ขี่ม้า
พระอังคาร	ขี่ควาย
พระพุธ	ขี่ช้าง
พระพฤหัศบดี	ขี่กวาง
พระศุกร์	ขี่วัว
พระเสาร	ขี่เสือ

วิธีลอกศิลาจารึก

เมื่อท่านเดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ หรือเป็นนักค้นคว้าประวัติศาสตร์และโบราณคดี (History and Archeaology) ถ้าท่านไปพบศิลาจารึก หรือรอยจารึกที่เป็นภาษาที่ท่านไม่สามารถจะอ่านแปลข้อความจารึกนั้นได้ เช่นเป็นภาษาขอม บาลี สันสกฤต เป็นต้น แต่ท่านมีความปรารถนาอยากจะ

คัดลอกข้อความซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์แก่ท่านมาก เพื่อนำไปให้ผู้ที่ความสามารถแปลข้อความนั้นต่อไป ท่านอาจคัดลอกตัวอักษรที่จารึกได้โดยวิธีที่ไม่ยากนักดังต่อไปนี้ คือ

๑. ใช้น้ำล้างหน้าหินหรือพื้นที่จารึกนั้น ให้สะอาดด้วยแปรงอ่อนแล้วปล่อยไว้ให้แห้ง

๒. แล้วใช้ กระดาษข่อย หรือกระดาษว่าว อย่างหนา ทาบเข้าบนหน้าหินหรือพื้นที่จารึกนั้น ถ้าแผ่นเดียวไม่พอก็ใช้ ๒ แผ่นต่อกัน

๓. เมื่อทาบกระดาษเรียบร้อยแล้ว เอานำพรมบนกระดาษใช้แปรงอ่อนตบเบา ๆ เพื่อให้กระดาษจมลงในร่องจารึก แล้วปล่อยไว้ให้แห้ง

๔. เอาผ้าขาวห่อสำลีทำเป็นลูกประคบ ประมาณเท่าผลลูกจันทร์หรือลูกอินทร์ขนาดใหญ่หรือขนาดกลาง ชุบหมึกจีนอย่าโชกนัก แล้วตบที่บนแผ่นกระดาษเบา ๆ จะได้พื้นดำตัวอักษรที่จารึกขาวตามที่ท่านต้องการ

รายพระนามพระเจ้าแผ่นดินสมัยต่าง ๆ ของประเทศทัย

---

๑. สมัยกรุงสุโขทัย

๑.	ขุนศรีอินทราทิตย์	เสวยราชย์	พ.ศ. ๑๘๐๐
๒.	ขุนบาลเมือง	,,	๑๘๒๐
๓.	พระเจ้าขุนรามคำแหงมหาราช	,,	๑๘๒๐—๑๘๖๐
๔.	พระเจ้าเลอไทย	,,	๑๘๖๑—๑๘๙๗
๕.	พระเจ้าลิไทย (ธรรมราชาที่ ๑)	,,	๑๘๙๗—๑๙๑๙
๖.	พระเจ้าลือไทย (ธรรมราชาที่๒)	,,	๑๙๑๙—๑๙๒๑

๒. สมัยกรุงศรีอยุธยา

๑. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑. (อู่ทอง)
เสวยราชย์ พ.ศ. ๑๘๙๓—๑๙๑๒

๒. สมเด็จพระบรมราชาที่ ๑. (ขุนหลวงพะงั่วหรือพะงั่ว)
เสวยราชย์ พ.ศ. ๑๙๓๓—๑๙๓๑

๓. เจ้าทองลัน ,, ๗ วัน

๔. สมเด็จพระราเมศวร ,, ๑๙๓๑—๑๙๓๙

๕. พระบรมราชาธิราช เสวยราชย์ พ.ศ. ๑๙๓๙—๑๙๕๒

๖. สมเด็จพระนครินทราธิราช(อินทราชา) ๑๙๕๒—๑๙๖๗

๗. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา)
เสวยราชย์ พ.ศ. ๑๙๖๗—๑๙๙๑

๘. สมเด็จพระบรมไตรโลกนารถ ,, ๑๙๙๑—๒๐๓๑

๙. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ ,, ๒๐๓๑—๒๐๓๕

๑๐. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ ,, ๒๐๓๕—๒๐๗๒

๑๑. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔ ,, ๒๐๗๒—๒๐๗๖

๑๒. พระรษฎาธิราชกุมาร ,, ๕ เดือน

๑๓. สมเด็จพระไชยราชาธิราช ,, ๒๐๗๗—๒๐๘๙

๑๔. พระยอดฟ้า ,, ๒๐๘๙—๒๐๙๑

ขุนวรวงศาธิราช ,, ๕๒ วัน

๑๕. สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ,, ๒๐๙๑—๒๑๑๑

๑๖. สมเด็จพระมหินทราธิราช ,, ๒๑๑๑—๒๑๑๒

๑๗. สมเด็จพระมหาธรรมราชา ,, ๒๑๑๒—๒๑๓๓

๑๘. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ,, ๒๑๓๓—๒๑๕๘

๑๙. สมเด็จพระเอกาทศรถ ,, ๒๑๕๘—๒๑๖๓

๒๐. เจ้าฟ้าศรีเสาวภาคย์ ,, ๒๑๖๓

๒๑. พระเจ้าทรงธรรม เสวยราชย์ ๒๑๖๓—๒๑๗๑

๒๒. สมเด็จพระเชษฐาธิราช ,, ๒๑๗๑—๒๑๗๓

๒๓. สมเด็จพระอาทิตยวงศ์ ,, ๓๖ วัน

๒๔. สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ,, ๒๑๗๓—๒๑๙๘

๒๕. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชัย ,, ๒๑๙๘—๒๑๙๙

๒๖. สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา ,, ๓ เดือน

๒๗. สมเด็จพระนารายน์มหาราช ,, ๒๑๙๙—๒๒๓๑

๒๘. สมเด็จพระเพทราชา ,, ๒๒๓๑—๒๒๔๖

๒๙. สมเดจพระเจาเสือ ,, ๒๒๔๖—๒๒๕๑

๓๐. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๒๕๑—๒๒๗๕

๓๑. สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ,, ๒๒๗๕—๒๓๐๑

๓๒. สมเด็จพระเจ้าอุทุมพร ,, ๒๓๐๑

๓๓. กรมขุนอนุรักษ์มนตรี
(พระเจ้าเอกทัต) ,, ๒๓๐๑—๒๓๑๐

๓. สมัยกรุงธนบุรี

๑. สมเด็จพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรี
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๓๑๐—๒๓๒๕

๔. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

๑. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๓๒๕—๒๓๕๒

๒. พระบาทสมเด็จพระเอ็ศหล้านภาลัย
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๓๕๒—๒๓๖๗

๓. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ,, ๒๓๖๗—๒๓๙๓

๔. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ,, ๒๓๙๔—๒๔๑๑
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๔๑๑—๒๔๕๓

๕. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๔๕๓—๒๔๖๘

๖. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ,, ๒๔๖๘—๒๔๗๓

๗. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๔๗๓—๒๔๗๗

๘. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันทมหิดล
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๔๗๗—๒๔๘๙

๙. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เสวยราชย์ พ.ศ. ๒๔๘๙—.....

อักษรไทย

พระเจ้าขนรามคำแหงมหาราช ทรงคิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖

ตัวพิมพ์อักษรไทย คือ ร.ท. เจมส์โรว์ ประดิษฐ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ ต่อมาหมอบรัดเลย์ ได้ตั้งโรงพิมพ์และหล่อตัวพิมพ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๔

เทียบศักราช

๑. จาก จ.ศ. ให้เป็น พ.ศ. หรือจาก พ.ศ. ให้เป็น จ.ศ. ให้เอา ๑๑๘๑ บวกหรือลบกัน.

๒. จาก ค.ศ. ให้เป็น พ.ศ. หรือจาก พ.ศ. ให้เป็น ค.ศ. ให้เอา ๕๔๓ บวกหรือลบกัน

๓. จาก ร.ศ. ให้เป็น พ.ศ. หรือจาก พ.ศ. ให้เป็น ร.ศ. ให้เอา ๒๓๒๕ บวกหรือลบกัน

หมวดสมัยพระพุทธรูปของไทย

แบ่งเป็น ๗ สมัย คือ÷

๑. สมัยทวารวดี ระหว่าง พ.ศ. ๙๘๐—๑๒๐๐

๒. สมัยศรีวิชัย ระหว่าง พ.ศ. ๑๒๐๐—๑๗๐๐

๓. สมัยลพบุรี ระหว่าง พ.ศ. ๑๕๐๐—๑๘๐๐

๔. สมัยเชียงแสน ระหว่าง พ.ศ. ๑๖๐๐—๒๐๘๙

๕. สมัยสโขทัย ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๐๐—๑๙๘๑

๖. สมัยอยุธยา ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๙๓—๒๓๑๐

๗. สมัยรัตนโกสินทร์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๐—.....

ปราสาท–สังข์

พระเจ้าอู่ทองโปรด ฯ ให้สร้างกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ ได้ขุดพบปราสาทกับสังข์ที่ใต้ต้นหมัน เข้าใจว่าประชาชนในสมัยนั้นคงถือลัทธิพราหมณ์ มีเรื่องเล่ากันว่าสังข์คือหมายถึงนางสังขิณี ซึ่งเป็นคนรับใช้ของพระอิศวร ถูกพวกบริวารพระอิศวรก่อนขอดด้วยประการต่าง ๆ ก็เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ มีเทวดาองค์หนึ่งสงสารจึงแนะให้ไปหาตำราไสยเพศ เมื่อนางได้ตำราไสยเพศแล้ว ก็ลงไปอยู่ในสมุทะเลใครทำอะไรไม่ได้ พระอิศวรจึงให้พระนารายน์ช่วย พระนารายน์จึงแปลงเป็นปลากลายคาบเอานางสังข์มา และแหวกปากล้วงเอาตำราไสยเพศออกมา ที่ปากสังข์จึงมีรอยแว และปลากลายเมื่อพบหอยก็จะกินเป็นอาหาร และพราหมณ์จึงเอาสังข์มาใช้ในการทำพิธีต่าง ๆ ถือว่าเป็นสวัสดิมงคล

ประวัติธงชาติไทย

ในครั้งกรุงสุโขทัยใช้ธงสีอะไรยังไม่ทราบ แต่เข้าใจว่าคงใช้ธงสีแดง เพราะเป็นธงใช้สงครามมาแต่โบราณกาล

ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ใช้ธงสีต่าง ๆ เป็นเครื่องหมายสำหรับกองทัพกองละสี โดยมากใช้ธงสีแดง ใช้ในเวลาเมื่อจัดกองทัพไปสงคราม

มาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๕๒—๒๓๖๗) เมื่ออังกฤษตั้งสถานีการค้าที่เมืองสิงคโปร์ รัชกาลที่ ๒ ให้สร้างเรือกำปั่นขึ้น ๒ ลำ สำหรับติดต่อการค้าขายของรัฐบาล (ตามหนังสืออธิบายเรื่องธงไทยของสมเด็จกรมพระยาดำรง ฯ) ระหว่างกรุงเทพ ฯ สิงคโปร์ และมาเก๊า เรือทั้งสองลำนี้ชักธงสีแดง เจ้าเมืองสิงคโปร์บอกให้นายเรือเข้ามากราบทูลว่าเรือทะเลของพวกมลายูชักธงสีแดงเหมือนกัน ขอให้รัฐบาลเราเปลี่ยนธงสีอื่นเสีย จะได้จัดการต้อนรับได้สดวก ในสมัยนั้นรัชกาลที่ ๒ ได้ช้างเผือกไว้ ๓ เชือก จึงโปรดให้ทำรูปช้างสีขาวติดไว้กลางธงแดง หมายความว่าพระเจ้าแผ่นดินอันมีช้างเผือก ส่วนเรือพ่อค้าไทยยังคงใช้ธงสีแดงอยู่อย่างเดิม

ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ (พ.ศ. ๒๓๙๙) ได้ทำสัญญาการค้า

กับชาวตะวันตก มีเรือกำปั่นชาวยุโรปและอเมริกาเข้ามาค้าขายในกรุงเทพ ฯ เขาชักธงชาติของเขา รัชกาลที่ ๔ จึงโปรดฯ ให้ใช้ธงช้างที่ประดิษฐ์ขึ้นครั้งรัชกาลที่ ๒ เป็นธงชาติ แต่เอารูปจักรออกเสีย เพราะเป็นเครื่องหมายสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คงมีแต่รูปช้างเผือกอยู่กลางธงแดง แล้วทรงประดิษฐ์ธงขึ้นอีก ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเรียกว่าธงมหามงกุฎ สำหรับประจำพระเจ้าแผ่นดินพื้นธงสีแดงเหมือนธงชาติ แต่มีพื้นสีขาวบอยู่ตรงกลาง ในพื้นขาวนั้นมีรูปพระมหามงกุฎอยู่กลาง กับมีนัตร ๒ ข้างเป็นสีเหลือง อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า "ธงไอยราพต" พื้นแดงเหมือน ธงชาติ มีรูปช้าง ๓ เศียรสีขาวผูกเครื่องยืนแท่นมีบุษบกตั้งบนหลังช้าง และมีรูปฉัตรตั้งข้างหน้าและข้างหลังช้างละ ๔ คัน อยู่กลางธงสำหรับรัฐบาลสยาม

ต่อมาถึงรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๓๕) ให้ตั้งพระราชบัญญัติแบบอย่างธงขึ้นใหม่สำหรับใช้ในราชการ และแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมต่อมาจนถึงรัชกาลที่ ๖

และต่อมาภายหลัง รัชกาลที่ ๖ ก็ได้ทรงเปลี่ยนแปลงธงประจำชาติอีกคือ สีแดงอยู่ริมทั้งสองข้าง มีความหมายถึงชาติ ต่อจากสีแดงก็มีสีขาวทั้งสองข้างหมายถึงศาสนา และสีน้ำเงินอยู่กลางหมายถึงพระมหากษัตริย์

๙. เป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย

๙. เป็นผู้มีขันติความอดกลั้นในใจ

๑๐. เป็นผู้ไม่กระทำให้ผิดใจแก่ผู้อื่น

ข้อปฏิบัติทั้ง ๑๐ ประการนี้ มีแก่ท้าวพระยาองค์ใด ท้าวพระยาองค์นั้นย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ตั้งอยู่ใน ทศพิธ ราช ธรรมอันแท้จริง ในสมัยโบราณพระนางจามเทวีผู้เคยครองเมืองหริภุญไชย (ลำพูน) เป็นพระองค์ที่ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมอันแท้จริงพระองค์หนึ่ง.

วิธีจารึกอักษรบนแผ่นโลหะ

ถ้าต้องการจะจารึกชื่อหรือชื่อห้าง ร้าน ป้ายลงบนแผ่นโลหะโดยวิธีดังนี้ คือ

(ก) น้ำยาสำหรับเขียน

(๑) ใช้กรดดินประสิวหนัก ๑ ปอนด์

(๒) ใช้กรดเกลือ (Salt acid) ๑ ออนซ์

ทั้งสองอย่างนี้ผสมกันแล้วเขย่าให้เข้ากัน

(ข) วิธีทำ

ใช้ขี้ผึ้งเคี่ยวละลายแล้วทาเคลือบลงบนแผ่นโลหะตาม

บริเวณที่ต้องการจะเขียนนั้น แล้วทิ้งไว้ให้เย็น แล้วใช้โลหะแหลม ๆ เป็นเครื่องมือจารึกลงไปบนแผ่นโลหะตามอักษรที่เราต้องการเขียน เมื่อได้เขียนตัวอักษรลงไปบนขผึ้งเสร็จแล้ว ใช้ขนไก่หรือพู่กันก็ได้ จุ่มน้ำยาที่เราผสมไว้นั้นทาลงไปให้เต็มตามช่องตัวอักษรที่เขียนไว้นั้นโดยระมัดระวัง ทิ้งระยะเวลาปล่อยให้น้ำกรดกัดโลหะนั้นไว้สักประมาณ ๑ ถึง ๑๐ ชั่วโมง สุดแต่ว่าจะให้น้ำกรดกัดมากหรือน้อย แล้วใช้น้ำล้างและขูดขผึ้งออกก็จะได้อักษรที่จารึกบนแผ่นโลหะตามที่ท่านต้องการ

หมวดสมัยโบราณวัตถุสถานของอินเดีย

๑. สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (Asoka influence) ระหว่าง พ.ศ. ๓๕๐—๕๐๐

๒. สมัยอมรวดี (Amaravati) ระหว่าง พ.ศ. ๖๖๓—๗๒๕

๓. สมัยราชวงศ์คุปตะ (Cupta dynasty) ระหว่าง พ.ศ. ๘๖๓—๑๐๔๒

๔. สมัยปาละ (Pala) ระหว่าง พ.ศ. ๑๒๗๓—๑๗๕๐

๕. สมัยปัลลวะ (Palava) ระหว่าง พ.ศ. ๑๒๙๓

เงินตรา (Coins) สมัยต่าง ๆ ของไทย

แบ่งออก คือ

๑. สมัยทวารวดี มีตราดังนี้

(พ.ศ. ๙๘๐—๑๒๐๐)

๑. ตราสังข์กับตรี

๒. ตราครุฑกับดอกจันทน์

๓. ตรากวางกับตรี

๔. ตราปราสาทกับดอกจันทน์

๕. ตราสังข์กับปราสาทมีปลา

๒. สมัยศรีวิชัย มีตราดอกจันทร์ขนาดเล็กมาก

(พ.ศ. ๑๒๐๐—๑๗๐๐)

๓. สมัยสุโขทัย มีตรา

(พ.ศ. ๑๘๐๐—๑๙๘๑)

๑. ตราช้าง

๒. ตราราชสีห์

๓. ตราราชวัตร

๔. ตราแพะ

๕. ตราครุฑกับจักร

๖. ตรารวงผึ้ง

๗. ตราช่อดอกบัว

๘. ตราวัว

๙. ตราดอกไม้

๑๐. ตรานะโม

๑๑. ตราสังข์

๑๒. ตราสังข์กับช้าง

๔. สมัยอยุธยา มีตรา

(พ.ศ. ๑๘๙๓—๒๓๑๐) ๑. ตราบัว

๒. ตรากินรี

๓. ตรากระต่าย

๔. ตราไก่

๕. ตราราชสีห์

๖. ประกับแฉะเบย

๕. สมัยธนบุรี มีตรา

(พ.ศ. ๒๓๑๐—๒๓๒๕) ๑. ตราซ่อมมี ๒ แฉก

๒. ตราตรีศูลม ๓ แฉก

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ มีตรา

(พ.ศ.๒๓๒๕—.....)๑. ตราบัวหรืออุณนาโลมกับจักร

๒. ตราครุฑกับจักร

๓. ตราปราสาทกับจักร

๔. ตรามงกุฎกับจักรและตราพระเต้ากับจักร

๕. ตราช่อรำเพยกับจักรและพานเกล้ากับจักร

นอกจากนมชอเรียกเงินตราของไทยในสมัยโบราณ คือ เงินท๊อก เป็นเงินตราของประเทศลานนาครั้งพระเจ้ามังราย และเงินท๊อกน ใช้กันในเชียงใหม่จนถึงแผ่นดินพระเจ้าอินทวิชยานนท์ (พ.ศ. ๒๔๓๔)

คำว่า เงินแถบ ที่ใช้เรียกเงินรูปี อยู่ทุกวันนี้ก็มาจากคำว่า "ท๊อก" นั่นเอง ถ้าอย่างแบนและขนาดโต เชียงใหม่เรียกกันว่า "เถิบ" ถ้าขนาดเล็กเรียกกันว่า "แท็บ" ภายหลังเลยกลายเป็นแถบไป

เงินมะขามป้อม หมายถึงเงินพดด้วงซึ่งใช้อย่ในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยา ในสมัยนั้นผู้ที่ดูเงินพดด้วงว่าดีหรือปลอมจึงเป็นคนสำคัญ สมเด็จพระเจ้าบรมไตรโลกนาถทรงเชี่ยวชาญในการดูเงินพดด้วงครั้งสุโขทัยและสมัยกรุงศรีอยุธยา

พระที่นั่งประพาสโถง เป็นที่พระเจ้าแผ่นดินประทับบนสัปคับสำหรับเสด็จไปทางไกล

พระคชาธาร คือการผูกช้างพระที่นั่งสำหรับพระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกศึก การผูกช้างแบบนี้ เรียกว่าผูกเครื่องมั่นสัปคับคชาธาร ที่เรียกว่าพระที่นั่งพุดตาลทอง ตั้งกลางหลังช้าง ผูกโยงด้วยเชือกให้ยึดมั่นกับตัวช้าง กลางพระที่นั่งพุดตาลปักเศวตฉัตรคันคาน ๗ ชั้น ปักธงซ้ายขวาด้านหน้าและตรงกลาง ด้านหลัง ๒ ข้างพระที่นั่งพุดตาลผูกศัตราวุธทั้งซ้ายและขวาเหมือนกันดังนี้

ทวน ง้าว โตมร ปืน หอกซัด มีนายท้ายนั่งท้ายทำหน้าที่บังคับช้าง และมีควาญช้างนั่งบนเปลตาข่ายซึ่งมีหลักปักแขวนอยู่กลางพระที่นั่งพุดตาล ๒ มือถือแพนหางนกยูงทำหน้าที่ให้อาณัติสัญญาณ พระมหากษัตริย์ทรงถือพระแส้งง้าวประทับเหนือคอช้าง รบกับข้าศึกบนคอช้างเรียกว่ายุทธหัตถี

เครื่องม้า

๑. ตาบ เครื่องประดับหน้าม้ามักเป็นแผ่นใบโพธิ์ห้อยติดอยู่ตรงหน้าผาก

๒. พู่—ระย้าทำเป็นพวง ๆ ห้อยตรงหูม้าเพื่อแลดูงาม

๓. สายง่อง—สายโยงคางม้ามิให้หน้าหงายเกินควร ผูกติดกับขลุมที่ผูกปากม้า แล้วโยงมาคล้องกับสายรัดทบที่ท้อง

๔. สายถือ—ที่เรียกว่าสายบังเหียน ผูกกับห่วงปลายเหล็กผ่าปากม้า สายนี้ใช้ดึงให้หันไปตามต้องการ

๕. สายเหา—สายรั้งอานม้าโยงติดกับหางม้าเพื่อมิให้อานเลื่อนไปข้างหน้า

๖. โกลน—ที่สอดเท้าของผู้ขี่ม้า เป็นรูปครึ่งวงกลมผูกติดกับสายทจบรองมาจากอานมา

๗. พะนัง—แผ่นหนังบีดข้างม้าทั้งสองข้าง มักเขียนลวดลายต่าง ๆ ให้แลดูงามด้วย

๘. อาน—ที่รองนั่งบนหลังม้า

๙. พานหน้า—สาย รัดหน้า ติดกับ ขลุมผูก ปาก เพื่อ มิให้หลุด

๑๐. พานท้าย—สายรัดอ้อมหลังม้าดึงขลมไม่ให้เคลื่อน มักมีรูปดาวประดับสาย

๑๑. ขลุม—เครื่องผูกปากม้าผูกติดกับเหล็กผ่าปาก มีห่วงติดสายถือที่ตรงปลายเหล็ก

อาวุธโบราณ

๑. ทวน—คล้ายหอกปลายแหลมสั้นกว่าหอก ที่โคนมีพู่ห้อยเป็นพวงใช้สำหรับแทง

๒. ดาบ—มีดยาวใช้สำหรับฟันต่อสู้กัน

๓. หอกซัด—หรือโตมรเหมือนหอก ใช้พุ่งมีด้ามสั้นและเล็กกว่าหอกธรรมดา

๔. โล่ห์—เครื่องป้องกันจากอาวุธอย่างหนึ่ง รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านหลังมีที่จับลักษณะงอมุม ด้านหน้ามักเขียนลวดลายต่าง ๆ

๕. แหลน—เหล็กกลมยาวแหลมใช้แทง

๖. หลาว—ไม้ที่เสียมให้แหลมใช้เป็นอาวุธสำหรับแทง

๗. ดั้ง—เครื่องป้องกันอาวุธจำพวกโล่ห์ แต่ยาวและเล็กกว่าโล่ห์

๘. เขน—เครื่องป้องกันอาวุธจำพวกโล่ห์และดั้ง ผิดกันที่เขนมีรูปวงกลม

๙. ศร—ลูกธนูหรือหน้าไม้ใช้เรียกอย่างอาวุธอื่นก็มี เช่น ศรเพลิง, แปลว่าบั้นไฟ บางทีใช้เลื่อนไปเป็นตัวธนูนั่นเอง และเรียกว่าลูกศร

๑๐. เกาทัณฑ์—กทัณฑ์—อาวุธพวกธนู

๑๑. กันหยั่น—มีดสองคมเป็นอาวุธอย่างจิน

๑๒. เสนา—เกาทณฑ, ลูกศร, หอก

๑๓. กริช—มีดสองคมคดไปคดมา ปลายแหลม

๑๔. แสง—อาวุธ แสงศรเพลิง

๑๕. คาบศิลา—ชื่อปืนโบราณมีนกเป็นเหล็ก คาบศิลาลงกับเหล็กให้เป็นไฟ (ดินปืนอย่างแรง)

๑๖. คาบชุด—ชื่อปืนโบราณใช้จุดไฟ ที่จุดให้ติดชนวนดินปืน

๑๗. ทองปราย—ปืนโบราณใช้ยิงด้วยลูกปราย คือลูกตะกั่วหรือลูกเหล็กเล็ก ๆ ยิงออกไปครั้งหนึ่งหลายสิบลูก

๑๘. หามแล่น—ปืนใหญ่โบราณชนิดหนึ่งใช้คนหามไป

ประเทศไทย

มีเนื้อที่ประมาณ ๕๑๑,๙๓๗ ตร. ก.ม. เดิมมีมนุษย์ซึ่งแยกจากสาขาของตระกูล ๓ พวก คือ

๑. นิกริโต ได้แก่พวกเซมัง

๒. ออสโตนิเซียน ได้แก่พวกมลายูและชาวน้ำ

๓. มอญ—เขมร ได้แก่พวกซาไก, ละว้า ขมุ ฯลฯ

พวกถิ่นเดิมของแหลมอินโดจีนนี้ สันนิษฐานกันว่าเป็น
พวกนิกริโต (พวกคนแคระกล่าวกันว่าสูงประมาณ ๕ ฟีต)

หนังสือที่จัดว่าเป็นวรรณคดี

ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ÷

๑. ทำให้เกิดอารมณ์ (emotion)

๒. ทำให้นึกฝัน (imagination)

๓. ทำให้สนุกและเพลิดเพลิน

ส่วนหนังสือที่ไม่ใช่วรรณคดี คือ÷

๑. เป็นหนังสือเหตุผล (reason)

๒. เป็นเรื่องจริง (fact)

๓. เป็นหนังสือสั่งสอน

ชื่อพระเครื่องต่าง ๆ

พระเครื่องที่เราใช้ติดตัวเป็นเครื่องรางของขลังกันนั้น มีมากมายหลายอย่างหลายแบบและมีชื่อต่าง ๆ กัน เท่าที่พอจำได้ในขณะนี้

พระสมเด็จพุทธาจารย์โต—มีแบบวัดระฆัง ฯ วัดอินทร์ ฯ วัดไชโย ฯ ฉ ฯ (มีทั้งหมดประมาณ ๗๐ แบบ)

สมเด็จนางพระยาพิษณุโลก
นางพระยาทุ่งเศรษฐี
พระขุนแผน (อย่างเคลือบและไม่เคลือบ ชนิดกระเบื้องดินเผา ชิน เช่น ขุนแผนวัดไก่ดพบุรี ขุนแผนวัดกระเบื้องเคลือบอยุธยา)
พระขุนไกร
พระวัดพะเนียง
พระวัดเสาธง
พระกรุงหนังอยุธยา
พระร่วง
พระกริ่ง (มีกริ่งสมเด็จ, กริ่งมาเก็ง)
พระวัดท่ากระดาน
พระพิจิตร (แบบในมะขาม, เม็ดข้าวเม่า)
พระหลวงพ่อไก่วัดนมโค
พระหน้าครุฑวัดตะไกรอยุธยา
พระหน้ามงคล ,, ,,
พระโคนสมอ
พระหลวงพ่อโบ้อยุธยา

พระอู่ทองวัดมหาธาตุอยุธยา

พระหูยานถพบุรี

พระบดทวาร

พระวัดเคล็ยดอยุธยา

พระหลวงพ่อโบ้หน้าฤาษี

นางพระยา (สวรรคโลกและสุโขทัย)

นางพระยาท่ามะปรางค์

นางพระยาแบบพิมพ์เส่นห์วัดจันทร์

สิ่งที่ไม่แน่นอนในโลกกล่าวกันว่ามี ๓ อย่าง คือ

สงคราม

ความรัก

น้อการเมือง

และสิ่งที่แน่นอนที่สุดในโลก คือ

ความตาย

งานหนักในโลกสมัยโบราณกล่าวกันว่ามี ๓ อย่าง คือ

สีไฟ

แทงปลาไหล

ไสกบ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มีเนื้อที่หน้าโฉนดในขณะนี้ ๘๗,๖๓๙ ไร่ เนื้อที่ประมาณ ๑๔๕๖,๘๕๔ ไร่ มีพลเมืองประมาณ ๔๓๖,๐๐๓ คน มีอาชีพในการทำนาแลค้าขาย มีอำเภอ ๑๔ อำเภอ และกิ่งอำเภอ ๒ กิ่ง คือ :—

๑. อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา ๒. อำเภอเสนา
๓. อำเภอบางปะอิน ๔. อำเภอบางไทร
๕. อำเภอบางปะหัน ๖. อำเภอบางบาล
๗. อำเภอผักไห่ ๘. อำเภอภาชี
๙. อำเภอมหาราช ๑๐. อำเภอนครหลวง
๑๑. อำเภออุทัย ๑๒. อำเภอลาดบัวหลวง
๑๓. อำเภอท่าเรือ ๑๔. อำเภอวังน้อย
๑๕. กิ่งอำเภอบางซ้าย ๑๖. กิ่งอำเภอบ้านแพรก

งานอดิเรก (HOBBY)

งานอดิเรก (Hobby) คือเป็นงานในยามว่าง คนเราทุกคนเมื่อเกิดมาจะอยู่เฉย ๆ ไม่ได้เพราะธรรมชาติสร้างมนุษย์มาให้มีชีวิตจิตใจและเคลื่อนไหวไปมาอยู่เสมอ ตั้งแต่เล็กจนแก่ชรา นอกจากเวลานอนหลับเท่านั้นจึงจะสงบนิ่งอยู่เฉย ๆ แต่ยังหายใจอยู่ คนเราเมื่อประกอบกิจการงานอันเป็นกิจธระประจำวันเพื่อหาเลี้ยงชีพของตนแล้ว ก็ย่อมหาเวลาพักผ่อนหย่อนใจ เช่นไปชมมหรสพ ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ อ่านหนังสือต่าง ๆ เพื่อเป็นการพักผ่อนในเวลาว่างหลังจากประกอบกิจประจำวันมาแล้ว งานอดิเรกนี้มีมาแต่ครั้งโบราณกาลแล้ว เช่น จักรพรรดิโรมันคนหนึ่งชื่อ คอมมิดัน ชอบเก็บตัวเงียบ ๆ อยู่ในห้องและใช้ไม้ไล่ตบแมลงวัน พระเจ้าคอนแสตนติน แห่งประเทศกรีกชอบรวบรวมบานพับ ประตูพระเจ้าหลุยที่ ๑๕ ของฝรั่งเศสชอบรวบรวมบานพับประตู ยอร์ช วอชิงตันประธานาธิบดีของอเมริกัน ชอบหัดสุนัขให้แสดงกลต่าง ๆ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ และ ทรูแมน ชอบล่าสัตว์ และตกปลาในยามว่าง แอดิสัน ชอบสร้างเล้าไก่สร้างแล้วรอ

ทั้งเสียแล้วสร้างใหม่ เซอร์เซอร์ชิด ชอบเขียนรูปภาพและก่ออิฐ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๓ ให้ต่อคฤหาสน์ชาริทเวลส์ และสะสมอิฐโบราณต่าง ๆ เจียงไคเช็คชอบฟังจานเสียงเพลงต่าง ๆ ของโมซาร์นักดนตรีเอกของโลกชาวเยอรมันครึ่งชั่วโมง หลังจากอาหารกลางวัน จักรพรรดิฮิโรฮิโตของประเทศญี่ปุ่นชอบอยู่ในห้องทดลองดูตัวเย็มด้วยกล้องจุลทัศน์ จอมพลมอนต์โกเมอรี่แห่งอังกฤษชอบเลี้ยงปลาทองเล่น ของไทยเรา เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวชอบเสด็จประพาสไปในที่ต่าง ๆ สมเด็จกรมพระยาดำรง ฯ ชอบสะสมของโบราณ และแต่งประวัติศาสตร์ไทยได้ชื่อว่าเป็นนักโบราณคดีของไทยเราเป็นต้น

งานอดิเรก เป็นงานที่กระทำในเวลาว่างที่ไม่ผิดต่อ ก.ม. และไม่ได้มุ่งในทางการค้าหรือเป็นอาชีพของคนโดยตรง (นอกจากบางคน) แต่มุ่งเพื่อความเพลิดเพลินเป็นการพักผ่อนสมองและร่างกายของตนมากกว่า เช่นปลูกกล้วยไม้ต่าง ๆ เล่น สะสมแสตมป์ สะสมของโบราณ รูปภาพต่าง ๆ สะสมพระพุทธรูป และของโบราณสมัยต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มักเล่นที่มีความต้องการเขาอาจขอซื้อโดยให้ราคาแพง ๆ ผู้

สะสมอาจจะขายให้ก็ได้โดยที่ไม่ต้องการสิ่งนั้น ๆ ไว้อีก ดังนี้
เป็นอาชีพทางการค้าโดยปริยายแต่มิใช่โดยตรงทีเดียว เพราะ
เขาไม่ได้มุ่งต่อการค้ามาแต่แรก

ประโยชน์ของงานอดิเรก เป็นงานที่ช่วยบำบัดความเหนื่อย
อ่อนจากงานที่เขาได้ประกอบการอาชีพประจำวัน ทำให้เกิด
ความสนุกเพลิดเพลินก่อให้เกิดเป็นคนอารมณ์เย็นไม่เบื่อหน่าย
ผู้ที่ชอบงาน อดิเรกอาจกลายเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดัง และบางที
ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและประเทศชาติมากมาย

แจ๊กเควส ลาฟพี่ท (Jacques Lafitte)

หนุ่มผู้ยากจน
ภายหลังกลายเป็นนายธนาคาร
และนักการเงินที่มีชื่อเสียง

เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นราว ๑๑๖ ปีเศษล่วงมาแล้ว แต่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่คนทั่วไป จึงรวบรวมมาลงเพื่อเป็นคติเตือนใจไว้บ้าง

หนุ่มผู้นี้ครั้งแรกก็เป็นคนยากจน ไปเที่ยวสมัครหางานทำตามสำนักงานหลายแห่งก็ผิดหวังไม่มีใครรับ แต่เขาก็หาได้ท้อถอยไม่ ได้พยายามเสาะแสวงหาเรื่อยไป จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๓๘๓ (ค.ศ. ๑๘๔๐) ราว ๑๑๖ ปีเศษล่วงมาแล้ว วันหนึ่งเขาได้เดินไป หาผู้อำนวยการ ของธนาคาร แห่ง หนึ่ง ที่บ้านเขาได้ขอร้องและอ้อนวอนขอ เข้าทำงานในธนาคาร ด้วยสักคน ผู้อำนวย การ ผู้นั้น ก็ซัก ถามชื่อ ที่อยู่ ความรู้ ที่เขาได้ ศึกษามาตลอดจนประวัติของบิดามารดาของเขา แจคเควสลาฟพีทก็ตอบให้อย่างถี่ถ้วนด้วย ความซื่อสัตย์ โดยคิดว่าคงมีหวังได้เข้าทำงานคราวนี้ แต่แล้วก็ได้รับคำตอบจากผู้อำนวยการธนาคาร

ผู้นั้นว่า ในขณะนั้นยังไม่มีตำแหน่งว่างให้รอไปก่อน แล้ว
แจค ลาฟพีท ก็ลาออกมาด้วยความเศร้าใจและผิดหวัง ขณะ
ที่เขาเดินกลับหน้าคิดถึงชีวิต และงานของเขามาตามทางถนนนั้น
เขาก็พบเข็มเล่มหนึ่งตกอยู่บนพื้นถนนเขาก็ก้มลงเก็บ แล้วเอา
ด้ายขนมากลัดไว้ที่เสื้อกันหนาวของเขาแล้วก็เดินต่อไป แต่ใน
ขณะที่เขาเดินออกมาจากบ้านผู้อำนวยการธนาคารนั้น ผู้
อำนวยการธนาคารได้มองดูอยู่ทางหน้าต่าง และคอยสังเกตดู
เขาอยู่ตลอดเวลาที่เขาเดินออกมา ผู้อำนวยการรู้สึกพอใจ
หน่อยหนึ่งมาก และในเย็นวันนั้นเองเขาก็มีจดหมายไปถึง
แจคเควส ลาฟพีท ให้ไปพบเขาที่ธนาคารเพื่อบรรจุเขาให้
เข้าทำงานในวันรุ่งขึ้น

ต่อจากนั้นมาอีก ๒—๓ ปี แจคเควส ลาฟพีทก็กลายเป็น
หัวหน้าธนาคารที่ร่ำรวยใหญ่โตมีชื่อเสียงของประเทศฝรั่งเศส

ประมวลคำถาม

วิชาโบราณคดี

หมวด ๑

๑. ทรากโบราณสถานสมัยทวาราวดี มีลายปูนปั้นชำรุดสูญหายไปบ้าง ถ้าทำการซ่อมจะทำเป็นลวดลายสมัยสุโขทัยได้หรือไม่ เพราะเหตุไร

๒. ควรจะทำอย่างไร จึงจะซ่อมแผ่นหินลักษณะรูปวงกลมที่มีลวดลาย แต่แตกหักหายไปบางส่วนไว้ให้เหมือนอย่างรูปเดิม

๓. สมมติว่าปรางค์สามยอดที่จังหวัดลพบุรีได้พังทลายไปเสียยอดหนึ่งเมื่อ ๕๐๐ ปีล่วงมาแล้ว เราจะทำการซ่อมรักษาให้เหมือนอย่างของเดิมได้หรือไม่ ถ้าซ่อมได้จะทำวิธีใด

๔. มีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องซ่อม แต่งโบราณวัตถุซึ่งชำรุดให้มีรูปร่างสมบูรณ์ เพื่อจัดตั้งในพิพิธภัณฑ์สถาน

๕. จงอธิบาย หลักการซ่อมรักษาของโบราณสถานแบบ Anastylosis มาให้ทราบโดยสังเขป

หมวด ๒

๑. สมมติว่ามีทรากโบราณสถานแห่งหนึ่ง เป็นเนินโคก สูงประมาณ ๒.๐๐ เมตร กว้าง ๕.๐๐ เมตร ยาว ๖.๐๐ เมตร ถ้าจะทำการขุดค้นจะพึงกระทำอย่างไร

๒. ในระหว่างทำการขุดแต่งโบราณสถานพบพระพุทธรูปองค์หนึ่งสูงประมาณ ๓.๕๐ เมตร ทำด้วยปูนปั้น ยังงามบริบูรณ์ฝังจมอยู่ในมูลดินลึกประมาณ ๒.๐๐ เมตร จะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะนำมาเก็บรักษาไว้ได้โดยไม่ให้เกิดการเสียหาย

๓. เพื่อให้เกิดผลดีทางความรู้เมื่อเวลาทำการขุดค้น ควรจะปฏิบัติอย่างไร

๔. มีโบราณสถานร้างแห่งหนึ่งริมแม่น้ำนครชัยศรี ก่อนทำการขุดค้นจะยึดถืออะไรเป็นเส้นพันระดับ และเพื่อประโยชน์อะไร

๕. ในพื้นที่ ๆ มีเป็นโขดเขาเป็นหมู่ เป็นหย่อมและรกร้างจะสังเกตอย่างไร จึงจะรู้ได้ว่ามีทรากโบราณสถานหรือไม่

หมวด ๓

๑. อักษรจารึกเก่าที่สุดในภาคตะวันออก เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร เรียกชื่อว่าอะไร

๑. อักษร จารึกครั้ง พุทธศตวรรษที่ ๑๒ ที่พบในประเทศพม่าไทยและเขมรเหมือนกันหรือไม่ และต่างได้แบบมาจากไหนหรือไม่

๓. วิธีเขียนอักษรไทยครั้งกรุงสุโขทัย สมัยพ่อขุนรามคำแหงผิดแปลกกับรัชกาลหลัง ๆ อย่างไรบ้างหรือไม่

๔. มีประเทศใด เมืองใด เอาแบบตัวอักษรที่เกิดขึ้นไปใช้บ้างหรือไม่

๕. พ่อขุนรามคำแหงคิดแบบอักษรไทยขึ้นเมื่อไร เอาแบบมาจากไหนหรือไม่ และวิธีเขียนเป็นอย่างไร

หมวด ๔

๑. จงอธิบายชื่อต่อไปนี้เพียง ๒ ชื่อ หินอัคนี, หินบะซอลต หินแดง, หินแปร

๒. ที่กล่าวว่าเดิมทีเดียวมนุษย์ และลิงขนาดใหญ่มีบรรพบุรุษร่วมกัน แล้วต่อมาแยกออกเป็น ๒ สาย ท่านเชื่อหรือไม่ เพราะเหตุใด

วิชาความรู้ทั่วไป

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ บัญญัติหน้าที่ของชนชาวไทยไว้อย่างไรบ้าง

๒. ก. การปลดข้าราชการพลเรือนออกจากข้าราชการนั้นจะกระทำได้ในเมื่อผิดวินัยเพียงใด

ข. ข้าราชการจะละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๑๕ วันขึ้นไป หรือต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต จะปลดออกจากราชการได้หรือไม่

๓. จงเล่าประวัติและคุณความดีของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยมาสัก ๔ พระองค์ หรือ ๔ ท่าน

๔. จงอธิบายชื่อต่อไปนี้เพียง ๘ ชื่อ :— วิสสุเวยส, เมืองหาง (ห้างหลวง), ด่านเจดีย์ ๓ องค์, ดอยหินปก, อเด็กซานเดอร์มหาราช, องค์การสหประชาชาติ, เส้นขนานที่ ๓๘, ท้าวสุระนารี, แม่น้ำเหลือง (ฮวงโห), ลมมรสุม

๕. จะต้องปฏิบัติอย่างใดบ้าง เมื่อ

ก. มีผู้ใดขอซ่อมโบราณสถานที่ขึ้นบัญชีไว้

ข. สถานอัครราชทูตไทยในต่างประเทศขอ พระพุทธ

รูปไปตั้งไว้ในต่างประเทศโดยไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน

๖. ก. โบราณสถานคืออะไร ถ้าเป็นโบราณสถาน หรือไม่

ข. การชิน บัญชีโบราณ สถาน ที่อยู่ใน อารักขาของราชการหรือเป็นของเอกชน จะมีผลใช้ได้เฉพาะภายใต้บังคับเงื่อนไขประการใดบ้าง

๗. สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ จะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรม เป็นการข้ามแดนระหว่างประเทศด้วยวิธีใดบ้าง

๘. วรรณคดีไทยเรื่องใด บ้างที่ เกี่ยวข้องกับวิชาโบราณคดีมากที่สุด ใครเป็นผู้แต่ง เล่าเรื่องวรรณคดีนั้นโดยสังเขป

๙. ก. แปลเป็นภาษาไทย

Between the tenth and eleventh centuries Cambodia, having conquered the Empire of Funan extended its sway over the Menam Valley and down the Maley Penisular. It tied to bring Northern Siam under its rule also but failed. From this time onwards a number of stone temples dedicated to Brahmanic

gods were built, and as already mentioned, the chief architectural from being the tower of prang, beautiful examples of which are to be found on the ancient sites of Sukhodaya, Svargalok, Lopburi as well as in Eastern Siam where there are fine examples, for instance, in the temple city of Bimai, the hill temple of Panom Rung, Panom Wan, Moeng Tam, Surindr and in other places on the North—Eastern plateau.

๗. Writen an essay on one of the following subjects :— (a) The National Museum. (b) Thailand.

วิชาประวัติศิลป, ศาสนาและวัฒนธรรม

หมวด ๑

๑. จงอธิบายถึงสมัยต่าง ๆ ของพระพุทธรูปในเมืองไทย มาให้ทราบพอสังเขป

๒. งานศิลปกรรมส่วนใหญ่ของเมืองไทยสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อันใด

๓. ในสมัยทวารวดีมีงานศิลปกรรมที่สำคัญอะไรบ้าง และงานศิลปกรรมนั้นเป็นของไทยหรือไม่ เพราะเหตุใด

๔. งาน ปฏิมากร ใน สมัยสุโขทัย กับ อยุธยา แตก ต่างกัน อย่างไร

๕. โบราณ สถาน ต่าง ๆ ใน ประเทศไทย ที่นับว่า มีความสำคัญ ในทางโบราณคดีและศิลปคดีมที่ไหนบ้าง และอยู่ใน สมัยใด จงบอกมาสัก ๓ แห่ง

๖. ศิลปกรรมที่เรียกว่าหินก้อนใหญ่ (Megalithic) ใน ประเทศไทย พบแล้วประเภทใดบ้าง และพบที่ไหน

หมวด ๒

๑. ศิลปของ ประเทศอียิปต์ใน ทางสถาปัตยกรรม มีอะไร บ้างที่สำคัญ จงอธิบายมาให้ทราบ

๒. สมัยศิลปของกรีกมีกสมัย เพราะเหตุใดโลกจึงนับถือ ว่ากรีกเป็นชาติที่มีความสำคัญ ใน ทางสำคัญอย่างยิ่งของยุโรป

๓. ประเทศอินเดียให้อิทธิพล ในทางศิลปแก่เมืองไทยทาง ไหนบ้าง และอย่างไร

๔. จงอธิบาย ถึงความ เป็นไปของศิลปกรรมในเมืองไทย ในด้านสถาปัตยกรรมมา ให้ทราบพอสังเขป

๕. ศิลปกรรม ใน ประเทศไทย สมัยใดที่ จัดว่าสำคัญที่สุด เพราะเหตุใด

หมวด ๓

๑. ศาสนาในโลกมีมากมายหลายศาสนา แต่ทุกศาสนามีวัตถุประสงค์อันแท้จริงเป็นอย่างเดียวกัน วัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นคืออะไร

๒. มีความจำเป็นอย่างไรด้วยหรือ ที่คนทุกคนควรต้องอยู่ในศาสนาใดศาสนาหนึ่ง

๓. ข้อที่มีผู้กล่าวว่า ศาสนาเป็นยาเสพย์ติดนั้นท่านมีความเห็นอย่างไร

๔. วัฒนธรรมคืออะไร และทำไมจึงต้องมีวัฒนธรรม

๕. ที่วัฒนธรรมของชาติไทยสูงไม่แพ้ชาติอื่นนั้น มีความจริงเพียงไรหรือไม่ และมีหลักอะไรที่จะทราบได้.

?---ตอบ---

๑. พระบาทสมเด็จพระเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงผนวชเป็นองค์แรกที่วัดพระแก้วมรกต

๒. รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นบุตรนายทองดี รัชกาลที่ ๒ เป็นโอรส ร.๑ รัชกาลที่ ๓ และ ๔ เป็นโอรส ร. ๒ รัชกาลที่ ๕ เป็นโอรส ร. ๔ รัชกาลที่ ๖—๗ เป็นโอรส ร. ๕ รัชกาลที่ ๘ และที่ ๙ เป็นพระโอรสกรมหลวงสงขลานครินทร

๓. วิทยุ—คูกลิเอลโม มาร์โคนี่ ชาวอิตาลีเป็นผู้คิดได้เป็นคนแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐

๔. โทรศัพท์—อเลกซานเดอร์เกรแฮม เบลล์ ชาวสก๊อตเป็นผู้คิดได้เป็นคนแรก ต่อมาเอดิสันชาวอเมริกันคิดต่อ

๕. โทรเลข—ศาสดาจารย์แซมมูเอล พีนล์ย์พร์ส มอร์ส ชาวอเมริกัน เป็นผู้คิดได้เป็นคนแรก เมืองไทยเริ่มใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๒

๖. หลอดไฟฟ้า—เอดิสัน เป็นผู้คิดได้ และเซอร์โจเซฟ สวอน ชาวอังกฤษก็คิดได้เหมือนกัน

๗. ภาพยนต์ — พี่น้องแลมิแอร์แฟร์ ชาวฝรั่งเศสเป็นผู้คิดได้เป็นครั้งแรก

๘. วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์—ฤษีวาลมีกี ชาวอินเดียเป็นผู้แต่งขึ้น มีรูปหล่อสัมฤทธิ์อยู่ในพระที่นั่งอัศราวินิจฉัยในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

๙. หับเลียงและภาพยนต์พูด—เอดิสัน เป็นผู้คิดได้

๑๐. สยาม—เรียกเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๔

๑๑. ผ้าชนิดเก่าที่สุดในเมืองไทย คือของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เวลานี้เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ส่วนของต่างประเทศมีผ้าไหมทอมีลวดลายดอกไม้ของจีนสมัยยวนหรือเหม็ง รุ่นแรกพบที่ประเทศอียิปต์ เวลานี้อยู่ในพิพิธภัณฑ์วิคตอเรียและแอลเบิต

๑๒. ฝอยทองและทองหยิบ ภริยาเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ซึ่งเป็นชาวญี่ปุ่น เชื่อสายซามูไร เป็นคนแรกที่คิดทำขึ้นในเมืองไทย

พิมพ์ที่ ร.พ. เลี่ยงเซียงจงเจริญ เลขที่ ๒๕๓ ประตูผี พระนคร
นายเตียวจุ้ย เจ้าของ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๐๐

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา